

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lyngby-Bogen 2023

Lyngby-Bogen 2023

*Historisk-topografisk Selskab for
Lyngby-Taarbæk Kommune*

LYNGBY-BOGEN 2023

© Copyright 2023. Forfatterne, Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune og Greens Forlag

Bogen er sat med Times hos Gitte Thorsted, Grafisk Tegnesteue

og trykt hos AKA Print

Forlagsredaktør Søren Barslund

Papir G 115 g

Tryk AKA Print i 1000 eksemplarer. 2023

ISBN 978 87 92588 51 7

ISSN 0107 – 7848

Ekspedition: Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv, Frieboeshvile, Lyngby Hovedgade 2, 2800 Kongens Lyngby.

E-mail: stadsarkivet@ltk.dk, Greens Forlag, Sorgenfri Torv 20, 2830 Virum. Tlf. 4585 2000. E-mail

green@bogpost.dk og Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune. E-mail: kontakt@

lyngbytaarbaekhistorie.dk

Omslagsfoto: Åbrinken, foto Jørgen Reedtz, maj 2023

Forlaget/redaktionen har gjort sig store anstrengelser for at overholde regler om ophavsret. Skulle der være en utilsigtet krænkelse af ophavsretten, vil forlaget/redaktion honorere alle retmæssige krav, som tilladelse var blevet indhentet i forvejen.

Redaktion: Niels-Kristian U. Petersen og Jørgen Reedtz. Redaktionen afsluttet september 2023

Indhold

<i>Henrik Brade, Anja og Anders Svejgaard Pors, Niels Riis med inspiration fra Birger Mikkelsen Åbrinken</i>	7
<i>Anders Jerichow Hulebyens storhedstid og andre hyggelige ulykker</i>	18
<i>Jens Ulf-Møller Den Praktiske Husholdningsskole 1934-1959 Christiansvej 3, Lyngby</i>	24
<i>Birte Lunau Nielsen Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby</i>	50
<i>Niels-Kristian Petersen Anthonore Christensen - en kvindelig kunstmaler</i>	68
<i>Dorete Dandanell, Tina Bech Nørregaard, og Inge Schjødt Kunsten i Lyngby-Taarbæk i 300 år</i>	77
<i>Hilmer Kampsø-Jensen - Niels-Kristian Petersen og Jørgen Reedtz Særlige fugle ved spændende lokaliteter</i>	88
<i>Helle Hvenegaard-Lassen Livet i det gamle lyststed Rustenborg</i>	106

<i>Niels Brandrup</i> Bækkevang i 1950'erne	115
<i>Niels-Kristian Petersen og Jørgen Reedtz</i> Paul Geleff - <i>Lyngbykredsens første opstillede socialdemokratiske folketingskandidat</i>	126
<i>Erling Irving Jensen og Niels-Kristian Petersen</i> Fra udstillingen L-TK fra A-Å - <i>med fotografier af Irwing, Lyngby-Taarbæk Bladet/ Det Grønne Område</i>	130
<i>Niels-Kristian Petersen og Jørgen Reedtz</i> Navneregister.	155

Henrik Brade, Anja og Anders Svejgaard Pors, Niels Riis med inspiration fra Birger Mikkelsen.

Åbrinken

Historie

Åbrinken er navnet på et rækkehuskvarter i Brede, umiddelbart vest for den gamle klædefabrik Brede Værk og Mølleåen. Åbrinken omfatter 194 rækkehuse, opført i 1954-55 på marker, der havde tilhørt Brede Værk og var købt af entreprenørfirmaet Johan Christensen.

Markerne, der havde hørt under Brede Ladegård, var anskaffet af fabrikant Daverkosen for at undgå naboklager i forbindelse med udvidelse af Brede Værk i slutningen af 1800-tallet. Det var ikke, fordi fabrikken skulle bruge markerne, men Brede Værk udvidede i denne periode brugen af dampkraft betydeligt. Dermed fulgte større røgdviking, så købet var et tidligt eksempel på, hvordan man kunne forudse og forhindre røg-klager. Bygningerne fra Brede Ladegård lå, på hvad der nu er Frilandsmuseet, til venstre for Fjellerup Herregård ud mod I.C. Modewegsvej. Ladegården blev nedrevet i begyndelsen af 1960'erne.

Da klædeproduktionen på Brede Værk var under afvikling i 1950'erne (værket lukkede i 1956, selvom en mindre produktion af bl.a. Flamingo strygerjern fortsatte til 1959) kunne de tilliggende jorder sælges til bebyggelse uden risiko for røggener.

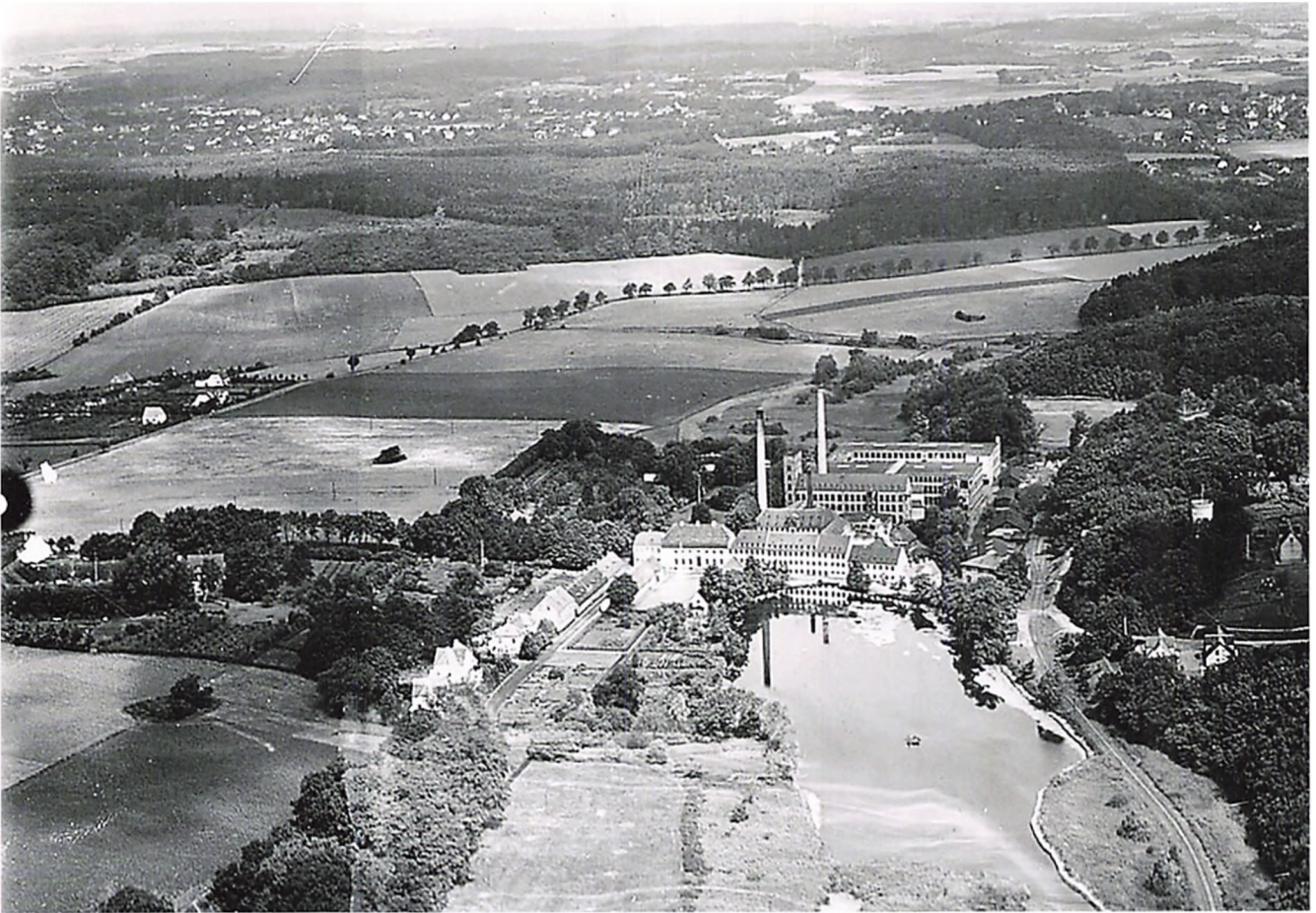
Beskrivelse af området

Rækkehusene – der findes i to størrelser – blev tegnet og opført af firma Johan Christensen som også bestemte navnet, efter at kommunen havde sagt nej til „Mølleåhusene“. Husene er udlagt som stokke eller „vænger“ langs blinde sideveje til en slynget stamvej. Stikvejene er af meget forskellig længde – fra fire til 25 huse. Terrænet er noget kuperet og falder typisk fra udkanten ned imod stamvejen, hvad der giver bebyggelsen et varieret udtryk, idet tagryggene ligesom tripper ned imod stamvejen med 5-10 cm spring.

Ydermere falder stamvejen også fra indkørslerne fra både Bredevej i nordvest til I.C. Modewegsvej i syd ned mod midten, hvor der tidligere lå et lille vandhul, således som det fremgår af billedet på side 8.

Bredevej har fra gammel tid været en vigtig forbindelse mellem Nærum og Kongevejen og Lyngby. Således behandlede det nyetablerede sogneråd – kaldet forstanderskabet – allerede på sit andet møde i april 1842 en ansøgning om kommunal støtte til at vedligeholde vejen. Det blev tøvende bevilget og Bredevej indskrives sig således som en af de første kommuneveje i Lyngby-Taarbæk.

Åbrinken

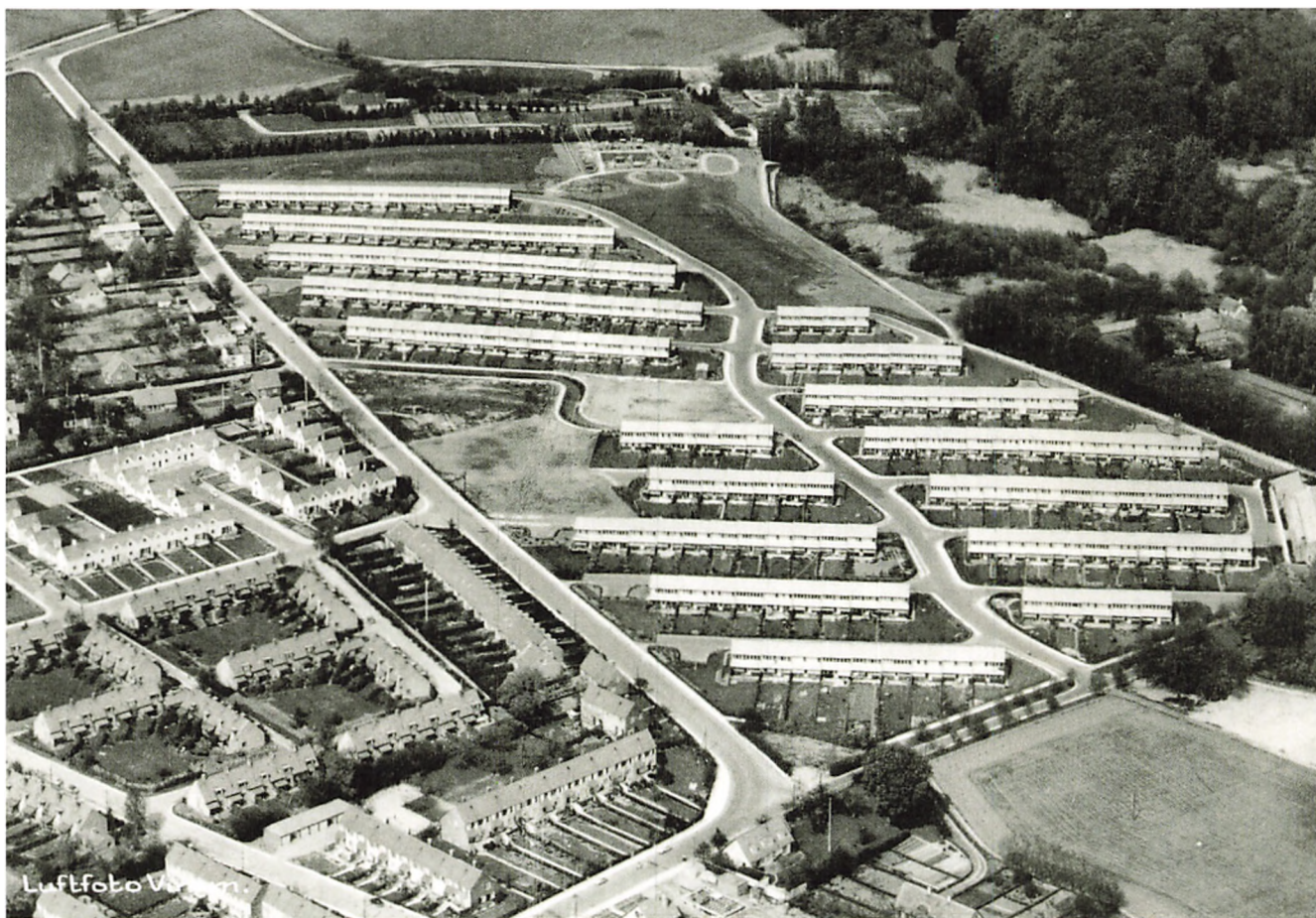
Luftfoto af markerne vest for Åbrinken 1923. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Bebyggelsen er omgivet af grønt på tre sider. Mod nord støder en græsplæne med fodboldmål og Boulebane og en lille lund med en legeplads op til den nye „Ålebækken ruinpark“, indviet i 2021. Her får naturen lov at udfolde sig ganske frit mellem de skulpturelle rester af længst nedlagte rensean-

lægsbassiner, der nu rummer nyt dyreliv, bl.a. en sjælden vandsalamander.

Mod øst støder bebyggelsen også op til en større græsplæne, hvor der i 2023 er sået en stribe vilde blomster som led i kommunens biodiversitetsstrategi. Øst for plænen fører en skråning (som har gi-

Åbrinken

Åbrinken fra luften 1957. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

vet bebyggelsen sit navn) ned mod Mølleåstien og Mølleåen. Syd herfor ligger børneinstitutionerne Åkanden og Brede Børnehave.

Mod syd ligger I.C. Modewegevej hvor høje lindetræer – plantet samtidig med bebyggelsen – udgør en skarp baggrund for de sydlige rækker. Mo-

dewegevej er en meget gammel vej, der er aftegnet på kort tilbage fra 1600-tallet. Ved opførelsen af Åbrinken fandtes endnu to små portnerhuse, kaldet „Jernhusene“ fordi de omsluttede en jernport, der afgrænsede Brede Værk, hvor I.C. Modewegevej munder ud i Bredevej. Et lille, trekantet kommu-

Jernporthusene ved Brede Klædefabrik. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

nalt anlæg på den ene side og et nyere parcelhus på den anden har erstattet de to små huse. I 2022 har kommunen erstattet to lave hække med en mark, hvor man har sået vilde blomster.

Selve jernporten (i reduceret udgave) findes nu ved indkørslen til Brede ved Brede Mølledam.

Mod vest – ud mod Bredevej – ligger en kommunalt ejet grønning. Den var oprindeligt udlagt til en kirke til den hastigt voksende befolkning her mod vest i Lundtofte sogn. Planerne blev dog senere skrinlagt. Ligeledes blev der i 1958 bygget et lille butikstovr på nordsiden af grønningen i samme dimensioner som rækkehusene. Her kom der købmand, slagter, bager, frugt og grønthandel med damefrisør Stense på 1. salen. I takt med den almindelige butikscentralisering lukkede detailforretningerne i stuen en efter en i de følgende årtier. De første blev erstattet af en bodega „Høkeren“ (meget benyttet af de yngre medarbejdere fra den nærliggende Teknikerbyen). Købmanden lukkede som den sidste og forretningen blev smukt ombygget til Geels Kirkesal i 1991. Kirkesalen var først tænkt som en midlertidig løsning, idet der var tanker om at genopføre en nedrevet og opmagasineret landsbykirke fra det yderste Vestjylland på

Skøjteløb med butikskæden i baggrunden. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Åbrinken

Frilandsmuseet – noget der dog ikke har vist sig økonomisk mulighed for.

Nu har kirkesalen fungeret til brugernes tilfredshed i mere end tredive år, og ethvert minde om den forrige anvendelse er for længst forsvundet. Høkeren blev til restaurant Bellini, mens Høker-navnet i 2022 er genopstået nede på Brede.

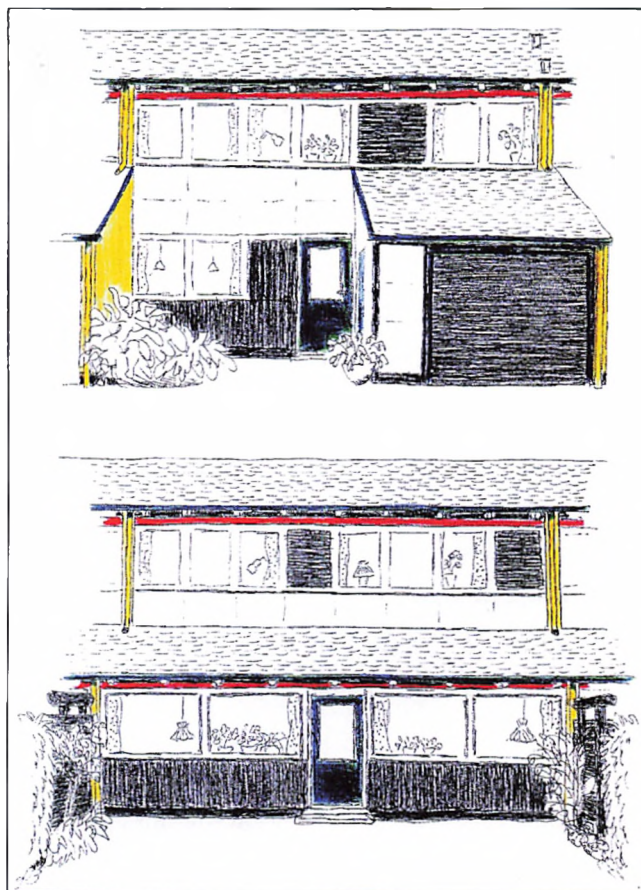
Byggestil

Rækkehusene er bygget af solid beton i de lodrette betonbrandmure mellem hver ejendom – nærmest umulige at bore i – og eternitplader på facader og eternitskifer på tagene. Dette materialevalg var usædvanligt for tiden. Det afspejler bl.a. et ønske om at kunne bygge med stor brug af ufaglærte arbejdsmænd, som der på det tidspunkt var stor arbejdsløshed blandt.

Husene var karakteristiske ved en omfattende palet af farver, nøje udvalgt af Johan Christensens søn Holger: Hvide eternitplader på facader mod have og vej; okkergule brandmure og garagemure mod nabo, røde facaderemme, hvide spærender, blågrønne tagrender, nedløb og inddækning af karm ved garaetage samt vistnok oprindeligt blå hoveddøre, hvad der dog aldrig slog helt igennem. Mursten ses kun som skalmur på enderækkehusene. På tagene eternitskifer på de store huse og gennemgående bølgeeternittag på de mindre.

Haverne forudsås beplantet med hække, så der opstod en samlet afgrænsning mod stikvejen og vejene omkring bebyggelsen.

Husene er orienteret NØ-SV, så der sikres maksimalt sol i haverne.

Husene i Åbrinken med oprindelig farvesætning. Lyngby-Taarbæk kommune lokalplan 278, 2018.

Indretning

De oprindelige store huse, som der er 155 af, er indrettet med et køkken og en stor stue i stueetagen samt garage med bryggers/hobbyrum i bunden. På 1. sal fire værelser og badeværelse; i alt 140 kvm.

De 39 mindre huse har tre værelser på 1 sal, i alt 115 kvm.

Med tiden er mange af garagerne blevet indrettet til beboelse og toilet, ligesom de fleste af de store huse har fået tilføjet åbne eller lukkede vindfang ved hoveddøren. På havesiden blev der allerede få år efter opførelsen tilføjet lukkede „hvestuer“ på en del af husene, noget der udvider stuearealet men samtidig giver ret mørke områder bagerst i stuerne. Mange beboere har også revet muren ned mellem køkken og stue eller entre.

Åbrinken har fra første færd haft fælles varmforsyning, oprindeligt fra to varmecentraler i hver sin ende af bebyggelsen. Dem stod Åbrinkens myndige og allestedsnærværende varmemester for. I de første mange år hr. Madsen, som også holdt øje med de mange legende børn i en tid, hvor der ikke var mange fritidshjem. I de sidste mange år den ligeledes altid hjælpsomme varmemester Thygesen, der boede ved den største varmecentral i nr. 78. I 1990erne overtog NESA (og hvad de ellers kom til at hedde) opgaven via et varmeanlæg nedgravet i haven til nr. 78. Anlægget medførte en del lavfrekvent støj hos naboerne. Trods talrige ombygninger lykkedes det aldrig helt at løse problemerne før Åbrinken i 2006 – som den første boligbebyggelse i kommunen – gik over til at få leveret fjernvarme. Med aftalen med Holte Fjernvarme fik beboerne billigere varme og de to huse, der rummede kedler mv, kunne sælges fra med visse restriktioner. Den billigere varme og nye generationer af beboere med større krav til varmekomfort førte til, at

Åbrinken fra 2018 – efter årtiers diskussioner på grundejerforeningens generalforsamlinger – om sider fik indført ”helårsvarme”. Tidligere blev der lukket for varmen i de tre sommermåneder, idet brugsvandet blev opvarmet elektrisk.

Udvendige forandringer

Med sine snart 70 år på bagen har bebyggelsen til en vis grad ændret karakter med mange slags tilbygninger og med variation i tagbelægningen: Tagpap er kommet ind som et muligt og billigere alternativ ved tagudskiftning end eternitskifer eller naturskifer, ligesom 20 af husene i dag har det SV-vendte tag dækket af solceller.

De karakteristiske okkergule lodrette betonmure mellem de enkelte huse er dog stadig dominerende, ligesom det øvrige farvevalg på facader med enkelte undtagelser er bevaret. Ved udskiftning af vinduer og hoveddøre er der ikke i alle tilfælde sikret helt samme proportioner som i de oprindelige. På havesiden har variationerne kunne få mere frit løb i stueetagen, som ikke kan ses fra vejen. Her er der bl.a. flere steder kommet vinduer til gulv, hvad der har forbedret lysindfaldet i stuen.

En måske lidt upåagtet forskønnelse af bebyggelsen skete, da de mange luftledninger til el mv i 1990erne blev erstattet af nedgravede kabler og vejbelysningen samtidig blev moderniseret.

Lokalplanen

I 2018 vedtog Lyngby-Taarbæk kommune lokalplan 278 for Åbrinken. Formålet med lokalplanen er at bevare hvad der er tilbage af de fælles og sam-

lende træk, først og fremmest på husenes nordside ud imod stikvejene samt på 1. sal mod haven. Tilbygninger ved hoveddøren i de store huse er kommet til i mange forskellige udformninger. Det var et vigtigt formål med lokalplanen at sætte rammer for fremtidige sådanne og ikke mindst sikre, at man bevarer forløbet med udstikkende garager, når man ser ned langs stikvejene. samt at sikre, at hegn mod stikveje, stamvejen og mod Bredevej og I.C. Modewegsvej bliver beplantet.

Som konsekvens af det voksende antal biler indskærper lokalplanen, at alle må sørge for plads til egen bil på egen grund – enten i garage eller ved siden af denne. Det er en bestemmelse som langt fra bliver overholdt og de mange biler fylder mere og mere op – også på stamvejen. For at sikre at renovationsvogne og redningskøretøjer kan passere på de smalle stikveje har det været nødvendigt at indføre P-forbud på vendepladserne for enden af de blinde veje samt at markere, hvor der kan parkeres på stamvejen (se omslagets foto af en Åbrinkvej i dag).

Livet i Åbrinken

Med sit utraditionelle udseende uden mursten tiltrak Åbrinken sig betydelig opmærksomhed i sin tid. Mange fandt byggeriet spændende - mange arkitekter og ingeniører flyttede ind. Andre fandt husene middelmådige („En bebyggelse for ekspeditionssekretærer“ var næppe en ros). De oprindelige beboere omfattede bl.a 13 arkitekter, 36 ingeniører og 8 læger (heraf en med et registreret firma med det opløftende navn „Nordisk Hormon“).

Hulebyen

Husene blev hurtigt solgt til priser mellem 55 og 70.000 kr, familier flyttede ind, næsten alle med mindre børn, hvad der bl.a. førte til den såkaldte. „Huleby“ - et ubebygget område mod nord, hvor kvarterets børn (og voksne) kunne tømre småhuse og skure og leve et udendørsliv i store dele af året. Journalist Anders Jerichow, der er vokset op i Åbrinken, har levende beskrevet Hulebyen i artiklen efter denne, der stammer fra Åbrinkens 50 års jubilæumsskrift fra 2005. Hulebyen var reelt selvstyrende med halvårlige valg af en 5-personers ledergruppe. Initiativtageren var landskabsarkitekt Erik Mygind, der boede i Åbrinken og som skaffede stor medieomtale af Åbrinkens „Skrammellegeplads“.

Desværre blev Hulebyen også genstand for stridigheder mellem børnene og tiltagende forsømt, eftersom de oprindelige børn jo blev større og fik andre interesser, ofte af eksperimenterende karakter. Så hulebyen forfaldt og projektet lukkede med udgangen af tresserne og delvist erstattet af en traditionel legeplads. Siden er der vokset store træer op i området, som senest er blevet åbnet ind til „Ålebækkens Ruinpark“, der er udlagt til naturområde.

Men Huleby eller ej - Åbrinken har altid været og er fortsat en meget børnevenlig bebyggelse, hvad der fremgår af ejendomsmæglerannoncerne - folk bliver boende og mange flytter tilbage og overtager deres barndomshjem. Se de nedenstående beskrivelser fra to ny- og tilbageflyttede familier.

Åbrinken

Hulebyen.

Man bor tæt på børneinstitutioner, Kongevejens skole, kollektiv trafik – både bus på Bredevej og Nærumbanen. Ny fin lege-egnet asfalt kom til efter flere års tovtrækkeri med kommunen – og et betydeligt eget bidrag fra grundejerforeningen i 2020.

Ligeledes er der mange fælles initiativer blandt beboerne: Kanolaug med seks kanoer, legeplads-

udvalg, tøndeslagning til Fastelavn, Skt. Hansbål (med lokal hommusik-ledsagelse fra ÅBBÅ-ÅBrinkens BÅlbæsere), sommerfest mv.

Åbrinken i dag

Som det fremgår nedenfor, kan husene naturligvis ikke løbe fra deres alder og kræver løbende vedligehold. Nyt tag har de fleste efterhånden fået. Et

særligt problem – der ikke er specielt for Åbrinken – er udover de mange biler, de lidet pyntelige mørkegrønne affaldscontainere, som er svære at indpasse i bebyggelsen. Ligeledes savnes regler for opladning af de stadigt flere elbiler, så opladningsledninger ikke spærrer fortovene.

Nedenfor følger to personlige beretninger, dels fra en ung familie, der er ny tilflyttere og dels fra en hjemvendt

Ny i Åbrinken – ny „på“ Brede af Anja, Anders, Vera og Ejvind Svejgaard Pors, Åbrinken 19

Vi er ikke de første, der har taget turen fra indre Østerbro i København og 12 km nordover mod et andet hverdagsliv her på „Ydre Østerbro“, som naboerne fortalte Åbrinken også betegnes. Vi er en lille larmende familie på fire, som midt i første nedlukning under pandemien i 2020 noget grønere end Fælledparken – og ja, ned fra 6. sal ved søerne og tættere på en ’rigtig’ sø (skiltene med PFOS-alarm giver dog lidt realitetssans, når vi bliver for naturbegejstrede).

Sommeren 2020 flyttede vi ind i nummer 19 – et originalt Åbrinken-hus, hvor et klodset køleskab og en ny lille radiator i entreen var den eksisterende opgradering. Lige noget for førstegangskøbere med et ønske om at bevare husets oprindelige udtryk og sætte eget præg. Børnene var mindre begejstrede for huset med de hvide plader og dømte husenes stramme midcentury modern-stil som foråret

2020’s grimme hus til salg – og det blev ellers til en hel del kiggeri.

Den første tid i huset gik med opdatering. Vi havde forestillet os, at væggene blot skulle males og gulvene slibes, men da vi først kom i sving blev behovene og ønskerne en del flere. Renoveringen af huset er jo fortløbende, men vi synes, vi har fundet en god balance mellem husets oprindelige udtryk og idé og el, vvs og indretning, der korresponderer de moderne behov. I huset kan man fornemme, at vi er en del af en historie. Døtrene af den tidligere ejer fortalte os jo om, hvordan de lavede lektier ved bænken i køkkenhjørnet, og vi kan forestille os familien, der boede her fra midten af 1950’erne, og det liv der har udspillet sig her – og vi venter tålmodigt på, at børnene i 0. og 7. på Kongevejens Skole får lektier med hjem, de kan lave i køkkenhjørnet.

I haven minder den furede bark på æbletræet og højden på de omgivende træer os om, at der er gået noget tid siden, at de første beboere flyttede ind. Oplevelsen af at være en del af en væsentlig kulturhistorie får vi stadig dagligt, når vi forlader matriklen og enten går af den ’seje’ skolevej gennem Frilandsmuseet eller kommer nedenfor bakken til Brede Værk, rundt om søen og ind gennem Brede Park, hvor vi slæber alle gæster rundt med begejstrede fortællinger og stolthed over at bo netop her på Brede, som vi lærte fra en mor i børnehaven, at det hed i sin tid – og vi besluttede at tilslutte os den historiske betegnelse.

Værket, parken, turen til Fuglevad og rundt på Frilandsmuseet er særlige steder for os. Ofte bliver

turene også længere langs med ådals forløbet både mod Øresund eller og ind i landet mod Bagsværd Sø og Furesø. Naturen, som den breder sig ud til alle sider, er noget særligt, som bliver ved med at begejstre nu på tredje år.

Siden vi ankom, er Brede blevet beriget og Spi-sehuset suppleret med atmosfærefyldte hyggelige steder. Det bliver til en del ture efter kardemommesnurrer eller en lækker gave hos Høkeren, og særligt Birks ved Bredes lille trinbræt er blevet et nyt fikspunkt for os. Her henter vi lækker take away eller deltager vi i fællesspisning, eller går aftentur og får et godt glas vin i de hyggelige rammer. Det føles pludselig som at høre rigtigt til, når den lokale indehaver kalder os ved navn og gerne stopper op til en lille snak. Oplevelsen af at være en del af noget særligt findes også i Åbrinkens vænger, hvor der er masser af søde, hjælpsomme og imødekom-mende naboer, som vi deler aflagte ting og sager med. Vi bor tæt – og det er trygt.

Vi har gode snakke med folk på vejen og hyggelige traditioner, som den fælles fejring af Sankt Hans, hvor vi mødes på stikvejen, spiser sammen, børnene leger, og det bliver sent inden folk bryder op. Vi føler vi hører til i Åbrinken og på Brede.

At flytte tilbage Åbrinken *Af Niels Riis, Åbrinken 84*

„Det kan jeg godt love dig for, at vi ikke skal.“ Sådan var mit svar, da jeg til en familiesammenkomst blev spurgt, hvorfor vi ikke bare flyttede tilbage til Åbrinken, vel at mærke mit barndomshjem i Åbrinken 84 fra 1986 og til starten af 2000'erne.

Sagen var, at vi gerne ville flytte fra Søborg. Det faldt sammen med, at mine forældre skulle rykke til Carlsbergbyen efter at have boet i Åbrinken i mere end 30 år. Forinden havde jeg beskrevet, at min hustru og jeg savnede en god skole til vores datter og søn, et bedre nabofællesskab og ikke mindst smuk, ældre natur tæt på os.

Men tanken om at skulle ende, præcis hvor det hele startede, virkede mildest talt fjern for mig, som de sidste 20 år har boet i Jylland, Australien og København og været udstationeret en årrække i USA, hvor vi også fik vores to børn, inden vi endte i Søborg.

Men, Åbrinken *havde* jo alt det vi søgte, og jeg kan ikke sige andet, end at timingen virkede *meant to be*. Og da min hustru, som jeg mødte i 3.g på Virum Gymnasium, viste stor begejstring for udsigten til at komme til Åbrinken, gav det jo egentligt sig selv.

Så i maj 2020, midt i Corona-pandemiens start, rykkede vi og ungerne ind i mit lettere istandsatte barndomshjem. Eller rettere, meget istandsatte barndomshjem. For det første jeg måtte sande var, at der i et 1950'erne-bygget Åbrinken-rækkehus var et markant vedligeholdelses- og opdaterings-behov. Som gør-det-selv mand var det såmænd fint nok, men det slog noget hårdt, at vi, allerede måtte sande at maling ikke var nok, da det meste af skillevæggene røg med, da maleren hev tapetet af. Derudover måtte vi få lagt nyt tag og i skriven-de stund har et sunket kloakrør givet vandskade i køkkenet. Så man kan roligt sige, at tidens tand har sat sit aftryk, men alt det er fixet og i dag står

barndomshjemmet derfor også i et mere opdateret udtryk, både indvendigt og udvendigt, end da jeg forlod det for 20 år siden. Noget som, heldigvis, også er tilfældet for mange andre af Åbrinken-husene.

Hvad der ikke har ændret sig er beliggenheden; Åbrinken ligger jo fantastisk placeret nær indkøbsmuligheder, gode skoler og institutioner samt naturskønne Mølleåen og Geels Skov. Vi er især glade for det gamle Brede, som ligger 200 m udenfor vores hoveddør og som med det opdaterede Brede Spisehus, den nye Høker og „Birks“ i det gamle stationshus har fået nyt liv i de gamle bygninger. Det har skabt et andet *leben* end jeg oplevede i min barndom, men det er nu en skam at Nationalmuseet ikke har kunnet holde Bredemuseet åbent de sidste mange år; det ville jeg gerne have vist mine børn. Men Frilandsmuseet ligger der jo stadig, og at ungerne kan komme til Kongevejens Skole gennem den nyetablerede „Seje Skolevej“ mellem de gamle bondebygninger gør, at jeg tit smiler ved tanken

om denne helt Morten Korch'ske landsbystemning, som stadig hersker her. Et tydeligt minde om denne stemning, var hvordan vi børn sværmede rundt mellem husene og de grønne arealer og hvordan vi, uden de i dag obligatoriske, forudaftalte legeaftaler, sagtens kunne lege ude og hjemme hos andre Åbrinken-børn hele dagen. Der var derudover fodbold med voksne og børn på græsmarken, fællesbål ved sankthans og fastelavn med tøndeslagning, adskillige vejfester mv. Det har vi heldigvis kunne give videre til vores børn, da Åbrinken i dag stadig er fyldt med børnefamilier, initiativrige beboere og mange gode arrangementer.

Så meget er egentlig, som det var i min barndom, om end tidens gang naturligvis har sat sine spor i form af flere biler og rækkehuse som kræver kontinuerligt knofedt. Men det er en parentes overfor Åbrinkens specielle stemning, unikke placering og beboerengagement. Det er mig i dag klart, at mit svar dengang til familiesammenkomsten skulle have været: „*Naturligvis skal vi da det!*“

Anders Jerichow¹

Hulebyens storhedstid og andre hyggelige ulykker²

Vi vidste ikke, at vi måske var en del af et pædagogisk eksperiment. For os var Hulebyen bare vores fristed i Åbrinken, et sted hvor vi kunne save og hamre og bygge huse så flotte som det skæve tårn i Pisa, bare mere skæve, og tænde bål og bage snobrød og komme sent hjem om aftenen, godt snavsede med duften af bål og brød i tøjet og rødmosse kinder – lykkelige og opmuntrede og stærkt utilfredse med stramme sengetider.

Kloge folk skrev imens artikler om Hulebyen, og arkitekter og pædagoger priste dette stykke kontrolleret frihed midt i rækkehusenes snorlige orden.

I rækkehusene havde livet sine regler. I Hulebyen var kun friheden.

Det var begyndelsen af 1960'erne. Udenfor rasede den kolde krig med Cuba-krisen og opførelsen af Muren gennem Berlin og Jemtæppet ned gennem Europa. Inden for Åbrinken var der trygt og godt. En dag kørte Krustjov forbi i en kortegge på Skodsborgvej, og mødrene fortalte en anden dag, at Præsident Kennedy omme i Amerika var blevet skudt lige gennem hovedet. Vi rystede disse underlige begivenheder af os, hvad var Krustjov og våbenkapløbet trods alt i forhold til vores geder

Hulebyen ved Åbrinken. Foto Eric Forrest.

og kaniner og vores eget våbenkapløb med børn fra fjerne rækkehusbebyggelser på den anden side af Bredevej, som forsøgte at tiltuske sig adgang til vores helt private Huleby.

Uden for Åbrinken lurede rigtignok farer, men også uomgængelige fristelser og tilbagevendende fornøjelser. Inden for Åbrinken alene trygheden. Men mere end dét, skulle det vise sig.

Hver ting havde sine faste omdrejningspunkter. Til truslerne, forstod vi på mødrene, hørte Mølleåen og jernbanen, hvor Grisen kørte forbi med rasende hastighed. Blandt fristelserne var Slikmutters kiosk lige ovre på den anden side af Bredevej. Der var både fem-øres og ti-øres Piratos, og skønt

¹ Tidligere Åbrinken 191

² Artiklen har tidligere været bragt i Festskrift i anledning af Åbrinkens 50-års-jubilæum.

en sodavandsis i netop de år steg fra 25 til 35 øre, stod vi gerne i kø foran kiosken, når Mutter Emily åbnede sin kiosk ud på eftermiddagen. Og så var der jo også de tilbagevendende fornøjelser på den anden side af horisonten, dvs. helt uden for Åbrinken. Hver tirsdag tog vi med Grisen til Lyngby for at gå til dans hos Fru Geide, som sammen med Fru Grethe og et antal andre bestemte kvinder strøede savsmuld ud på gulvet, før drengene i sorte laksko, sorte bukser, hvide skjorter og butterfly fik lov at inklinere for netop den skørteklædte pige, de allerhelst ville gennemleve en cha-cha-cha med. Det var de faste fornøjelser, men et eller andet sted i den anden ende af Grisen og S-toget var også fabelagtige oplevelser som Tivoli og det indre København, hvor man i de år afsatte flere gader til fodgængere og kaldte det Strøget.

Men i Åbrinken var vi hjemme. Det var mødrene også. Til den ene side Fru Erichsen og Fru Gørt-

Hulebyen ved Åbrinken. Foto Eric Forrest.

ler, til den anden side Fru Larsen og Fru Graa og overfor Fru Hansen og den søde Fru Holmelund, som dengang boede i nummer 227 og i dag i nummer 14. Nu hedder hun bare Lis, men hun er lige så dejlig. Dengang var der ingen, der kun hed Lis. Det tog flere årtier og krige i Mellemøsten, før det overhovedet gik op for os, at alle fruene havde fornavne og sikkert lagde fødderne op på sofabordet, når de så TV. De fleste fruer er der endnu.

Ovre hos Holmelund fik de fjernsyn som nogle af de første, TV-avisen, som hed Aktuelt og vist nok blev udsendt ved halv otte-tiden, det var altid noget med alvorstunge mænd, der fyldte det meste af skærmen, mens de fortalte om et eller andet uforståeligt, der altid havde det til fælles, at det slet ikke kunne hamle op med Hulebyen.

Men fruene holdt skansen. Fædrene kom cyklende hjem fra deres betydningsfulde arbejde, nogle – som f.eks. Hr. Hedetoft – kom kørende i sin imponerende Ford T, når det var tid til at spise. De var sultne, når de kom hjem, og de skulle være mere end uheldige for, at der ikke var mad på bordet. Nogle gange skulle de lige opdrage lidt på ungerne først, afhængigt af hvilke skideboller der var sparet op til i løbet af dagen. De fleste fruer kunne godt blive vrantne. Men ordentlige røfler blev afleveret af fædrene. Om vinteren ventede man derhjemme, på en lun forårsaften var det stort at vente i den anden ende af Åbrinken for at cykle ræs ned ad 'Ringevejen' foran den udvalgte af fædrene, når han drejede rundt om hjørnet oppe ved I.C. Modewegsvej. Den var sikkert opkaldt efter en eller anden af samme vigtighed som Krustjov, men det

var ikke lige til at tænke på, når man stod og ventede på sin far for at cykle hjem til aftenmaden.

Ringevejen var navnet på den eneste farlighed inden for Åbrinken, den store vej ned mellem de lige og de ulige numre, hvor man dengang skulle ringe med sin klokke, før man cyklede om hjørnet i forrygende stil.

Maden skulle hurtigt kastes ned, for *De lyse Nætters tid* var ikke bare en roman af Anders Bodelsen, det var Åbrinkens storhedstid, når vi legede dåseskjul ud for nummer 195, solsorten sang, og man var lidt forelsket i én af de andre unger. Hvis man var heldig, gemte man sig i samme busk.

Mødrene og fædrene kunne godt snakke lidt overdrevet om Krigen, følte vi. Først senere forstod vi, at denne fjerne krig først var afsluttet ti år før, vi selv kom til.

Set i bakspejlet kunne vi godt få den tanke, at Hulebyen blev opfundet for at friholde os fra alle farene og fristelserne uden for Åbrinken. Med Hr. Mygind som Hulebyens egen grundejerforeningskontakt var der tal på kaninerne og gederne og hjælp til opførelser af huler, der startede som fine småhytter, og ti år senere sluttede som hashbuler, men da var Hr. Mygind for længst gået hjem, og kaninerne var helt sikkert døde.

Men hør, før det gik så vidt, herskede kun og alene trygheden i Åbrinken og dens fristed: Hulebyen.

I Åbrinken regerede fruene om dagen, fædrene om aftenen. Og på marken herskede Hr. Madsen, en original af en varmemester, som tog imod kul under de to store skorstene og slog græsset på de

tre plæner. På en jævnt god dag fik vi lov at sidde på anhængerens, mens hans traktor susede op ad Ringevejen. Når han var i ekstra humør, klappede han pigerne i numsen. Og når Hr. Madsen først var i regulært hopla, var der is til hele flokken af hujende unger. Han var hyret til at tage sig af kullene, til at sørge for fællesvarmen og græsset og til at klippe buskene ned mod Mølleådalens. Samtidig fungerede han som Åbrinkens helt private 'fritter', før nogen som helst havde opfundet fritidshjemmet. Man gik bare hjem fra Kongevejens Skole og satte kurs mod marken eller Hulebyen, og normalt mødte man Hr. Madsen, som lige holdt øje med alle ungerne og sikkert vidste, hvor vi alle sammen var. Til fastelavn var det selvfølgelig Hr. Madsen, som sørgede for at hænge tønderne op, og den dag var han gerne i hjerteligt humør.

Men uden for Åbrinken lurede som sagt farer og fristelser.

Nede ved Mølleåen byggede vi tømmerflåder og satte kursen mod øst ad den store flod. Det var ikke uden betydelig risiko. Selv mødre med dårlig lugtesans kunne på mange meters afstand identificere stanken af en gennemblødt unge, smurt ind i Mølleåens mudder. Så blev mødrene trætte, og fædrene blev alarmeret, selvom fædre ret beset synes, at sådan noget var enormt sjovt, hvis de selv havde tid til at bygge tømmerflåder. Nogle fædre, også vores, hjembragte udslidte olietønder til projektet, men virkede såre forbavset, når de mest forbløffende flåder alligevel gik ned i den brusende Mølleå.

Hulebyen ved Åbrinken. Foto Eric Forrest.

Det var galt nok. Men på den anden side af åen kørte som sagt Grisen. Dengang var den rimeligvis lyscerød som en rigtig grisebasse, og man kunne sidde og varme sig på motorrummet og se på togførercens overlegne styring af toget, når man kørte til dans i Lyngby med sine laksko i en lille pose. Men når der ikke var dans, kunne man lægge en én-øre på skinnerne og stille sig i ly af et træ nede i Mølleådal, og når Grisen havde passeret, var én-øren minsandten mast helt flad, hver gang. Mødrene sagde, det var ulovligt – man måtte ikke

ødelægge Kongens mønt, men det var jo slet ikke Kongens, kun én, man havde fundet hjemme i et køkkenskab – og ekstremt farligt. Som om man ville lægge sin mønt op på skinnerne, mens togføreren kunne se én oppe fra sit lune styresæde.

Mødre var også gerne på vagt over for fristelserne. Ovre hos Slikmutter kunne man få posen fyldt for mindre end en krone. Til de store fortryllelser hørte den store metaldåse, hvor man for en gigantisk sum, altså gerne om lørdagen, kunne vælge en slikpind så stor, at den kunne vare det

Hulebyen ved Åbrinken. Foto Mikkel Holmelund.

meste af et ludospil, også hvis man blev slået hjem flere gange undervejs. Men imellem Åbrinken og Slikmutter var vores lokale jemtæppe, Bredevej, hvor biler ifølge Mødrene strøg forbi med livstruende hastighed, hvorfor det hørte til forskrifterne kun at færdes på lige præcis den side af vejen, hvor Slikmutter ikke boede. Sådanne forskrifter holdt ikke længere end lækkersulten.

Derfor var Hulebyen alle mødres drøm, i lang tid også børnenes drøm. Og om det så skyldtes, at hverken Hr. Madsen eller Hr. Mygind eller de andre fædre havde tid og ork til at dyrke Hulebyen i det lange løb, eller om det slet og ret skyldtes, at deres små søde børn blev store og bumsede – så gik det i hvert fald hverken værre eller bedre end, at Hulebyen udviklede sig til Åbrinkens eget Christiania med rækkehusenes egen Pusherstreet.

Ude i verden var stadig den kolde krig. Hjemme i Danmark – og også i Åbrinken – nærmede sig 1968 med påskebryg og bare bryster og al ting. Hulebyens små kære hytter var afløst af mindre tæppelände på pæle, hvor vi pludselig følte os meget unge og smagte vores første øl og lærte at kysse – og erfarede at hash kostede seks kroner for et gram. Mødre, der trods Mølleåen aldrig havde forliget sig med duften af mudret og muggent barn, brød sig heller ikke om lugten af svedende teenagere med en em af dårlig tobak fra billige majs-piber, der holdt længst, hvis man lagde en ti-øre i bunden. Men hvor var de mødre, som ville holde opsyn med Hulebyen?

I de jordslåede pælehytter sad pludselig de tidligere så nuttede børn, nu blot i en salig hashrus, før fædre en dag blev alarmeret til at stoppe festen,

eller også var vi unge bare fortsat til bedre fester uden stanken af beskidte, fugtige tæpper, som vi i ubevogtede øjeblikke havde scoret i garagen eller på lossepladsen i Lundtofte, langt ude i den farlige virkelighed, fjernt fra Åbrinkens eget forjættede eksperimentarium: Hulebyen.

Jens Ulff-Møller

Den Praktiske Husholdningsskole 1934-1959, Christiansvej 3, Lyngby

For et halvt hundrede år siden lå der et hyggeligt og fredeligt villakvarter med store haver og bugnende frugttræer ud for Lyngby station, som nu er den sydlige ende af Jernbanepladsen. Midt i kvarteret lå en villa på adressen Christiansvej 3. Det var en lille blind sidevej til Gammel Jernbanevej. Her oprettede Inge Ulff (1910-1998) „Den praktiske Husholdningsskole“ i oktober 1934. Den blev nedlagt i 1959 da hele kvarteret blev jævnet med jorden i forbindelse med anlæggelsen af omfartsvejen over stationen og udvidelsen af Jernbanepladsen.

Inges husholdningsskole henvendte sig til nygifte husmødre, der især under besættelsen og i efterkrigstidens sparetider havde brug for at lære økonomisk husførelse, syning af eget tøj eller barnepleje.

Under besættelsen deltog Inge aktivt i Lyngby gruppens redning af jøder, og hun måtte også selv flygte til Sverige

Situationen skiftede midt i 1950'erne da chefen for åndssvageforsorgen, N. Bank-Mikkelsen opfordrede Inge til at modtage evnesvage piger med henblik på at undervise dem i husgerning, så de kunne klare sig selv ude i samfundet.

Inge blev grebet af dette arbejde, og efter nedlæggelsen af skolen i Lyngby blev hun headhuntet af chefen for De Kellerske Anstalter i Brejning, dr. Annalise Dupont (1917-2010), som ville have Inge til at starte en tilsvarende husholdningsskole på

Koldingfjord (nu hotel). Men i den tid hun var der, 1960 til 1963, oplevede hun forsorgens stive regler og en fjendtlig administration, der var imod fornyelser. Da hun ikke kunne få rimelige ansættelsesforhold, flyttede hun tilbage til Lyngby, hvorefter hun begyndte at undervise i et nyt skolekøkken på Havremarkens skole på Nørrebro.

Christiansvej 3

Villaen på Christiansvej 3 var slet ikke beregnet på at være en skole. Det var en almindelig, men

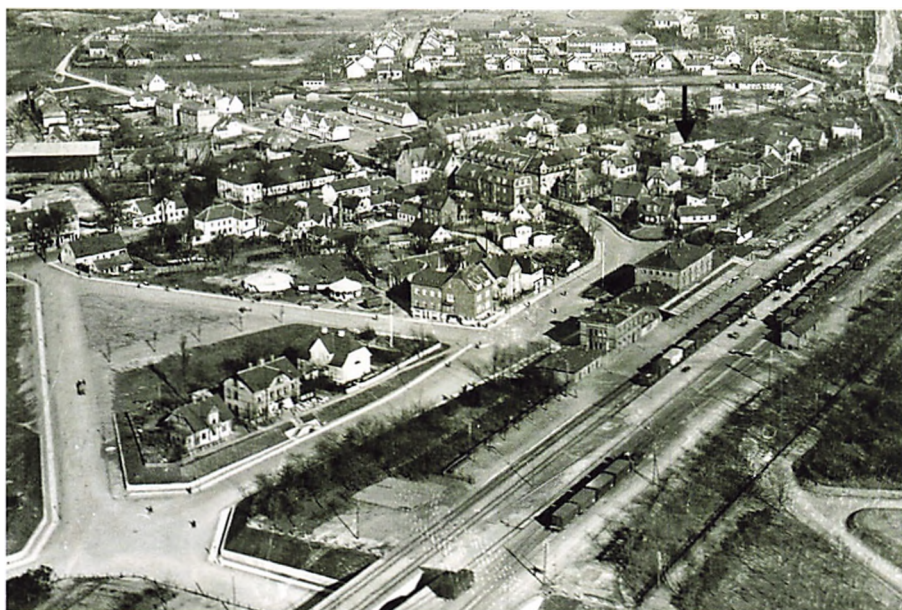
Matrikelkort der viser den senere nedlagte Christiansvej (en lille stikvej mod syd fra Gl. Jernbanevej). Vejen blev nedlagt i forbindelse med Jernbanepladsens udvidelse. Historiskekort.dk. Matrikelkort 1:2000, trykt 1946. Kortblad HO55.4. Historiskekort.dk

herskabelig villa. Den var først kvadratisk – ca. 10 gange 10 meter. Ved ansøgningen om byggetilladelse i 1901, anførte entreprenør, fhv. vognmand, C. Jørgensen at han søgte om tilladelse til at opføre en villa, beregnet som bolig for én eller to familier på hans egen grund. Der er formentlig tale om entreprenør I. C. Jørgensen, der boede på Bredelille (Kongevejen 180), der tidligere var ejet af enken efter J. E. Modeweg, fra Brede Klædefabrik.

Villaen lå på en koteletgrund med en lang indkørsel for enden af Christiansvej. Den bestod af en høj kælder, stueetage og første sal, og indgangen var fra en trappe fra siden ud til forhaven. I 1909 tilføjedes en fløj mod vest, der forlængede huset med en tredjedel. Dermed fik villaen dets endelige

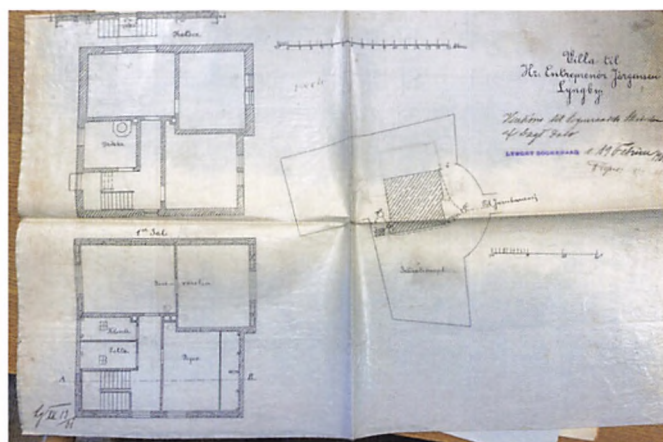
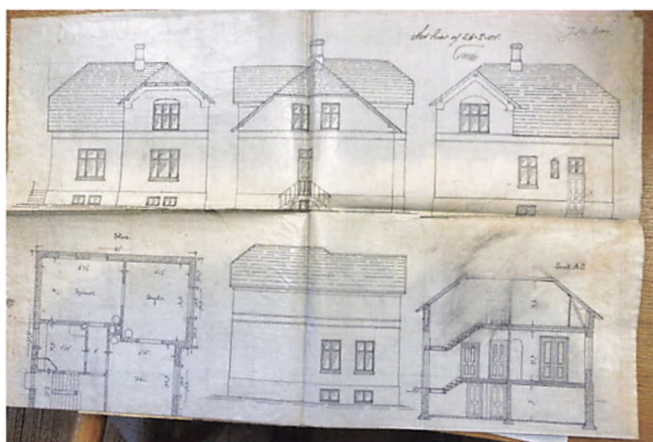
herskabelige udseende: et klassisk midterparti med to næsten identiske fløje. Tilbygningen var imidlertid af dårligere kvalitet, der var kun en krybekælder, men der kom en herskabelig trappe ud til baghaven, og over den en terrasse på første sal ud til baghaven, og i foråret var der udsigt til de blomstrende frugttræer.

Hvem der først boede i villaen, er ukendt. Ifølge telefonbogen fra 1909 boede en direktør Arthur J. Eden på adressen. Det følgende år boede direktør for Dansk Hattfabrik, Hans Paul Cohn (1874-1947) på Christiansvej. Han var i 1905 blevet indkaldt som direktør for Dansk Hattfabrik på Brede Klædefabrik. Han boede først på Jernbanevej 23 i Lyngby, med hans hustru og der fødte hun to døtre; den ene

Luftfoto 1920. Lyngby Torv, Jernbanepladsen med Gl. Rustenborgvej, hvor den nu nedlagte stikvej Christiansvej, med nr. 3 markeret med pil. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Den Praktiske Husholdningsskole fra 1934-1959

Arkitekttegning af Christiansvej 3 fra 1901 uden tilbygningen fra 1909, Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

blev Peter Freuchens anden hustru. I 1913 flyttede Hans Cohn med hattefabrikken til Skodsborg.¹

I 1913 overtog handskemager Fr. Larsen (1854-1923) Christiansvej 3, og samtidig flyttede hans svoger kommunelærer, cand.theol. Svend Nissen også til Lyngby. I familien Larsen-Nissen var der adskillige fætter-kusine ægteskaber. I deres unge dage havde de boet sammen på adressen Vodroffsvej 46, 1. og 2. sal på Frederiksberg. Som cand.theol. boede Svend Nissen og hustruen Hedvig f. Larsen på Nørrebro, men i 1913 flyttede de med to børn, Herluf og Inge-Merete til Lundtoftevej 19, Albertinelyst i Bondebyen.²

Frederik Larsen var direktør for det dengang velrenommerede handskefirma N. F. Larsen &

sønner, der havde hovedkvarter på Købmagergade 7 i København. Faderen var en central person i N. F. S. Grundtvigs menighed på Vartov. Frederik gik på den grundtvigianske Gregersens skole, hvor han var klassekammerat med Grundtvigs yngste søn, Frederik Lange Grundtvig (1854-1903).

Christiansvej 3 for enden af vejen og indkørsel. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

1 Torben Senn, „A/S Dansk Hattefabrik, Skodsborg“ i *Søllerodbogen*, 2005. Side 64-102.

2 <https://user-9y8ca5x.cld.bz/Kraks-Vejviser-1913-del-1/78>

Den Praktiske Husholdningsskole fra 1934-1959

Handskemager Frederik Larsen (1854-1923) i Taormina. Han købte Christiansvej 3 i 1913. Hustru Laura f. Møller, Lemvig. Fader til Marie Henriette Larsen, kaldet Musse. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Laura Larsen på havetrappen på tilbygningen fra 1909. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Frederik Larsens hustru Laura f. Møller, var søster til Frederikke Sophie f. Møller (1868-1898), pastor Gustav Heibergs (f. 1838) første hustru. Fra 1868 til 1875 kapellan for onklen, den grundtvigianske Lyngby præst Peter Rørdam (1806-1883). Slægtingen pastor H. F. Rørdam efterfulgte Peter Rørdam som præst i Lyngby 1883-1913.

Frederik og Lauras eneste barn var børnehavelærerinden, Marie Henriette Larsen, kaldet Musse (1881-1969). Ved faderens død i 1923 overtog hun

Musse. Marie Henriette Larsen som ældre. Ejer af Christiansvej 3 efter faderen Fr. Larsen. Hun solgte villaen til Inge Ulf efter krigen. Jens Ulf-Møllers billedsamling.

Marie Henriette Larsen (Musse), og moderen, Laura f. Møller; datter af konsul Matthias Møller; Lemvig. Jens Ulff-Møllers billedsamling.

handskefirmaet og villaen på Christiansvej. Hun lod fætterren, kunstmaleren og arkitekten Niels Fhær Larsen bo med fem børn på 1. sal på Christiansvej. I 1934, flyttede familien til Fuglevadsvej 67. Lejligheden stod derfor tom, og derfor foreslog Musse at Inge, der var ramt af 1930ernes arbejdsløshed, kunne indrette en husholdningsskole i den ledige lejlighed.

Inge Ulff

Det lå ikke i kortene at Inge Ulff (1910-1998) kom til at bo på Christiansvej. Hun voksede op i Hobro som datter af overdyrlæge Jens Christian Ulff-Møller (1871-1940). Hendes moder Theodora f. Griebel (1878-1924) var fra København, men hendes familie stammede egentlig fra landsbyen Kaköhl i

Inge Ulff som baby på skødet af sin mor Theodora f. Griebel, faderen var overdyrlæge Jens Christian Ulff-Møller (1871-1940). De øvrige børn Carl Wilhelm, Christian og Povl. Slægtsbog for Wilhelm Adolph Worsøe, Aabenrå 1965, side 87.

Kielerbugten i Holsten, der før 1864 var en del af det danske rige. Theodora var en dygtig pianistinde, og kusine til komponistinden Tekla Griebel g. Wandall (1866-1940).¹

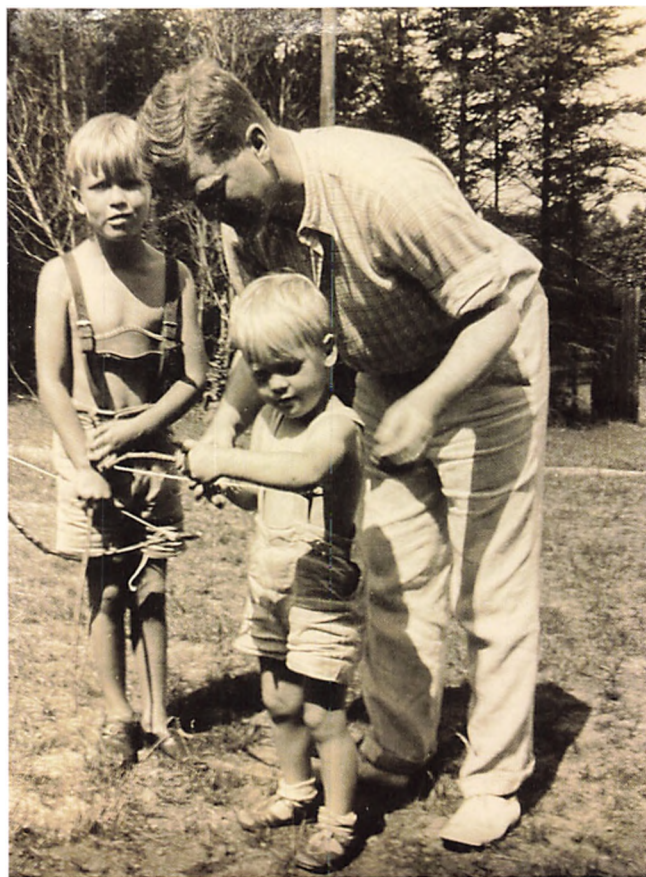
¹ Thomas Husted Kierkegaard, *Tekla Griebel Wandall, 1866-1940*. København, Multivers, 2022.

Inge var høj og ranglet, hvad der ikke var tidens modeideal. „*Skønheden har aldrig plaget mig*“ forklarede hun. Til gengæld var hun stærk som en okse, så hun kunne hævde sig over for hendes fire levedige brødre. Den Spanske Syge der hærgede efter 1. verdenskrig, men den ramte ikke dyrlægefamilien. Derimod blev hans assisterende dyrlæge L. H. Brams' familie ramt. Inge fik sit livs første store chok, da hendes fader sagde, at hun måtte tage afsked med hendes afdøde veninde, en søster til skuespillerinden Ingeborg Brams (1921-1989).

Inges næste alvorlige chok kom i trettenårsalderen, og som hun skriver „*Jeg er nu kommet til en periode, som jeg helst vil springe over – jeg føler mig som i en skov, hvor visne blade, der dækker over fortiden, bliver revet bort og selv nu, hvor jeg skriver dette må jeg holde mig tilbage – det virker som dybdeterapi og ting man vil glemme mudres frem imod ens ønske om glemslen. Jeg knuser en tåre – selv nu så længe efter.*“

Voksenlivets genvordigheder begyndte pludseligt, da hendes elskede moder Theodora f. Griebel døde i 1924. Hele Hobros befolkning deltog i hendes jordefærd, der blev fotograferet. Pludselig måtte Inge stå alene for den store husholdning, hvor faderen sjældent var hjemme.

Det næste chok var at faderen året efter giftede sig med Ingeborg Larsen, kaldet „Momy“ (1886-1967) og Inge fik dermed en stedmoder. Som københavner følte hun sig højt hævet over jyderne, og hun kunne ikke tilpasse sig at leve i provinshullet Hobro. Det var vel heller ikke en nem opgave at overtage en flok på seks børn, men på stedmoderlig

Gustav Fremerey, med børnene Hans Jochen og Dieter (arkitekt i Nivå), Heidelbergerne. Jens Ulfss billedsamling.

vis sørgede hun hurtigt for at få de ældre børn sendt hjemmefra til København og til Argentina. I 1938 bosatte Inges bror Christian sig på Emil Pipersvej 41 i Lyngby, og i 1945 flyttede Momy og resten af familien til Fort Allé 15 i Lyngby.

tilsvarende Kursus i Dagsmåltid
Servering, samt Kursus i Skrædder-
syning.
Endvidere påtænkes der efter Jul
korte Kursus i Borddekoration og
begge Kursus selvfølgelig med Hen-
blik paa Julen.

„Den praktiske Husholdningsskole“ i Lyngby
Christiansvej 3 (ved Stationen)
Tlf. Lyngby 157. Kl. 18:19

Fra 15. November:

- A. Formiddagskursus i praktisk Madlavning. 4 Gange ugentlig + 1 Gang Skræddersyning eller Husflid.
- B. Aftenkursus. 3 Gange Madlavning + 1 Gang Skræddersyning ugentlig.
- C. Konfektkursus, 17. og 21. Nov.
- D. Bagekursus, 24. og 26. Nov.

Inge Ulff, exam. Husholdningslærerinde.

Annonce for Den Praktiske Husholdningsskole på Christiansvej. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

ningen skulle være praktisk, så eleverne, der var nygifte husmødre, kunne få størst muligt udbytte af undervisningen. De praktiske fag blev helt fremtrædende, og derfor droppede hun en del unødvendig teori fra uddannelsen på Suhr.

Inges første 'kunde' var Gyrite Lemche, der ville bruge skolekøkkenet til et møde i Dansk Kvindesamfund. En hjemmевærnsgruppe brugte også lokalet til at vise film. Det første hold kom i gang i oktober 1934, og skolen vandt, ifølge avisomtalen, stor tilslutning allerede ved starten.

Undervisningen foregik både som formiddags og aftenkursus. Den omfattede foruden praktisk og finere madlavning også regnskabsføring og budgetlægning, samt borddekoration og husflid. Der var også et bagekursus og et konfektkursus ved juletid, samt et kursus i barnepleje.

Inge Ulff. Jens Ulffs billedsamling.

Sykursus med fr. Lassen. Maleriet til højre er af Niels Fhær Larsen. Jens Ulffs billedsamling.

Elevantallet var egentlig ret stort i betragtning af forholdene. I 1934 var der i årets sidste tre måneder 24 elever, 1935: 41 elever, 1936: 33 + 21 elever, 1937: 78 elever. Inge kunne også huse elever, der særlig kom fra Norge, efter at Musse var flyttet til Gartnersvinget 11 i Sorgenfri under besættelsen.

I begyndelsen underviste Inge alene, men hun var så heldig at få en eminent lærerinde fru Lassen som kunne overtage skræddersyning. Fru Lassen havde et naturtalent. Det var helt parisisk, når hun slyngede stof over skulderen på en elev, og forestillede sig hvordan det skulle forarbejdes. Hun

Den Praktiske Husholdningsskole fra 1934-1959

Modeopvisning i stueetagen på Christiansvej. Jens Ulffs billedsamling.

Kursus i skræddersyning, Inge Ulff stående bagerst.

Kursus i finere borddækning. Inge Ulff siddende for bordenden. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

havde været tilskærerske i Magasin. Sykurset var lige ved at tage overhånd, selv om der var mangel på stoffer under besættelsen og længe efter. Man brugte i stedet duge, som kunne farves.

Inge underviste nybegyndere på første sal, hvor børnene også kunne passes. Fru Lassen underviste

de mere erfarne i lokalerne i stueetagen. Mønstre i karton hang på væggen og symaskinerne snurrede. Hun var kun i begyndelsen af trediverne, da hun døde af kræft – hun var uerstattelig.

Besættelsestiden

Behovet for undervisningen steg under besættelsen fordi der var mangel på flere basale varer, så husholdningsskolens undervisning blev tilrettelagt med henblik på at afhjælpe problemerne med formindskede madressourcer og mangel på tøj.

Opvarmningen klarede man ved at fyre med tørv eller savsmuld i mangel af bedre. Det var besværligt og ofte måtte man fyre mange gange daglig. Folk installerede små kogesteder, der lignede en kvadratisk kiksedåse, og havde rør ført ud gennem vinduet. I disse kunne man fyre op med kviste.

Opfindsomheden var stor: smør kunne strækkes med mel og opbaging. Margarine og olie fandtes ikke. Havregryn kunne bruges til mange formål, specielt til kager, til konfekt og til fyld alle vegne.

Ris forsvandt og erstattedes med bankebyg¹. Selv efter krigen var vi så fattige, at kun en tredje eller måske fjerde – femte kvalitet kom til landet. Så stillede vi den i vindueskarmen, så solen kunne drive insekterne frem. Her stod også de mørke flasker med vand, der i solen kunne blive så varmt, at det næsten kunne bruges til opvask. Vi blev eksperter i at sy om. Duge og gardiner fik stoftryk og så blev de til kjoler.

Husholdningsskolen og jødeforfølgelsen

Inge havde ingen kontakt til jøder før jødiske flygtninge ankom fra Tyskland til Lyngby efter nazisternes magtovertagelse i Tyskland i januar 1933. Hun blev kontaktet af professoren i skandinavisk litteratur ved Hamborgs universitet Walter A. Be-

Elsa Bud f. Glogowski. Jens Ulffs billedsamling.

rendsohn, der ankom den 16. juli 1933. På det samme tidspunkt ankom det jødiske ægtepar Georg og Elsa Maria Bud (f. Berlin 1883). De boede på Nørgaardsvej 22C.

Berendsohn boede på Bagsværdvej 80 med hustruen Dora og døtrene Anne-Li og Karin. Han kontaktede Inge fordi han ønskede at døtrene skul-

¹ Hele upolerede bygryn.

Walter A. Berendsohn. Hamburg 1884- Stockholm 1984. Døtrene Karin & Anne-Li og hustruen Dorothea f. Eggert, Hamborg 1889. Mindebog udgivet ved Anne-Li's død. Foto fra 1956. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Strandbygaard, Nils & Birgit Smidt Andersen, der var Inge Ulffs venner.

Lyngby borgerne var særdeles aktive i at hjælpe jøder hvilket er beskrevet i Aage Bertelsens bog *Oktober 43* (1952). Lyngbygruppen var opdelt i flere grupper, der ikke kendte meget til hinanden. Bertelsen var aktiv i en „lærer-gruppe“, og bogen fokuserer på hans egne aktiviteter i den korte tid han selv var aktiv i Humlebæk/Nivå og senere Smidstrup Strand, vest for Gilleleje. David Sompolinsky (1921-2021) opsøgte og aktiverede Bertelsen og Svend Norrild (Gartnersvinget 16), hans lærer på Christianshavns Gymnasium. Davids familie var medlemmer af den ultraortodokse Synagoge „Machzikei Hadas“ i Ole Suhrs Gade, som Bertelsen reddede, og det er de ortodokse ritualer han beskriver i bogen.²

Det statsløse-tyske ægtepar direktør Bertold og Feige Schwartz var tyske jøder der boede på Ulrikkenborg Plads 5. De flygtede fra Dragør til Klagshamn den 8. oktober 1943, med hjælp fra deres naboer, Nils og Birgit Smidt Andersen, der deltog i Lyngbygruppen. Prokurist Einar Vollmond, Jægersborgvej 37, flygtede til Höganäs den 6. oktober. Billedhugger Siegfried Wagner, Hummeltoftevej 21, fik ikke hjælp til flugten af Lyngbygruppen den 8. oktober fra Taarbæk til Landskrona.

2 David Sompolinsky, *De danske jøders redning under holocaust*. Oversat af Bente Batya Melchior, 2007. Fra arkivet i Yad Vashem 027/13x (30). For yderligere informationer henviser jeg til: Jens Ulf-Møller, „Lyngbygruppens indsats for at redde jøder i Humlebæk og Gilleleje i oktober 1943“ i *Rambam*, årg. 27, 1918, s. 112-133. (tilgængelig på tidsskrift.dk).

le lære husholdning og syning. Inge oprettede derfor et børnehold. Pigerne ankom med hver sin dukke, for at lave dukketøj. Ved juletid lavede børnene også konfekt.¹

Berendsohn inviterede om søndagen til the-selskaber, og her traf Inge nogle af de centrale personer i den såkaldte Lyngbygruppe, bl.a. lektor Aage Bertelsen og hans hustru, samt dr. Ebba Strandbygaard og husværten, Jens Nyskov-Sørensen. Af andre deltagere i Lyngbygruppen bør nævnes ingeniør Erik von Magius, der samarbejdede med dr.

1 Anne-Li blev landbrugsmedhjælper i Sverige og bosatte sig i Israel. Karin flygtede med moderen til Sverige i 1943, og bosatte sig senere i Israel. Hun besøgte Danmark ved 50 året for jødemess redning i 1993.

Kl. 21,30 Besøg paa Folkemusikskolen,

hvoraf der findes adskillige Afdelinger over hele Byen. Her lærer unge Mennesker Sang og Musik, navnlig Sammenspil og -sang, her oplæres deres Øren, her kan de lære at læse og skrive Noder og meget andet, og tilmed til en meget billig Pris. Ved Besøget vil Lytterne faa et lille Indblik i Skolens Arbejde og Elevernes Resultater. Udsendelsen begynder nemlig i en Guitar-klasse, fortsætter med Blokfløjterne, Violinundervisningen, Høreklassen og slutter med Korsang. I alle Klasserne demonstreres saavel ældgammel som moderne Musik for fuldtud at vise Undervisningens Alsidighed.

Improviseret kor: Reklame for Lyngby Musikskole, fotograferet i indkørslen til Christiansvej 3. Fra venstre, nr. 3 Inge Ulff, nr. 4 hendes broder Erik. Fra højre: Arne Topp „dirigent“, far til lektor Morten Topp, dirigent for Akademisk Kor, nr. 3 Herluf Nissen. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Komponisten Werner Wolf Glaser grundlagde Lyngby Folkemusikskole sammen med Irene Skovgaard i 1939. Han boede Emdrup Banke 145, og flygtede med familien fra Gilleleje til Höganäs den 5. oktober, uden hjælp fra Lyngbygruppen.

Medlemmer af Lyngbygruppen var aktive både før og efter at Bertelsen flygtede til Sverige.¹ Det

¹ I Frihedsmuseets database er registreret 60 personer som medlemmer af Lyngby gruppen: <https://modstand.nat-mus.dk/PersonSoegning.aspx>

Læge Ebba Strandbygaard (1891-1980) Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

var Erik von Magius, kasserer i Dansk samlings Lyngby afdeling, dr. Ebba Strandbygaard, Nils og Birgit Smidt Andersen, og B. O. Weeke, foruden Inge Ulff.¹

Inges illegale arbejde begyndte allerede i juli 1943 med at huse en fransk soldat Raymond Roland Pichaud, Han var født i København den 30. januar 1919 (død i Clamart 15. august 1991). Inge

¹ Se Erik von Magius beretning til Frihedsmuseet FHM 24353-1-1. Birgit Smidt var datter af arkitekt C. M. Smidt på Lyngby Torv, medlem af Historisk-topografisk selskab for Lyngby. Inge Ulffs arkiv findes i Stadsarkivet.

Tegning udført af den Franske soldat, Raymond Pichaud, som Inge husede fra juli 1943 til han flygtede til Sverige. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

forklarer, „Min første 'gæst' var franskmand, Raymond Pichaud, en krigsfange, der var stukket af fra en tysk fangelejr. Inge hævdede at han havde som en af de yngste været med i de Gaulles hær lige før den blev rendt over ende“. Hans tøj var lavet af melsække, og som 'vandrefugl' lykkedes det ham at komme til Danmark. „Vi havde indstillet os på at beholde ham her til krigen sluttede, men så kom uroen, hvor 'intelligensen' blev fængslet og senere sendt hjem“. Inge traf ham igen på en herregård i Vestre Harg i Sverige; det er indtil nu ikke lykkedes at finde ham i de svenske flygtningefortegnelser, men der findes et skattekort fra et par år efter krigen.

I forbindelse med interneringen af „intelligen- sen“ og indførelsen af militær undtagelsestilstand den 29. august 1943 arresterede tyskerne Over- rabbiner Friediger. De forsøgte også at arrestere synagogens kantorer Eugen Goldberger og Leo Grabowski, men de lykkedes ikke op. *„det sendte os de næste gæster, der før jødeforfølgelserne satte ind havde været udsat for afhentning i deres hjem. Kantor Leo Grabowski, Sahra og Simon (5 år), de var så forkomne, at jeg besluttede at beholde dem.“* Det var Dora Berendsohn der bragte fami- lien Grabowski til Inge, og de boede en kort tid på Christiansvej. Dermed fik man de første erfaringer med at skjule jøder.

Walter Berendsohn gik under jorden den 29. august, og flygtede fra Rungsted til Ven den 25. sep- tember.¹ Først den 28. informerede Ferdinand Duck- witz Socialdemokratiets ledelse om den forestående jødeforfølgelse den 1. oktober. På overfarten var også Holger Danske modstandsmanden Paul Ryde Moesgaard, der havde været med til at sprænge Forum i luften, og to desertører fra Luxembourg, som Erik von Magius formentlig havde huset. Sam- me nat flygtede Niels Bohrs assistent Stefan Rozen- tal og Hauna Kobylinski fra Skodsborg.

Husholdningsskolen var det perfekte sted at skjule flygtninge, indtil de kunne sendes til Sveri- ge. Hun kendte ikke folks navne, men hun omtaler dropskogeren, en estisk flymekaniker familie, og endelig den gamle Bud, som Inge husede indtil de kunne sendes til Sverige.

Efter omkring to uger var jødernes flugt til Sve- rige overstået, og David Sompolinsky flygtede fra Grønsund til Trelleborg den 14. oktober. På sam- me overfart var også Dora og Karin Berendsohn, og drengen Euchen Rabell (Rabinowitz), der siden bosatte sig i Lyngby; han var en god ven af Inge. Han havde fået stukket en 500 kr. pengeseddel i hånden til at betale for overfarten med.

Mens jødetransporterne stod på opholdt Tante Musse sig på landet, men det var ved at blive koldt, så Inge kunne ikke længere standse Tante, der kom hjem fra landet. Nu var der imidlertid stilstand i transporterne – kystens ruter var trævlet op og en masse mennesker fængslet, så det var næsten ikke muligt at finde en overfart.

Inge havde ryddet op i huset og bragt alt tilbage til hverdagen, men tante Musse kunne man ikke narre: *„Jeg kan se på dit ansigt, hvad du laver, men du må ikke fortælle mig noget, så kan jeg ikke vid- ne imod dig,“* sagde hun meget strengt, men orde- ne blev ledsaget af en check på 3.000 kr.

„Jeg lagde op, havde lovet Det! Men fra nær og fjern kom der sivende – mennesker fra Jylland havde min adresse – jeg mærkede det ikke engang hvordan jeg blev mere og mere viklet ind i arbejdet endnu værre end før,“ skriver Inge.

Det var umuligt at trække sig ud, for efter jø- derne kom sabotører i nød, som man umuligt kun- ne afvise fordi de ikke var jøder. Derfor fortsatte Lyngbygruppen uden Bertelsen indtil de blev angiv- vet af stikkere i 1944.

Inge fik besked fra „pimpemellen“ Frits Blich- feldt Møller om afhentning af flygtninge fra „Els-

¹ safhaven.dk Forhørsprotokoll ur Berendsohns central- dossier i SUKs kanslibyrås arkiv (vol. F1B:187)

dyrgade“. Han stod på Nørrebro Station på den ene perron og udpegede flygtningene for Inge på den modsatte perron. De blev bl.a. sendt til Sverige med „Kjærs Rute“ også kaldet Helsingør Syklub.¹

En anden kontaktperson var PIII, Aage Hjortebjerg Pedersen, på Restaurant Grønningen, der blev hendes svoger. Inge fik to modstandsmænd Jan Damgaard Kiær og Helge Bøghof til at gennemføre transporterne. De stod for transporten kaldet „Toms Rute“², der bragte våben og kufferter med breve fra Sverige. Ruten hed „Speditøren“ og båden Ø2, som var ejet af direktør, fabrikant Hans Rostgaard Malthe-Bruun, en onkel til den henrettede Kim Malthe-Bruun.

Mens Inge underviste sorterede og censurerede de posten for at fjerne informationer om flugtruter, fordi det kunne skade hjælperne. Jan læste højt: „*Nu er der igen brev fra ham i skovene i Nordsverige. Svenskerne udnyttede den billige arbejdskraft*“, men brevene var et lille frisk pust fra den frie verden. Der kom Times på luftpostpapir, med fotos af hængte jøder, som modbeviste den tyske propaganda. Dr. Strandbygaard kom ofte uventet på besøg - hun nød at studere brevbunkerne, der lå på gulvet.

Stikkere gjorde imidlertid modstandsarbejdet farligt. Den 3. februar 1944 blev Fritz Blichfeldt Møller dræbt da han ledede afskibningen af 12 flygtninge. Blandt dem var Holger Danske mod-

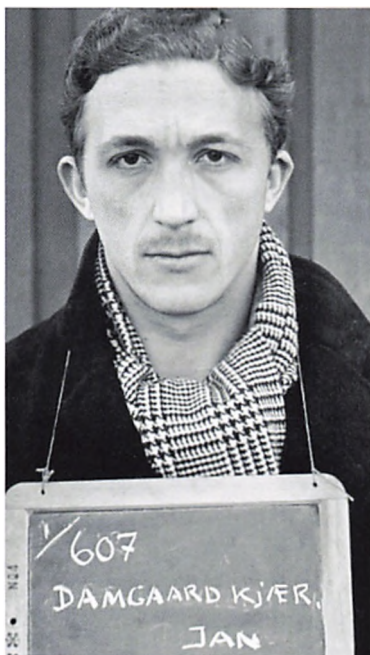
Hængte jøder. Billede fundet i Inge Ullfs samling.

standsmanden 'Ewald', Povl Ryde Moesgaard som havde været med til at sprænge Forum. Han skulle retur til Sverige med hustruen og barnet Niels. Et skud gik gennem transportkassen med barnet, som mirakuløst ikke blev ramt. I forvirringen kom han bort fra forældrene. Barnet kom derefter i pleje hos Birgit og Nils i Lyngby, hvor familien blev genforenet.³

3 Grethe Moesgaards beretning, i Jørgen Kieler, *Nordens Lænkehunde*, bd 2. København 1993. Side 173- 178. De

1 Karina Søby Madsen & Søren Gulmann. *Syklubben: Helsingør-modstandsgruppen der snørede tyskerne*. Helsingør, 2014.

2 Inge Ullfs betegnelse for ruten der „officielt“ hed Speditøren.

Jan Damgaard Kiær, deporteret fra Frøslev September 1944 og sendt fra Neuengamme til udekommendoen Porta Westfalica. Hjemført med De Hvide Busser I april 1945 og indlagt på Øresundshospitalet I København, hvor han døde af den tuberkulose han havde pådraget sig i Tyskland. Frøslevlejrens Museum.

Helge Bøghof (16.07.1915-25.09.1946). Arresteret 27. feb. 1944 – deporteret Porta Westfalica. Deporteret til kz-lejr Neuengamme 15. september 1944 og derfra sendt til udekommendoen Porta Westfalica. Billedkilde: In Memoriam – 50'erne fra Porta/Stig Sumbor.

En af flygtningene kaldte sig Petersen. Hårene rejste sig på Inges arme. „Hun er stikker, skyd hende“. Jan og Bøghof svarede, „Er du ikke lidt for blodtørstig“. Men da hun skulle med båden til Sverige, ville hun ikke med. Da båden kom tilbage den 27. februar, stod hun på stranden og udpegede Jan og Bøghof som lederne af transporten. De kom i arresten i Helsingør, derfra til Frøslev, hvorfra de blev sendt til Porta Westfalica.

Den 25. juli angreb Gestapo et møde i Nyhavn:

„rare mennesker i Lyngby“ s. 176 er Nils & Birgit Smidt Andersen. Povl Moesgaards bror, toldereren Torben boede også i Lyngby. Modstandsmanden med dæknavnet 'Josef Koch' er ligeledes Nils Andersen. S. 190 i Josef Petersen og „Bob“ Jarset, *Holger Danske Vaagner*. København, 1946.

„Stumpen“ begik selvmord, men Steen Fischer angav ca. 50 modstandsfolk, blandt dem Bertelsens ven Weeke, og Erik von Magius, der blev udsat for tæske-Birkedals tortur.¹

Men modstandsbevægelsen aflyttede Gestapos telefoner. Inge fik en telefonopringning: „Der har været en retssag, og Petersen har røbet alt.“ Inge og dr. Strandbygaard fjernede alt illegalt materiale før Gestapo kom for at arrestere hende. Når Jan og Bøghof kom, plejede de at sige *god dag, det er Gestapo*, så det var kun hunden Klaus, der reagerede da Gestapo kom. Inge kom i forhør på Dagmarhus, men klarede frisas ved at henvise til at hendes „onkel“ Gustav Fremerey var chef i Sudetenland, så hun kunne ikke tillade sig at konspirere mod tyskerne. De blev så bange at de sendte Inge tilbage til Lyngby.

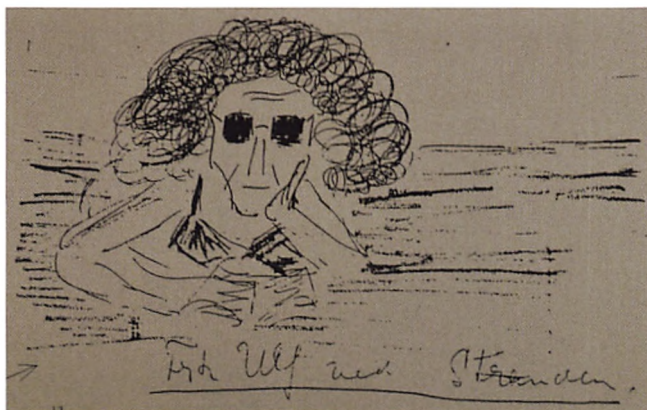
¹ Erik von Magius' beretning. Frihedsmuseet, FHM 24353-1-1.

Folke Bernadottes besøg på Scoutskolen i Gränna ledsaget af Stefan Hurwitz midt i billedet (sommeren 1944). Inge Ulff står yderst til venstre, foran hende står Bent Gildsig. Foto i Bent Gildsigs dagbog, Spejdermuseet på Christianshavn.

Da Gestapo opdagede at de var blevet taget ved næsen, kom de tilbage, men da var „fuglen fløjet“. Hun overnattede først hos Nils Andersen. Næste morgen vågnede hun ved at han stod måbende, „*aldrig er jeg blevet så glad som da jeg fandt dig i min seng!*“ (Honi soit qui mal y pense!). Dernæst hos den senere direktør for det Kongelige Teater Henning Brøndsted, på Caroline Amalievej 81. Inge kom til Sverige med en toldkrydser fra Helsingør.

Nils Andersen blev selv arresteret den 6. maj 1944 og blev frigivet før jul, men flygtede til Sverige i januar 1945, hvor Birgit og Thorbjørn allerede befandt sig. Ebba Strandbygaard blev arresteret den 17. april men blev løsladt på grund af dårlig opførsel. Hun flygtede til Sverige den 8. august 1944. Hun deltog som læge ved modtagelsen af koncentrationslejr fanger der ankom med De Hvide Busser, og blandt dem var Jan og Bøghof, der

Bent Gildsig, tegning af Inge Ulf på stranden ved Vättern. Spejdermuseets arkiv.

var blevet muselmænd, de døde året efter befrielsen.

Inge flygtede fra Helsingør til Hälsingborg den 5. marts 1944, og sendt videre til Förläggningen i Gränna, hvor hun fik et nervesammenbrud. Hun var kortvarigt indlagt på Karolinska Sjukhuset i Stockholm, og kom derefter tilbage som økonoma på Scoutskolen i Gränna. Hun havde et godt forhold til „grabbarna“ på Scoutskolen, som gjorde alt for, at hun skulle befinde sig vel. Hun havde også tid til at slappe af på stranden ved Vättern.

Imidlertid havde Aage Bertelsen brug for hende som økonoma ved Den Danske Skole i Lund, hvor Inge blev leder af skolekøkkenet fra den 1. september 1944 til den 1. juli 1945, hvor hun skulle medvirke til afviklingen af skolehjemmet.¹

Efterkrigstiden

Hjemkomsten var vanskelig for alle modstandsfolk, for alle havde fået psykiske traumer – og behandling af PTSD var ukendt. Inge giftede sig efter befrielsen, men som følge af traumerne holdt ægteskabet ikke. Efter hjemkomsten genoptog Inge arbejdet med husholdningsskolen i Lyngby. Det holdt hårdt at begynde forfra efter mere end et års fravær. Til alt held fik hun en hjælpelærerinde, Ellen Iversen der var gift med hr. Gai.

Under besættelsen flyttede Tante Musse til Gartnersvinget 11 i Sorgenfri, fordi hun frygtede schalburgtage af handskefirmaet, hvis tyskerne fandt at hun havde forbindelse til Inges indsats i modstandsbevægelsen. Dermed var hele villaen til rådighed for husholdningsskolen. Musse tilbød Inge, at hun kunne købe Christiansvej 3, „*Du skal få villaen til en billig pris*“. Det var i 1947 eller 1948.

Forsorgen

Inges bedste og livslange veninde var hendes elev Elsa Brummer (f. 1913). Hun assisterede kokken Offenbach fra kongens køkken på Amalienborg i et kursus i finere madlavning på husholdningsskolen, hvor han bl.a. demonstrerede en opskrift på *poussin grillé américaine*.

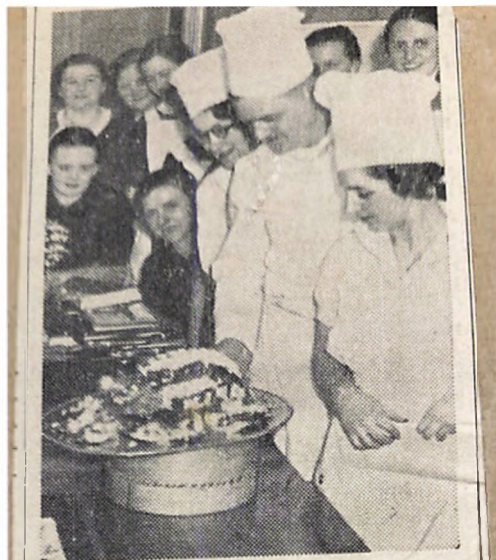
Hendes mand, Hans Brummer, kaldet 'Pater Noster' var kordegn ved Lindevangskirken på Frederiksberg. Hans var fra Fyn, og var adopteret af præsten i Vester Skerninge. Han uddannede sig til præst, men han nåede kun at blive kordegn. Familien Brummer havde en stor omgangskreds, og

¹ Den danske skole i Lund, 15. November 1943-9. Juni 1945, Lund 1945.

Kursus i finere medlavning: Kongelig kok Offenbach og to assistenter; Elsa Brummer til højre, Inge Ulffs bedste veninde. Fotografiet er taget på terrassen på 1. sal på Christiansvej 3. Foto: Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Omtale af kokken Offenbach og recepten på Poussin grillé américaine. Ukendt avis.

Hr. Offenbach med sine Elever.

Hr. Offenbach, Kok for Hans Majestæt Kongens Køkken paa Amalienborg, i Færd med at undervise Elever fra Den praktiske Husholdningsskole i Lyngby i den finere Selskabsmadlavning. Her en af de Opskrifter, han har undervist i.

Poussin grillé américaine

Kyllingen hugges over i Ryggen. Rygraden samt alle Ben i Kroppen fjernes. De yderste Dele af Vinger og Ben hugges af. I Skindet skæres to Huller, hvorigennem Resten af Vingerne stikkes. Kyllingen drysses med Salt og Peber og smøres med Olie, grilles paa Rist, der er smurt med Olie. Dryppes med Olie under Stegningen. Stegetid ca. $\frac{3}{4}$ Time. Saucen tilsættes Tomatpurée, lidt Piskefløde og lige inden Anretningen Klatter af Smør. Ristet Bacon, ristede Tomater, Champignons og grønne Bønner serveres til .

blandt vennerne var familien Niels E. Bank-Mikkelsen (1919-1990),

N.E. Bank-Mikkelsen var chef for Statens Åndssvageforsorg. Han førte tilsyn med elleve statslige specialinstitutioner for mennesker med psykiske og intellektuelle handicap fordelt over hele landet. Han søgte at modernisere forholdene på institutionerne for evnesvage og åndssvage, der dengang blev betragtet som farlige for samfundet - Frankenstein monstre, som burde holdes indespærret.

Bank-Mikkelsen var chokeret over de umenneskelige, barske og overfyldte institutioner. Han havde en human indstilling til „patienterne“, og derfor blev hans planer modarbejdet af bagstræberiske medarbejdere. De så for sorgen som en anbringelse til beskyttelse af samfundet, og det tjente ikke noget formål at give dem personlig udvikling eller uddannelse. Behandlingen var umenneskelig, og mindede mest af alt om fængsel eller koncentrationslejr.

En dag midt i 1950'erne fik Inge pludseligt besøg af Bank-Mikkelsen og forstanderen for Gamle Bakkehus¹ Erik F. Floris. De havde en idé om, at hvis deres bedste „patienter“, som de ikke kaldte for „elever“, fik undervisning i husholdning så kunne de måske udskrives af for sorgen, og komme

ud i samfundet hvis de kunne klare sig selv. Inge var noget betænkelig, og svarede at hun slet ikke havde den uddannelse, der skulle til, men hun gik ind på at forsøge. Først tog hun tre piger, men så blev hun fuldstændig grebet af arbejdet, og gik helt over til kun at modtage piger fra for sorgen.

Forsorgen gik meget modstræbende ind på Bank-Mikkelsen beslutning om at reformere de gammeldags institutioner for udviklingshæmmede. Han fik gennemført en lovgivning, der gav dem ret til samme levevilkår som andre borgere. Men det var langt fra alle medarbejdere, der gik ind for hans fornyelser. De blev set som et radikalt træk i en tid, hvor marginalisering og udskillelse fra samfundet var normen.

Pigerne var omfattet af en lov om Foranstaltninger vedrørende åndssvage, også kaldet „Tvangsterilisationsloven“ fra 1934. Loven gav adgang til tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse af åndssvage.² Den var et udtryk for tidens racehygiejniske/eugeniske initiativer i mellemkrigstiden, som Nazismen også byggede på. Loven blev afskaffet i 1967.

Lovgiverne så sterilisation som et middel til at sikre, at personer under for sorgen ikke satte børn i verden, som kunne komme til at ligge samfundet til last. Man forventede, at de evnesvage ikke selv kunne forsørge deres børn, og der ud over at børnene ville være arveligt disponerede for „åndelige defekter“. Motivationen var altså både økonomisk

1 Gamle Bakkehus var en institution, oprettet i 1855 som *Helbredsanstalten for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn* med hjemsted i Gamle Bakkehus på Frederiksberg. Navnet ændredes flere gange, bl.a. i 1862 til *Idiotanstalt* og igen i 1892 til *Åndssvageanstalten på Gamle Bakkehus*.

2 https://www.elov.dk/media/betaenkninger/Betaenkning_om_aandssvageforsorgen.pdf

(en stor statslig forsørgelsesbyrde) og racehygiejnisk (en trussel imod befolkningskvaliteten).¹

For at komme ud af forsorgen var sterilisation ofte en betingelse. Pigerne var skræmt af trusler om Ebberødgaard og tvangssterilisation. „*Hvis du ikke frivilligt vil lade dig sterilisere, kommer du på Ebberødgaard*“. Lederen af åndssvageforsorgen i Jylland Annalise Dupont (De kellerske Anstalter), der var tilhænger af Bank-Mikkelsens linje, var foruroliget over et tiltagende antal (tvangs)sterilisationer, som ikke var baseret på lægevidenskabelig forskning.

Hun skriver nok så ironisk, „*Gid vi havde nogle velundersøgte patientgrupper, hvor man systematisk steriliserede halvdelen, og lod halvdelen usteriliserede, og så efter 5 års forløb så, hvordan det var gået, eller blot en tilstrækkeligt godt bearbejdet efterundersøgelse af eksternatskolepiger; der er steriliseret sammenlignet med nogle usteriliserede. For det er jo det, der er det springende punkt, hvordan går det de mange eksternatskolepiger, vi efterhånden udklækker.*“

Allerede efter ankomsten var der meget at rette på pigerne. De blev straks sendt til kontrol hos lægen. Selv om de under forsorgen havde været under konstant lægetilsyn, så var fokus der kun på hjernen. Fodsvamp og underlivsbetændelse forblev ubehandlet, ligesom klør-fem straks fik en afskrubning. Ellen Iversen tog sig af skønhedsplejen, med negle-rensning, og efter et besøg af en damefrisør så pigerne næsten helt normale ud.

Pigerne var vant til at sove på sovesal. De var ikke vant til at have et privatliv. De havde ikke adgang til deres eget tøj, eller selv at have en nøgle til deres egne skuffer. De ankom med nyt tøj. „*Husk at lægge jeres nattøj til vask!*“ sagde Inge – „*Ulleemor – det behøver du ikke sige til os, vi var oppe og skiftede nattøj tre gange*“.

Inge forklarede „*I begyndte her med jeres udseende, vægt og sundhed. Vi kom i gang med skolekøkken, syning af eget tøj og skolestue, fortsatte med hobby, gymnastik og moderne dans og strikning.*“

Dernæst kom pigerne ud i prøvepladser i private hjem. Der var rift om at få en pige i huset, så Inge måtte føre en ekspektanceliste. En husmoder, der ønsker at have en pige i en prøveplads, får først et lille kursus i hvordan hun skal klare opgaven. Pigen vælger selv sin plads – om det skal være hos unge eller ældre, med eller uden børn. Der er stadig udveksling med fruene og hvis det ikke går som det skal og ikke kan rettes, bliver pigen byttet om til en anden plads, eller tages hjem et stykke tid. Fruerne forkæler dem undertiden meget, så det måtte bremses.

Inge forklarede, at i hjemmet er det familien og deres børn, der kommer først. Vi lægger vægt på en pæn og dannet opførsel og et pænt udseende, så man kan holde dem ud. Det er vigtigt, når pigerne skal ud i private hjem. Derfor har vi damefrisør og fodplejerske til eleverne, og megen undervisning i hygiejne og sundhedslære. Eleverne lærer at foretage indkøb og holde regnskab.

¹ https://danmarkshistorien.dk/fileadmin/filer/kilder_i_pdf/foranstaltninger_vedroerende_aandssvage.pdf

Juleselskab med elever fra forsorgen, Inge Ulf og forfatteren i hjørnet, Ellen Iversen og Gai i sofaen tv nr 3 og 4.

Pigerne fik lommepenge i prøvepladserne som de sparede op. De satte pengene i banken og havde selv en bankbog. Det styrkede deres selv-tillid, at de kunne tjene lidt penge i de små prøve-pladser, som de havde om eftermiddagen når skolearbejdet var endt. De sparede sammen til f.eks.

en radio eller indkøb hos købmanden på hovedga-den, af en tube 'Golgota' tandpasta.

Systemet med prøvepladser var udledt af at ele-verne havde en vældig fremtidskræk. Det opbyg-gede deres selvtilid, at en familie havde brug for deres arbejdskraft, og pigerne blev aldrig udnyttet.

Den Praktiske Husholdningsskole fra 1934-1959

Undervisning på Husholdningsskolen på Christiansvej 3. Jens Ulffs billedsamling.

Kunne de optages i sygekasse, betalte de selv bidragene, og med hensyn til afbetalingskøb, gav de ofte deres egne forældre et hårdt tiltrængt kursus i hvor forkasteligt det var.

Inge fik en henvendelse fra den thailandske ambassade om Laksana, som ville lære dansk konditori, dermed fik ambassadørfruen også en pige i prøve. Anna havde ikke helt styr på fremmedordene. Hun havde prøveplads hos japanerne, og lærte lidt japansk. Til gengæld ville fruene, der samlede på dukker i nationaldragter, lære lidt dansk: „Dukkerne sidder på profeten!“ (buffeten).

Anna var en af de vanskeligste piger. Hun var fejlagtigt kommet under forsorgen som følge af at hun havde mistet begge forældre, og fordi hun havde lettere spastiske ansigtstrækninger når hun blev hidsig. Hun var uudholdelig, og derfor blev hun flyttet fra børnehjem til børnehjem, for til sidst at havne i Lyngby. Hun kæftede op og stampede i gulvet, hun ville absolut ingenting. Så tog Inge hende i hånden og sagde, så må De være syg, så tog hun hende og lagde hende i seng. Anna sagde, „jeg blev så bange at jeg tissede hele vejen ned af trappen“.

„De tror også at De kan alting!“ råbte Anna og stampede i gulvet. „Nej, jeg kan ikke spille kort og jeg kan ikke spille violin,“ svarede Inge. Iris svarede, det kan jeg da lære dig! Anna fortsatte, nok så smart, „De kan ikke bage is“. Jo, det kan jeg, beviste Inge. Og dermed lykkedes det at civilisere Anna.

Anna kom i prøveplads hos familien Ruben Andersen, og det udviklede sig til et livsvarigt ven-

skab. Anna blev rengøringsassistent på Gentofte Amtssygehus, og blev tilsynsførende med rengøringen. Hun fik tilmed anerkendelse for lang og tro tjeneste. Hun fik en lille lejlighed på Nørrebro. Sidst jeg så Anna var i et interview i TV-avisen i forbindelse med ejendomsprotesterne på Nørrebro.

Margrethe var en anden af Inges elever. Hun bosatte sig i Lyngby og boede i egen lejlighed. Når hun gik på indkøb, måtte ekspedienten tælle pengene, for det evnede hun ikke. Hun var glad og

Anna læser Politiken. Jens Ulf's billedsamling.

tilfreds med sit liv. Hun var gift og fik en søn, men han blev narkoman og døde. Hendes eksempel kunne derfor tælle som et argument for sterilisation, men hvordan kan man sætte en læge til at være dommer over liv eller død?

Snart kom en strøm af medarbejdere fra forsorgen for at se hvordan Husholdningsskolen fungerede. En fast gæst var cand. psych. Budda Leunbach. For Inge var hun næsten som at få en ekstra patient. Cand. psych. Louise Højlund blev til kl. fire om natten. Inge spurgte om hun ikke havde nogen kritikpunkter, og hendes svar var „er De ikke klar over, at for pigerne i forsorgen er det at komme på skolen her en lille lyserød ønskedrøm?“.

Inge fik imidlertid ikke at vide, at samtidig med at Budda Leunbach og Louise Højlund var intenst interesseret i husholdningsskolen, var de i gang med at skrive „Redegørelse for lægernes stilling inden for åndssvageforsorgen“.¹

Psykologerne gjorde myndighederne opmærksom på, at en forsinkelse i udfoldelsen af hjernens virksomhed røber sig i den psykiske udvikling i barnealderen, og kan skyldes sygdomme i barndommen eller ved beskadigelser under fødslen, ud over det arvelige grundlag. Ofte kan børnene udvikle sig mentalt gennem opvæksten, og dermed kan de blive nyttige i samfundet:

„Allerede i dag er landets største spild de forspildte intellektuelle muligheder. Vi har næppe råd

*Anna (tv) og elever fra forsorgen laver julekonfekt.
Jens Ulffs billedsamling*

til nationaløkonomisk at fortsætte på denne måde. Det vil være billigere at udbygge forsorgen selv om det formentlig må koste 5-10 gange så meget som forsorgen koster i dag.“

Underskrevet af bl.a. Louise Højlund, Budda Leunbach, og dr. Annalise Dupont.

Lyngby-Taarbæk kommune åndede lettet op, da Inges skole blev lukket i 1959. Man havde pointret overfor Inge, at eleverne (i modstrid med lovgivningen) endelig ikke måtte skifte folkeregister adresse til Lyngby, som så ville komme til at hænge på en klient. Borgmester Fenneberg kørte imidlertid Inge rundt i Lyngby for at se om man kunne mageskifte med en bygning som kommunen ejede. Men fra forsorgen lød rådet: „lad være“.

I stedet blev Inge headhuntet af dr. Annalise Dupont, chef for De Kellerske Anstalter, med et tilbud om at starte en husholdningsskole i Jylland i

¹ Bilag 11 i Betænkning om åndssvageforsorgen, afgivet af det af Socialministeriet den 30. april 1954 nedsatte udvalg ... Betænkning nr. 204, 1958. Redegørelsen: side 198-205.

1960, og det blev på Koldingfjord (nu hotel). Inge fik imidlertid ikke nogen ordentlig ansættelse, og lederne af forsorgen var fjendtligt indstillet overfor hendes arbejde. Lyngby-Taarbæk kommune krævede, at hun skulle opgive sin lejlighed og da hun samtidig fik galdestensbetændelse, opgav hun

at fortsætte i Kolding i 1963 og flyttede tilbage til Lyngby. Dermed var det slut på den krævende odysse som medarbejder indenfor forsorgen, som hun aldrig hørte mere fra.

Koldingfjordskolen fortsatte dog nogen tid i „fru Ulffs ånd“ og hun blev erstattet af fire medarbejdere. Tilbage i Lyngby fik Inge travlt med at indrette et nyt skolekøkken på Havremarkens skole på Nørrebro, hvor hun underviste i husholdning. Nogle af de gamle lærere kunne stadig huske, at Svend Nissen havde undervist på skolen. På sine gamle dage kom Inge på det dejlige Lions Plejehjem på Caroline Amalievej. En dag i januar 1998 faldt hun ud af rullestolen og var væk, efter 88 begivenhedsrige år.

1961:

DKI-pigerne fra Brejning faar egen husholdningskostskole

Det tidligere julemærkesanatorium i Kolding festligt indviet af forsorgen under navnet »Koldingfjordskolen« * Her er eksterntskole, husholdnings-kostskole, sygeopfostring og feriehus for DKI-børn, men institutionen er endda kun under opbygning

Husholdningskole til 25 piger

Men det virkelig ny i forsorgens tjeneste er den husholdningskole, som er indrettet i en af pavillonerne for unge piger, dels fra Brejning i en nærliggende stor bygning — tidligere funktionærbolig, mens her var sanatorium — er indrettet enkeltværelser til de unge piger, der søger denne ti måneders skole. Her er ogsaa værelser til en del af personalet.

Husholdningskolen, hvis formaal er at gøre de unge piger skikkede til at komme ud i plader i det fri erhverv bægetter, som husskolestater o. l., har til leder faaet fru Inge Ulff fra København, der er uddannet som husholdningslærerinde. Man har paa denne kostskole-afdeling plads til 25, men foreløbig er her kun 22 piger. Man kommer gang lige efter ferien.

Ved indvielsen bød forstander Svend Almose, som leder eksterntskolen, velkommen til et talstærkt publikum med mange forsorgsfolk fra Brejning med overrepræsentation i spidsen, borgmester Bierholm, Kolding, sognesrådsformand Bertelsen, tilhælle, amtsrådsmedlemmerne K. Sørensen, B. Børkop, og Aksel Buhl, Almind, repræsentanter for socialdemokratiet, skoleinspektøren, forældre og plejersker, haandværkere m. fl. Forsorgschef Bank-Mikkelsen gav en redegeruse for skolens og institutionens tilblivelse og sagde bl.

— Der har i spørgemalet om eksterntskoler været en rivende udvikling. Den første fik vi 1944 i Aarhus. Nu har vi 20. Vi har nu 2000 skolebørnpladser ud over landet, men man regner med, inden forsorgen er udbygget, at skulle op paa 4000 pladser. Hvad der sker her, er et omsorgsarbejde, sortrende under centret i Brejning. Derpaa blev talt af undervisningsinspektør Holger Rasmussen, København, der omtalte de særlige veje, man maa gaa med skolearbejdet inden for forsorgen. Ofte har børnene, ind-n de naar frem til en eksterntskole, tabt troen paa sig selv. Her lærer vi barnet at gribe, for det kan begribe, at være vænlig mere end høflig o. m. a.

Sæners havde forstander Almose, fru Ulff sanatoriets sidste overlæge, A. Mårtenssen, kontorchef, fru Høst, socialministeriet, borgmester P. Beterholm, Kolding, m. fl. ordet. Jean.

Handwritten notes:
 der har i spørgemalet om eksterntskoler været en rivende udvikling...
 den første fik vi 1944 i Aarhus...
 Nu har vi 20... Vi har nu 2000 skolebørnpladser ud over landet...
 inden forsorgen er udbygget, at skulle op paa 4000 pladser...
 Hvad der sker her, er et omsorgsarbejde, sortrende under centret i Brejning...
 Derpaa blev talt af undervisningsinspektør Holger Rasmussen, København...
 der omtalte de særlige veje, man maa gaa med skolearbejdet inden for forsorgen...
 Ofte har børnene, ind-n de naar frem til en eksterntskole, tabt troen paa sig selv...
 Her lærer vi barnet at gribe, for det kan begribe, at være vænlig mere end høflig o. m. a.
 Sæners havde forstander Almose, fru Ulff sanatoriets sidste overlæge...
 A. Mårtenssen, kontorchef, fru Høst, socialministeriet, borgmester P. Beterholm, Kolding, m. fl. ordet. Jean.

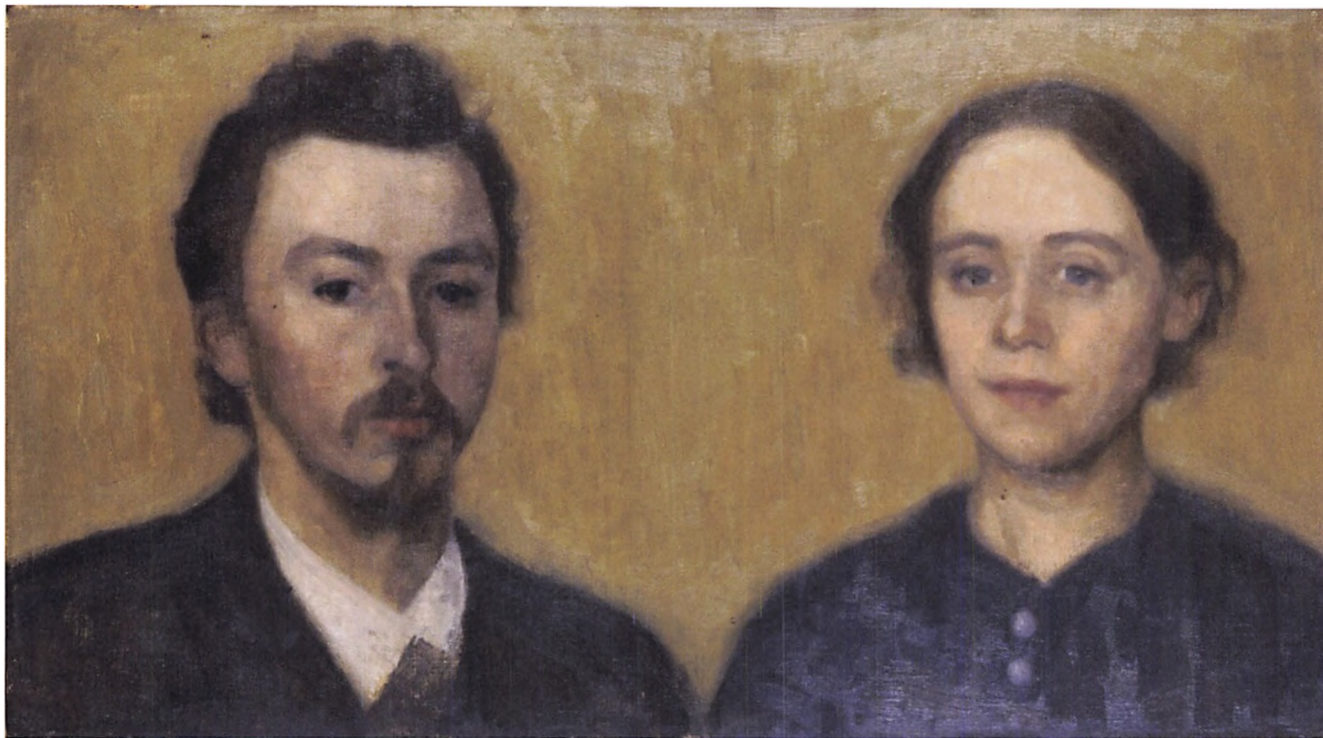
Handwritten notes on the bottom:
 den tid ind...
 den i...
 køkkenet...
 igst...
 der...
 ller...
 almose...
 nissen...
 dyerne

Handwritten notes on the left:
 Husholdningskolens leder, fru Inge Ulff
 I allende regn, men under højt humør indviendes »Koldingfjordskolen« i gaar. Det er det tidligere julemærkesanatorium, som ligger dejligt ud til Kolding fjord. Iøvrigt er man kun ved begyndelsen af indretningen af det store bygningskompleks, der ligger vidunderligt skønt og med et parkområde paa 55 tønder land, en helt lille gaard og verden for sig selv.
 Jam sner...
 og fy skole...
 mangt mangt...

Kolding Folkeblad 4. november 1960.

Birte Lunau Nielsen

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Dobbeltportræt af Vilhelm og Ida Hammershøi 1892. Davids Samling.

Maleren Vilhelm Hammershøi (1864-1916) er mest kendt for sine interiørbilleder fra Strandgade 30, hvor han boede med sin hustru Ida (født Ilsted, 1869-1949) fra 1898-1909, hvilket har givet ham navnet „de stille stuers maler.“

Imidlertid skal vi et helt andet sted hen for at finde Hammershøis første interiørbillede: nemlig Lyngby.

Her havde Vilhelm Hammershøi's gode ven maleren, kunstkritiker og senere direktør for Statens Museum for Kunst Karl Madsen (1855-1938) i 1888 indlogeret sig med sin kone Thora i Albertine-

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Nicolai Abildgaards gravsten på Assistens Kirkegård med Tobias Sergels relief.

Albertinelyst.

De hvide døre 1905. Davids Samling.

lyst, Ved Smedebakken 4-6, som var ejet af gartner Jørgen Jensen Tortzen, der havde købt ejendommen i 1873. Selve ejendommen, der oprindelighed Fortungården, blev bygget i 1791 og opført i 2 etager med 3 selvstændige lejligheder med egne køkkenfaciliteter, hvilket er usædvanligt for bygninger i Bondebyen. Den blev i 1804 erhvervet af ostindisk købmand, grosserer Albrecht Ludwig

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

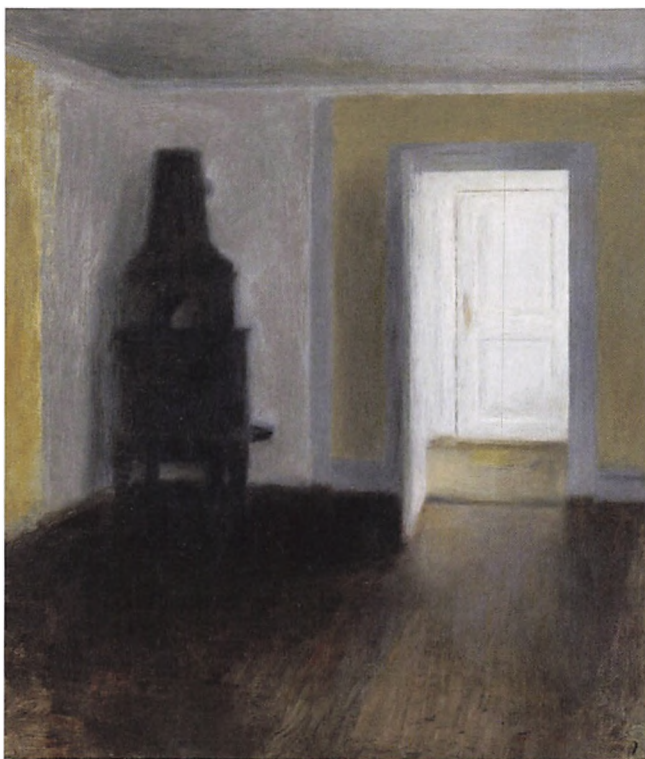
*C.W. Eckersberg:
Albrecht Ludwig
Schmidt og hans
madam Frederikke
Christiane Schmidt
1818. Den Hirsch-
sprungske Samling.*

Schmidt (1754-1821), som vi kender fra Eckersbergs portrætter i fuld figur (fra 1818) af ham og hans hustru madam Frederikke Christiane, som hænger på Den Hirschsprungske Samling og som blev betalt med 5-600 rigsdaler (hvor Eckersbergs årlige gage som professor ved Kunstakademiet var på 400 rigsdaler).

Efter hans død erhvervede hans svigersøn kongelig vinhandler Chr. Waagepetersen ejendommen

*Chr. Waagepetersen af
Louis Aumont, 1829.
Frederiksborg Slot.*

Vilhelm Hammershøi: *Den gamle bilæggerovn i Albertines Lyst* 1888, Statens Museum for Kunst.

i 1824 og fik i 1826 navnet ændret ved kongelig bevilling til Albertinelyst efter hustruen Albertine.¹

I et interview i tidsskriftet *Hver 8. dag* fra 1907 udtaler Hammershøi: „*Det første interiør, jeg malede, var, hvis jeg ikke husker fejl, ude hos Karl Madsen, hvor jeg boede hos ham i efteråret 88 i et gammelt hus, der hed Albertines Lyst. Det var i hvert fald den første tomme stue, jeg malede. Jeg har altid syntes, der var sådan en skønhed over så-*

dan en stue, selv om der ikke var nogen mennesker i dem, måske netop, når der ingen var.“²

Det er billedet **Den gamle bilæggerovn. Albertines Lyst, Lyngby, 1888**, der hænger på Statens Museum for Kunst. (SMK).

Faktisk havde han allerede været i Lyngby om sommeren og malet 2 landskaber: **Landskab. Sommer. Lyngby Sø** (1888), hvor han har stået på det vi i dag kalder Gladsaxesiden og malet mod Sorgenfri og **Landskab fra Virum ved Frederiksdal** (1888).

Vilhelm Hammershøi:
Landskab. Sommer. Lyngby Sø
1888. Han har stået på det vi
i dag kalder Gladsaxesiden og
malet mod Sorgenfri (isf Vi-
rum)

VH *Landskab fra Virum ved Frederiksdal* 1888 John E. Loeb's samling the Danish Collection.

² Poul Vad : Hammershøi s.62.

¹ Lyngby-bogen 1982

Sidstnævnte maleri blev jeg først opmærksom på ved den store udstilling om Hammershøi på Jacquemart-Andremuseet i Paris i maj 2019, hvor den udgjorde en del af den tidligere amerikanske ambassadør John E. Loeb's Danish Art Collection. John L. Loeb, Jr. var ambassadør i Danmark fra 1981-83 og kom fra en stenrig familie: hans bedstefar grundlagde Loeb, Rhoades & Company og hans mors bedstefar grundlagde Lehman Brothers, så der var rig mulighed for ambassadøren til at købe ind hos Bruun Rasmussen på et tidspunkt hvor Hammershøi ikke var i så høj kurs, som han er i dag.

I sommeren 1892 boede ægteparret Hammershøi på Ørnegården i Gentofte og her malede han **Parti fra Jægersborg Alle** (SMK) og **Kongevejen ved Gentofte**. (1892).

Vilhelm Hammershøi: Kongevejen ved Gentofte 1892. Davids Samling.

Sidstnævnte maleri blev erhvervet af Davids Samling i 2016 for 4,3 millioner kr. mens maleriet **Musikværelset, Strandgade 30** fra 1907, blev solgt hos Sotheby's New York 16. Maj 2023 for 62,8 millioner kr.

I sensommeren 1901 malede han **Landskab fra Fortunen** (SMK), der viser, hvordan han er blevet fascineret af det lys, som vælder ud gennem løvet og træernes stammer. Han har selv udtalt, at det er „linjerne i det jeg vil kalde den arkitektoniske holdning i billedet. Og så lyset naturligvis.“¹ Netop de skarpt tegnede stammer over for de ufokuserede løv giver billedet et svævende udseende. I 1903 vendte han tilbage til Gentofte Sø og malede **Solregn. Gentofte Sø**, som Augustinusfonden har

¹ Interview fra Hver 8. dag, citeret i Poul Vad: Hammershøi s. 401.

VH Parti fra Jægersborg Alle 1892 (SMK).

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Musikværelset, Strandgade 30 fra 1907, solgt hos Sotheby's New York 16/5-2023 for 62,8 mil. Dkr.

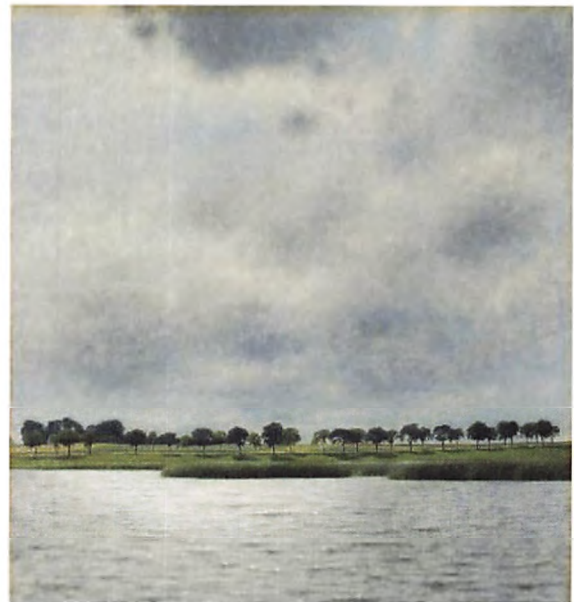
deponeret på Ordrupgård , der rummer den største samling af Hammershøimalerier i Danmark.

Igen mod slutningen af sit liv vendte han tilbage til Lyngby og installerede sig i sommeren 1911 i Spurveskjul ved Frederiksdal på nøjagtig samme sted, hvorfra han i 1888 havde malet **Landskab**.

Vilhelm Hammershøi: Solregn. Gentofte Sø (1903), Ordrupgård.

Vilhelm Hammershøi: Landskab fra Fortunen (1901), Statens Museum for Kunst.

Spurveskjul.

Sommer. Virum. Spurveskjul blev bygget i 1805-6 som sommerbolig af multikunstneren **Nicolai Abildgaard** (1743-1809) og Hammershøi var så glad for at bo der, så han faktisk overvejede at købe huset, hvad der dog ikke blev til noget, men det blev ligesom den sidste svanesang for Hammershøi, der malede hele 5 billeder her i balkonværelset på første sal i denne første selvtegnede kunstnerbo-

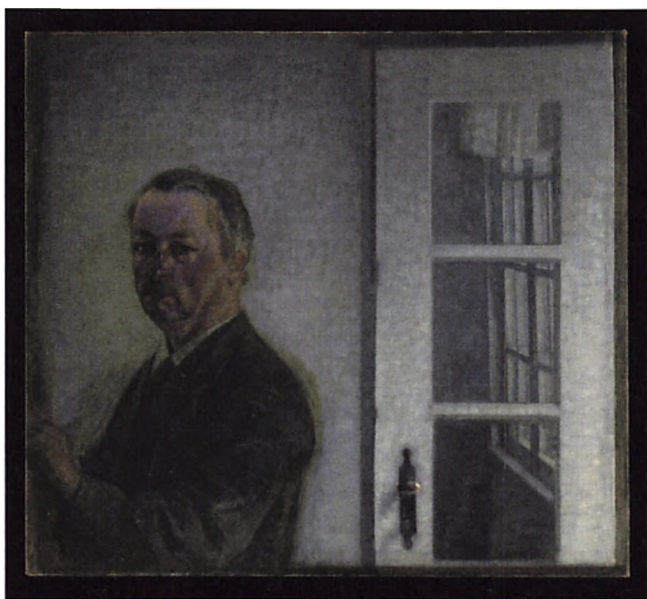
lig, hvor også Abildgaard oplevede sine sidste og lykkeligste år og hvor han døde i 1809. Hammershøi malede 1) et ovalt billede af Ida, 2) dobbeltportræt af kunstneren og hans hustru 3) balkonen med åbne balkondøre 4) balkonværelset i Spurveskjul og 5) selvportræt med pensel i hånden, som Uffizjerne i Firenze havde bedt ham om til deres samling af fremragende malere.

Salen på Spurveskjul var udstyret med en flad tøndehvælving med lunetter for enderne og et rullegardin, hvilket viser noget af Abildgaards kreativitet.

Nicolai Abildgaard, (1743-1809) der efter at have været almindelig bygningsmaler, blev optaget på Kunstakademiet i 1761 og gik der til 1772, hvor han fik det store rejselegat på 400 rigsdaler årligt i 6 år og tog til Rom, hvor han blev gode venner med

Vilhelm Hammershøi: Dobbeltportræt af kunstneren og hans hustru.

Vilhelm Hammershøi: *Selvportræt, Spurveskjul 1911*, Statens Museum for Kunst.

den svenske billedhugger Tobias Sergel, hvis relief af ham også pryder Spurveskjul og er anbragt på Abildgaards gravsten på Assistens Kirkegård.

I Rom malede ham sit hovedværk **Filoktet** 1774-5 (SMK) og efter en rejse til Napoli i 1776 sammen med sin kollega Jens Juel vendte han hjem og blev i 1778 udnævnt til professor ved Akademiet og fik bestillingen på 10 malerier af den oldenborgske kongerække fra Chr.I til Chr.VII til Riddersalen på det første Christiansborg slot. Hvert år til kongens fødselsdag skulle der foreligge et billede og således fortsatte det til 1791, da Abildgaard kunne aflevere det sidste billede.

Nicolai Abildgaard: *Filoktet (malet i Rom 1774-75)*, Statens Museum for Kunst.

Desværre brændte de alle bortset fra tre ved Christiansborgs brand i 1794 og Abildgaard var knust. „*Der røg mit navn*“ skal han have udtalt, men faktisk betød det, at han fik mere at lave. Arveprins Frederik (1753-1805), der havde fået et godt kendskab til ham, var præsæs = præsident for Kunstakademiet¹ havde i 1789 købt Sorgenfri Slot, som han lod Peter Meyn ombygge fra rokoko til nyklassicisme i 1791-94 og havde ladet Abildgaard udsmykke indendørs samtidig med han omlagde slotshaven til den engelske havestil. Efter slotsbranden købte han Levetzaus Palæ, Amalienborg, som han lod Abildgaard ombygge og dekorere, bl.a. med Galalsalen, hvor Abildgaard lod sin elev Bertel Thorvaldsen udføre sine allerførste statuer i helfigur af muserne Terpsichore og Euterpe.

¹ Charlotte Christensen: Maleren Nicolai Abildgaard s. 115.

Nicolai Abildgaard: *Christian III ophjælper Danmark* (1780-81) på Christiansborg.

Fire år senere var Abildgaard også den der sørgede for, at Thorvaldsen fik det store rejselegat og blev

sendt til Rom. Samme år som Amalienborg bygge-riet gik i gang i 1794, døde Arveprinsesse Sophie Frederikke (1758-1794) og Abildgaard tegnede hendes sarkofag til Roskilde Domkirke og minde-støtten i Slotshaven kaldet Dyden med indskriften af Thomas Thaarup: *Mindet af (skyggen af hendes profil) af udødelighed. Den vindes ikke ved Guld og Diadem, men ved Dyden.*

Nicolai Abildgaards udkast til Gallasalen på Levetzau's Palæ, Amalienborg.

I dag vil vi nok sige, at titlen er ironisk, for hun var alt andet end dydig: faderen til hendes fire børn: Christian Frederik (den senere Chr. VIII (1786-1848), Juliane Sophie (1788-1850), Charlotte (1789-1849 (der gav navn til Lottenborg Kro) og Ferdinand (1792-1863) var Arveprinsens hofchef, adjutant Frederik von Blücher. Abildgaard blev tegnelærer for Christian Frederik og der udviklede sig et nært venskab mellem de to, der bl.a. betød, at han holdt gravtalen for Abildgaard ved

Thorvaldsens statuer af Euterpe og Terpsichore i Levetzaus Palæ, Amalienborg (1794).

hans død i 1809 og sørgede for, at Kunstakademiet købte Abildgaards righoldige bibliotek for hele 15.000 rigsdaler. Abildgaard fik 300 rigsdaler om året for tilsyn med Sorgenfri Slot, hvortil han tegnede gitteret ved indkørslen til slottet, Schweitzerhuset bygget i 1801-02 og som sin sidste bygning i 1809 tegnede Norske Hus.

Inden da havde han for etatsråd og direktør for den grønlandske handel, Hartvig Marcus Frisch (1754-1816), bygget Frisch's gård, Nytorv 5, som han både byggede og indrettede indendørs.

Hartvig Marcus Frisch (der var gift med Dorothea Tutein, datter af Peter Tutein den ældre) ejede et lyststed i Lyngby, lige nord for det som i dag er plejecentret Møllebo. Da Peter Tutein og hans kone døde i 1799, henvendte hans fire børn sig til Abildgaard for at få ham til at lave et passende gravmæle og han tegnede et fire m højt, konisk formet monument META (= endemålet), der blev opsat på Assistens Kirkegård i 1800, som Abildgaard fik 7.000 rigsdaler for.

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Nicolai Abildgaard's mindestøtte i Sorgenfri Slots- have for Arve- prinsesse So- phie Frederikke (1794).

Norske Hus (tegnet i 1809).

Nicolai Abildgaard's udkast til gitteret ved Sorgenfri Slot.

Schweitzerhuset (1801-02).

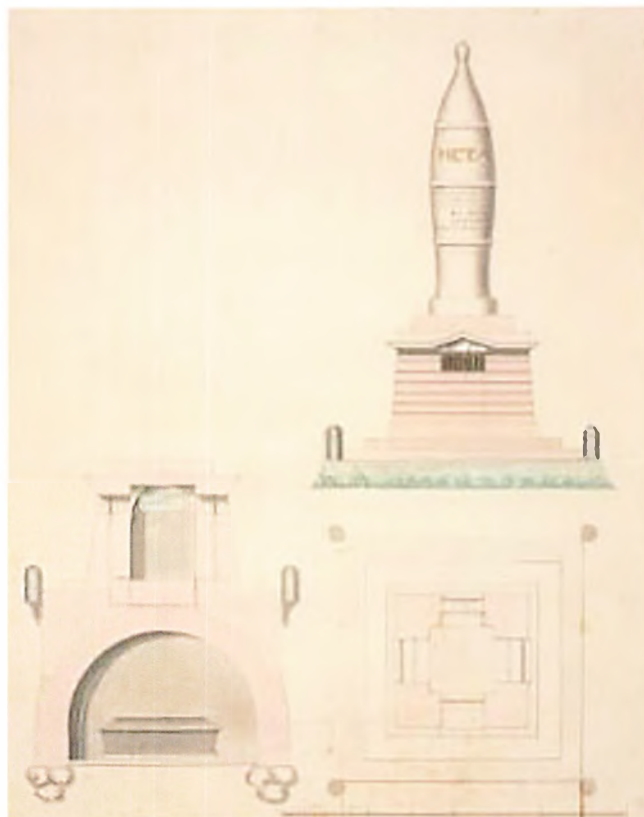
Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Hartvig Marcus Frisch af C.A. Lorentzen ca. 1811, Frederiksborg Slot.

Nytorv 5, Frisch's gård tegnet af Nicolai Abildgaard og opført i 1794. Foto Birte Lunau Nielsen.

NA's tegning til gravmæle for Peter og Pauline Tutein på Assistens Kirkegård: META (endemålet).

Det fik dog ikke lov til at stå længe, for uenighed mellem de fire søskende fik den ældste Johan Friedrich Tutein til at grave forældrenes kister op og i stedet anbringe i et gravkapel i Hvedstrup kirke, som dengang hørte under hans gods Edulgave ved Smørum.¹

¹ Caspar Andreas Jørgensen: Provokerende moderne oldtid s. 49.

Nicolai Abildgaards gravmæle for hans storebror veterinær og læge Peter Christian Abildgaard (1740-1801) på Assistens Kirkegård.

På Assistens kirkegård, København havde Abildgaard også tegnet gravstenen for sin storebror Peter Christian Abildgaard der grundlagde den første veterinærskole i Danmark i 1772 og som døde i 1801.

På privatfronten havde Abildgaard giftet sig i 1781 med Anne Maria Oxholm og samme år fået sønnen Marcus Aurelius, men hun havde forladt ham til fordel for en anden og i 1806 døde sønnen af strubehoste. Først i 1789 fik han bevilliget skilsmisse. Samme år blev han udnævnt til direktør for Kunstakademiet og forblev som sådan til sin død i 1809 med bolig på Charlottenborg. I 1792 tog han initiativ til Frihedsstøtten og tegnede denne, som stod færdig i 1797.

I 1803 indgik han ægteskab med Juliane Marie Ottosen (1777-1848) og med hende fik han et lykkeligt ægteskab med tre børn: Julie (1803), Nicolai (1805) og Peter Christian (1807).

I 1805 købte han Spurveskjul for kun 1.450 rigsdaler, en oprindelig skovarbejderbolig, ombygget i 1739, men Abildgaard rev det hele ned og byggede det nuværende hus.

Nicolai Abildgaard's anden hustru Juliane Marie Ottosen (1777-1848), Statens Museum for Kunst.

Vilhelm Hammershøi og Nicolai Abildgaard i Lyngby

Frihedsstøtten (tegnet af Nicolai Abildgaard i 1796) og fuldendt i 1797.

Her på Spurveskjul tilbragte han sine sidste lykkelige år med sin unge kone og tre små børn. Han kastede sig med iver over havearbejdet og dyrke-

de bl.a. broccoli, som han skrev til sin gode ven Sergel. Og hans kunst blomstrede op med store malerier med motiver fra den antikke kærligheds-

Amor og Psyche ca. 1800, Nivågård.

Motiv fra Terents Pigen fra Andros (1801-04), Statens Museum for Kunst.

Udsnit af Terents Pigen fra Andros.

komedie Pigen fra Andros af den romerske digter Terents.(SMK), hvor man på et af dem i baggrunden kan se et selvportræt af ham og hans kone med barn på skødet.

Litteratur :

Poul Vad: Hammershøi (1988)

Hjemme hos Hammershøi (v. Anne-Birgitte Fonsmark, Ordrupgård (2016)

Lyngby-bogen 1982 (Mette Moesgaard Nielsen : Landstedet Albertinelyst)

Charlotte Christensen: Maleren Abildgaard (1999)

Line Bregnhøi og Hanne Raabyemagle: Abildgaard som arkitekt (2019)

Kitter Malling og Arne Ipsen: Sorgenfri Slotspark (1995)

Caspar Andreas Jørgensen: Provokerende moderne oldtid (Kulturcentret Assistens 2007)

Annette Rosenvold Hvidt og Gertrud Oelsner: Vilhelm Hammershøi. På sporet af det åbne billede.

Niels-Kristian Petersen
Anthonore Christensen
- en kvindelig kunstmaler

Anthonie Eleonore Christensen sammen med sin søn Axel Anthon. Fotograf Georg E. Hansen (1833-1891). Kgl. bib billedsamling.

I de senere år er flere glemte kvindelige kunstmalere fra perioden 1840'erne til 1920'erne som Julie Hamann, Bentha Wegmann mfl., fundet vej til flere auktionshuse som i Hørsholm og Bruun Rasmussen, nu i Lyngby. Det gælder også for Anthonie Eleonore Christensen, kaldet Anthonore, en dansk blomstermaler, født Tscherning 5. juli 1849 i København og død 27. august 1926 i Usserød.

Hendes forældre

Frøken A.E. Tscherning var datter af politikeren oberst Anton Frederik Tscherning (1785-1874) og Eleonore Christine, født Lützwow. Anthonie vokse-

Anton Frederik Tscherning (1795-1874). Krigsminister: Eleonore Christine Tscherning (født Lützwow) (1817-1890). Hustru og kunstmaler: Børn Anthonie, Sara Ulrik, Johan Andreas Tscherning og Eilert Tscherning.

de på Ørholm Hovedgård sammen sine søskende Sara Birgitte Ulrik Tscherning, kunstmaler Eilert og Johan Andreas. Moren, også malerinde, var hendes vejleder også i malerkunsten, hvori hun dog tidligt undervistes af blomstermaler Emma Thomsen (1820-1897). kunstmaler Otto Diderich Ottesen (1816-1892) og selvfølge hendes mor Eleonore Christine Tscherning. Anthonore Christensens motiver bærer ofte et mere ukunstlet præg med skovbundsmotiver og vildtvoksende markblomster i deres naturlige landskaber, i kontrast til de opstillede pragtbuketter og dekorative afskårne roser på stenkarm, vi ofte ser hos de tidligere blomstermalere. Hendes udprægede forkærlighed for friluftstudier måtte hurtig føre hende tilbage til hjemmets natur efter rejser sydpå, uden at rejsens indflydelse gik tabt; i en stor række billeder har hun udviklet sig rolig og tilegnet sig malerisk frihed uden at opgive den stræben efter formsikkerhed, som blomstermaleriet vanskelig kan undvære.

I 1869 foretog hun i forening med moderen en rejse til Tyskland, Norditalien og Paris til hvilken grosserer, etatsråd O.B. Suhr for størstedelen ydede midlerne.

Efter hjemkomsten blev hun 4. oktober 1871 gift med dr. phil. Richard Christensen og rejste straks efter, med understøttelse fra Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse for to år, til Italien med sin mand. Deres ægteskab havde knap varet fem år, da manden ved et ulykkeligt tilfælde kom af dage.

A. Christensen begyndte at udstille 1867 under sit pigenavn og vakte straks opmærksomhed ved sine på én gang friske og med omhyggelighed udførte

billeder. Året efter solgte hun *Voxende Anemoner, tidligt Foraar* til Den Kongelige Malerisamling. Under sin store bryllups- og studierejse udstillede hun intet, men fra 1874 udstillede hun på ny, som A. Christensen, tydelig nok udviklet og modnet på rejsen, med mere afvekslende motiver, for en stor del fra Syden. Ved konkurrence tilkendtes hun den Neuhausenske Præmie i 1887 for maleriet *Et Kurvelaag med afskaarne Roser*. Hun var begravet på Holmens Kirkegård, men gravstedet er nedlagt.

Ørholm Hovedgård

Oberst Anton Frederik Tscherning (1795-1874) flyttede ind på Ørholm Hovedgård i 1854, hvor familien boede til 1866. Han var medlem af Rigsdagen fra 1849-60'erne og Krigsminister i 1848. I 1845 giftede han sig med sin 22 år yngre kusine Eleonore Christine, der var født udenfor ægteskab, en Lützw. Mens A.F. Tscherning tog frem og tilbage mellem Rigsdagen og Ørholm, underviste Fru Tscherning de fire børn i ægteskabet hjemme i tegning, maleri m.m., der var hendes store af interesse. Datteren, døbt Anthonie Eleonora, blev senere en kendt blomstermaler under navnet Anthonore Christensen (1849-1926).

En smuk bygning, der læner sig op ad skrænten ned til Mølleåen og mølledammen ved Ørholm Værk, som ejede gården, der tidligt solgtes fra. Huset er muligvis opført af Lauritz Stub (1708-1774) Ørholm Værks ejer i starten af 1750'erne. Historien fortæller, at Lauritz Stub havde et stort parti mursten oplagt ved Strandmøllen. Den sidste mølle inden Mølleåens udløb i Øresund. Han fik tilladelse af

Ørholm Hovedgård. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv. Lb.nr: B 4397. Ukendt fotograf. Ca. 1920.

kongen Frederik V (1723-1766) til, at transportere murstenene gennem Dyrehaven; den korteste vej til Ørholm. Den kendte arkitekt Nicolai Eigtved (1701-1754) har muligvis stået for byggeriet. Han kendte det smukke område omkring Mølleåen fra opførelsen af Frederiksdal Slot tæt på Furesø et par år tidligere.

Frem til 1866 boede familien Tscherning på Ørholm Hovedgård, hvor redaktør Henrik Godske-Nielsen (1826-1899), gift med Ophelia, født Drewsen (1801-1895), datter af Jens Christian Drewsen (1777-1851), flyttede ind. Firmaet J.C. Drewsen & Sønner hjemmehørende på Strandmøl-

Ørholm Hovedgård. Foto Niels-Kristian Petersen 25.4.2022.

len ejede Ørholm Værk i perioden 1854-1889 og havde derfor ikke brug for Ørholm Hovedgård, men kunne leje den ud. Gården blev siden solgt til privat side.

I 1933 købte, den senere borgmester (1950-1972) Paul Fenneberg (1907-1982) Lyngby-Taar-

bæk Kommune, ganske ung gården for senere at flytte ind for at bo i huset indtil sin død. Husets park langs mølledammen grænser op til Brede Indelukke. Ørholm Mølle ejes i dag af Staten og bruges af Nationalmuseet.

Anthonore Christensen – en kvindelig kunstmaler

Ørholm Hovedgård. Foto
Niels-Kristian Petersen
25.4.2022.

Her et lille udpluk af hendes værker fra hendes rejsen til Italien og Grækenland, især i 1871-72 til Rom og Athen.

Anthonore Christensen. Landskab med ruin. Olie på lærred. Rom. 1871.

Anthodore Christensen – en kvindelig kunstmaler

Anthodore Christensen. Blomstrende grene. Gouache på brunt papir. Forgyldt ramme bag glas. Sign. monogram ATC Athen. Indrammet i forgyldt ramme bag glas. 1872. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthodore Christensen. Studie af en urt med røde blomster, akvarel på papir; sign. monogram 1871 „i St Marco Klostergaard“, Firenze, Indrammet bag glas, lysmål 17 x 10 cm. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthodore Christensen. Studie af blomstrende japankvæde. Akvarel. Sign. monogram ATC Rom, Akvarel på papir i forgyldt ramme og bag glas, Lysmål 36,5 x 24,5 cm. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthodore Christensen. Studie af nerie gren „Nerie Oleander“. Akvarel Sign. Monogram AT Pompeji. Lysmål 26 x 21 cm. 1871. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthodore Christensen. Snerler fra Italien. Akvarel. Sign. Monogram AT. Indrammet bag glas. Lysmål 25 x 32 cm. Ca. 1872. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthodore Christensen. Studie af blade og blomst af „Scolopendrinae officinale“, akvarel. Sign. Nemi aug. 1872 AT. Akvarel oplkæbet på papir og indrammet bag glas. Lysmål 23,5 x 31 cm. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthonore Christensen – en kvindelig kunstmaler

Anthonore Christensen. Blomstrende prydtobak, gouache. Sign. AT. Indrammet i bred forgyldt ramme og bag glas. Lysmål 17,5 x 29 cm. Ca. 1872. Foto Niels-Kristian Petersen. Privat samling.

Anthonore Christensen. Skovbund med margueritter. Sign. monogram, 1892. Olie på lærred. Lysmål. 64 x 51,5. Foto. Bruun Rasmussen.

Anthonore Christensen Pastel på papir, sign. monogram med rødt nederst til højre. Indrammet bag glas og med smalt passepartout, lysmål 45 x 29,5 cm. Foto Auktionshuset i Hørsholm.

Anthonore Christensen. Studie over Snerler. Olie på lærred. Slotshaven, Athen. Lysmål 21-39 cm. 1872 . Foto Antik Damgaard Sørensen. Odense.

Dorete Dandanell, Tina Bech Nørregaard, og Inge Schjødt Kunsten i Lyngby-Taarbæk i 300 år

Denne overskrift er både titel på en kommende bog og betegnelse på den fine samling af kunst fra de sidste 300 år, som Lyngby-Taarbæk Kommune ejer.

Bogen „Kunsten i Lyngby-Taarbæk i 300 år“ vil for første gang formidle de 50 bedste kunstværker i Lyngby-Taarbæk Kommunes kunstsamling til en større kreds. Vi vil give et eksklusivt indtryk af kunstsamlingen ved at vise et repræsentativt udvalg af værkerne fra 1705-1980 og derved formidle lokal- og kunsthistorien på en lidt anderledes facon.

Vi forventer, at bogen „Kunsten i Lyngby-Taarbæk i 300 år“ udkommer i sommeren 2024, hvor det er 75 år siden, at kunstnergruppen CoBrA malede det berømte Cobra-loft, som nu hænger på Sophienholm og indgår i Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstsamling. Det vil være en passende anledning til at hylde denne kunstsamling. I denne artikel giver vi foreløbigt en smagsprøve på bogen og fortæller om et værk fra hvert kapitel.

Kommunalbestyrelsen iværksatte i 1961 Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstfond, på initiativ af borgmester Paul Fenneberg. Fra begyndelsen med indkøb af national og international kunst af høj kvalitet, som derved meget bevidst satte Lyngby-Taarbæk Kommune på den internationale kunstscene til

glæde for kommunens borgere og fagfolk. – Borgerne skulle møde verdenskunst, selv i en forstads-kommune!

Lyngby-Taarbæk området har – med sit smukke, kuperede landskab omkring Mølleåen, de tre søer og de mange slotte og landsteder – siden 1700-årene tiltrukket billedkunstnere, og kommunen har gennem tiden erhvervet værker bl.a. af C.W. Eckersberg, P.C. Skovgaard, Kr. Zahrtmann og Harald Giersing. Men også værker af nyere kunstnere, som f.eks. originallitografier af Jóan Miro og Andy Warhols „Marilyn“ indgår i samlingen.

Kunstsamlingen omfatter næsten 2000 værker, så det har været svært at udvælge de 50 bedste.

Men det har vi gjort ud fra kunstfaglige kriterier, repræsentation i tid og motiver, og vores fornemmelse for kvalitet. Derfor har de udvalgte værker og kunstnere, ikke kun lokal tilknytning, men også national og international kunstfaglig betydning.

Værkerne er i bogen, som i denne artikel, blevet inddelt i fem tematiske kapitler: Folkeliv, Mølesamfundet og Industrien, Flyv Fugl! Flyv, Mit hjem er mit slot og en fortælling om kommunens kulturpolitik, Kunstfonden og Kunstbiblioteket.

Det er lidt exceptionelt, at det er en kommune, der ejer en sådan samling. Værkerne fortjener derfor at blive set af en større kreds end blot som nu, hvor størstedelen står i magasin. Vi ønsker med bo-

Carla Thonsgaard. *Augustdag på Bakken, 1983, olie på lærred, 61 x 75 cm.*

gen at formidle en række af de fine kunstværker, så du, kære læser, både opdager noget nyt om kunsten og om stederne i kommunen. – Her må gerne udbrudes: „Hold da op, hvor flot. Har kommunen virkelig det billede!“

*Når kunstnere maler steder...
– eller når steder skaber kunst*

Lyngby-Taarbæk har tiltrukket en mængde danske og udenlandske kunstnere gennem de sidste 300 år. De har malet, tegnet eller ridset værkerne på steder, der har tiltrukket dem, her i den grønne kommune. Nogle boede i kommunen – andre blev fascineret af steder som fx Sorgenfri Slotshave. En

hel del topografisk og kunsthistorisk interessante værker, lige fra barokken til 1980'erne, gemmer sig i kommunens arkiver – 300 års kunsthistorie.

Kunstnerne har med deres værker sat fokus på folkelivet, industrien og de ni møller langs Mølleåen. Arkitekturen i form af slotte og huse, og ikke mindst naturen i form af skove og søer og kunstnerne har fremkaldt disse steder med deres blik på lokalitetens særlige kvaliteter.

Værkerne fortæller hver især en historie: En har malet udsigten fra sit hus ved Lyngby Sø. Andre har malet livet på Dyrehavsbakken osv. Hvert værk viser en sindsstemning hos den enkelte kunstner, fx Jens Sørensen, der tog på Bakken om aftenen eller Gorm Eriksen, der malede de røde porte til lyden af klassisk musik.

Tilsammen rummer værkerne en historie om et sted og en kunstners blik derpå. Et indblik i de 50 værker er også et indblik i alle de kunstnere, der har kendt hinanden på kryds og tværs i kunsthistorien. Der var fx Zahrtmann og hans elev Poul S. Christiansen – de kendte også Skovgaard familien.

Og så er der alle Dyrehavemalerne. Dyrehaven er det absolut mest malede motiv og tillige del af Unesco Verdensarv. P.C. Skovgaard og hans læremester, C.W. Eckersberg, har begge skildret Dyrehaven, ligesom Eckersbergs gode ven kunstmaler Jens Peter Møller.

Udtrykket „Dyrehavemalere“ er ikke udelukkende pænt ment, for der er malet rigtig mange samlebåndsbilleder af brølende kronhjorte, knorte egetræer og af Peter Lieps Hus, men også gen-

Ukendt kunstner. Kirsten Piils Kilde i sommeren 1852.

nembrudsværker af store kunstnere som Theodor Philipsen, der her fremkaldte en dansk version af impressionismen.

Der er også historier om de kvinder, som ikke måtte komme på Akademiet, men i stedet har gået på Kyhns malerskole. Det gælder to af de kvinder, der har værker i arkivet, Julie Hamann¹ og Caroline Amalie Müller. Men ellers er kvinderne ikke repræsenteret i stort antal i samlingen.

Paul Fischer

Leveår: 1860-1934. Født i København, hvor han også endte sine dage.

Studerede på Kunstakademiet fra 1876-78, fuldførte ikke.

Fotograferede ude og malede hjemme.

Tegnede for magasiner, lavede postkort og reklameplakater.

Del af det sjælelige og moderne gennembrud.

„En sommerdag“ er stjålet fra Lyngby-Taarbæk Kommunes Rådhus.

Læs mere: Weilbachs Kunstnerleksikon.

Nu skal værkerne frem for dagens lys – derfor kommer der en bog.

Folkeliv

Det forsvundne øjeblik

Der var engang et meget smukt værk i samlingen af Paul Fischer. Et klassisk værk fra hans hånd, der viser en sommerdag ved indgangen til Dyrehaven.

Porten står på klem. Kvinder i florlette, hvide, moderigtige lange kjoler på udflugt står ved indgangen til Dyrehaven med deres cykler. De taler med en ældre kvinde, der er i stærk kontrast til dem med sit sorte tøj og mere krogede ydre. Stemningen er sat.

Tøjet synes at vise den stil, man havde omkring år 1900, hvorfor man kan antage det er fra denne tid. Det er tydeligt, som i så mange af hans vær-

¹ Se Lyngbybogen 2022 side 215 ff.

ker, at han går op i det smukke á la belle époque: Smukke kjoler – det mondæne, som ofte ses også i hans utallige københavnerbilleder af det pæne liv i storbyen. Især det pæne liv set i gaderne – udenfor. Og her det pæne liv, formodentlig en søndag i Dyrehaven.

Der er fyldt med smukke øjeblikke og lyse stemninger i Fischers værker, naturligvis inspireret af den franske impressionisme. Han opholdt sig i længere tid i Paris i 1890'erne og blev så inspireret af bl.a. Henri de Toulouse-Lautrec og det franske, at han ændrede sit navn fra Poul til Paul.

Fischer skildrede kvinder udenfor. Træder man lidt tilbage i historien i 1880'erne, blev kvinderne mere portrætteret i hjemmet. Hos Fischer træder

de ud i det pulserende og mondæne liv. Fischer viser dog ikke noget kritisk blik på samtiden, hvilket han i kunsthistorien fik lidt smæk for. Kritikken hænger til dels sammen med, at han var meget produktiv og dels, at han malede hundredvis af københavner-motiver.

Men lige dette værk (M423) er desværre forsvundet efter et frækt tyveri på Lyngby Rådhus. Gode tip modtages med tak!

Møllesamfundet og Industrien

Hans Brygge besøgte møllesamfundet og skabte en naturalistisk og idylliseret gengivelse af miljøet omkring Raadvad Knivfabrik, hvor ikke meget er forandret, når man besøger stedet i dag.

Hans Peder Hansen Brygge

Leveår 1885-1979. Født i Korsør, død i København.

Uddannet håndværksmaler 1904, Kunstakademiet 1910.

Akademielev hos Joakim Skovgaard og Viggo Johansen.

Besøgte Paris i 1914, Bovbjerg Badehotel 1919, Lyngby i 1940'erne. Udsmykning til Lyngby Rådhus - De ni møller, 1939, udstillet juni 1941.

Tilhører Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstfonds Samling

Læs mere: Trap Danmark, Weilbachs Kunstnerleksikon, besøg Lemvig Museum

Paul Fischer. *En sommerdag ved indgangen til Dyrehaven, omkring 1900.*

Raadvad Knivfabrik i eftermiddagslys med boliger til højre, 1938.

Det må være malet i middagstunden. Her hviler en harmonisk stilhed over bygningerne, vejen, søen og skoven i det skønne sommervejr. Det er typisk for Hans Brygge at skildre hverdagen og arbejdslivet, og det gør han traditionelt for tiden i maleri og akvarel, uden at begive sig ud i maleriske eksperimenter på noget tidspunkt.

Kunstneren debuterede på Kunstnernes Efterårsudstilling (KE) i 1913, Charlottenborgs Forårsudstilling 1914, besøgte Paris og udstillede på Salonen 1920. Som maler blev han tæt knyttet til de vestjyske malerbrødre Kresten og Niels Bjerre, og fik sommerhus på Lemvigegnen i 1924. Digteren Thøger Larsen omtalte ham, som en pålidelig

skildrer af bønders liv og arbejde. Under krigen søgte Bjerre et alternativ til Vejlbj, og tog ophold i det nordsjællandske – hvorom han sagde: „Hvorfor skal det være så spinatgrønt, det hele“. (dvs. i modsætning til de mere afdæmpede farver i det vestjyske, red.).

På Lemvig Museum findes Brygges portrætter af Thøger Larsen og frue samt arkivalier om Hans Brygges udstillinger her i 1924, 1953, 1959 og en mindeudstilling på Lemvig Gymnasium i 1985, hvortil sønnen Olaf Brygge berigede kataloget

med muntre anekdoter om et langt og livskraftigt malerliv.

Selve Raadvad Knivfabrik er verdenskendt for sin brødmaskine, sin kartoffelkniv og andet køkkentøj, og huser i dag kunstnerværksteder og bevaringshåndværk under Fonden Raadvad Fabrik.

Mit hjem er mit slot

Et andet motiv i samlingen fra Dyrehaven er dette værk af Kristian Zahrtmann. Året er 1880 og scenen er Kongeporten ved Hjortekærvej ind til Dy-

Kristian Zahrtmann. Livet ved Kongeporten med kvinder og høns i forening. 1880, Olie på lærred 25 x 37 cm.

P. H. Christian (Kristian) Zahrtmann

Leveår: 1843-1917. Født i Rønne, døde på Frederiksberg.

Uddannet fra Kunstakademiet 1864-68, medstifter af De frie kunstskoler.

Forblev ugift hele livet, men havde flere mandlige kærester.

Tilhører Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstfonds Samling.

Læs mere: Weilbachs Kunstnerleksikon, 4. udg. 1994-2000.

rehaven. Her skildres hverdagens realisme og ikke pænheden og det mondæne liv. Noget, der bliver et klassisk kendetegn for kunstneren, hvis værker omtales som dugfriske og til tider provokerende kunst for sin tid.

Midt mellem hønsene ved et lidt faldefærdigt skur sidder to kvinder og nørkler. Deres ansigter vender væk fra os som beskuere. Maleriet har kraftige mørke farver og stærke lys- og skyggevirksomheder, der sætter fokus på det dunkle i scenen og kvindernes ringe kår. Motivet fremstår anderledes end samtidigt med sit fokus, der går imod normerne for at skildre det pæne.

Zarthmanns fortælleglæde og mange historiske scener har givet ham en central rolle som fornyer af historiemaleriet. Her yndede han at skildre kvinder, der var blevet uretfærdigt behandlet, fx Leonora Christina, som vi kender fra Jammersminde. Men også disse kvinder ved Kongeporten, som

skal klare hverdagens strabadser. Zahrtmann var i det hele taget kendt for at vise interesse for kønsroller – at hylde det anderledes - ikke mindst hvad angår køn, men også homoseksualitet med værker af muskuløse mænd og stærke kvinder. Han havde succes med at både leve og male – skævt.

Han var ikke bare kunstner, men også underviser på Kunstnernes Frie Malerskole i mere end to årtier. Her blev han så populær, at skolen hurtigt blev kaldt for Zahrtmanns Skole.

Han opfordrede sine elever til at eksperimentere mere med farve og nye sammensætninger af disse. Zahrtmann var selv stærkt inspireret af sine udlandsophold – både i Italien (var frontfigur i et nordisk kunstnerfællesskab i byen Cività i Italien) og i Grækenland.

Det moderne hjem i et højhus

I 1959 var den almene boligbebyggelse Sorgenfri-vang II på Grønnevej i Virum klar til indflytning. Opført med tre højhuse, tegnet af arkitekterne Knud Thorball & Magnus Stephensen, Johs. & Aage Pal-

Bo Bojesen

Leveår: 1923-2006

Uddannet reklame- og satiretegner.

Særlig kendt for Blæksprutten og

Bo Bojesens Danmarkshistorie.

Motivet blev bragt i Politiken 29.11.1959.

Læs mere: Dansk Biografisk Leksikon: Bo Bojesen

Bo Bojesen – Hjem 1959, Tegning, 50 x 36 cm, bragt i Politiken 29.11 1959.

udan, og beliggende forskudt langs jernbanen var det et hypermoderne, ikonisk boligbyggeri. Det var DABs daværende direktør Erling Knudsen, der havde overbevist kommunalbestyrelsen om, at højhuse

var lige det fremfor tæt/lavt byggeri. Et stort montagebyggeri blev til nærmest en rigtig 'bomaskine'.

Bo Bojesens satiretegning betragter de 14 etager høje bygninger som bikuber, hvor folk kan sværme ind i deres eget hul og se på parkeringspladser, så langt øjet rækker. Med det bedre borgerskab som målgruppe var kollektivbebyggelsen funktionalistisk indrettet med reception, restaurant, børneinstitutioner og vaskerier, mv, der gjorde det muligt for både mænd og kvinder at arbejde. Fællesarealerne var eksklusivt møbleret med Erik Jørgensen sofaer og B&O fjernsyn.

Så høje bygninger i kommunen var noget, der naturligvis fik kommentarer med på vejen.

I Politiken lød det: Alt bi-familien kunne drømme om i kollektivbebyggelsen Sorgenfrivang!

Nedenfor tegningen står: Boligselskabsdirektør Erling Knudsen mener, at højhuse bedst udnytter familiens behov for at være sig selv.

Bojesen får med sin tegning sat fingeren på spørgsmålet: Hvad er vellykket arkitektur for familier og det enkelte menneske? Boligformens indvirken på mennesker dengang og nu er stadig til diskussion blandt arkitekter.

Kommunen, Kunstfonden og Kunstbiblioteket – Stadsbiblioteket som betydningsfuld base for kommunal kunstformidling

Heldigvis for Lyngby-Taarbæk og for kunstnerne, som lader sig inspirere af de forskellige lokaliteter, så har der fra flere sider været en levende interesse for *at gøre plads* for kunsten, kulturen og ikke mindst formidlingen af kulturværdierne til fælles

gavn. Således er den betydelige kunstsamling, som tilhører Lyngby-Taarbæk Kommune, indkøbt og opbygget gennem tiden.

Det kan vi i dag takke en række ildsjæle for, som har haft det rette blik for at vælge kunsten til som en del af det kommunale ansvar. I forreste led kendes den navnkundige borgmester Paul Fenneberg, som stiftede Lyngby Kunstforening i 1952, og i dette regi inviterede på landets første Picaso-udstilling på Lyngby Rådhus i 1954.

Paul Fenneberg tog i 1961 initiativ til Kunstfonden, købte Sophienholm for kommunale midler i 1962, åbnede Musikbiblioteket i Gramlille i 1963 og lod Stadsbiblioteket bygge ved Mølleåen i 1968.

For egne midler erhvervede han Cobra-loftet i falddefærdig tilstand i 1969, lod det restaurere med fondsstøtte og fik det installeret på Sophienholm i 1969, dog stadig i hans private eje.

Fenneberg er hyldet med en buste af Aksel Hoffmann ved Sophienholm, som den uvurderlige forkæmper, han var for at, kulturen grundfæstedes i Lyngby-Taarbæk Kommune.

Kunstoffonden

Fonden blev på borgmester Paul Fennebergs initiativ oprettet af en enig kommunalbestyrelse i marts 1961 med den hovedopgave at „indkøbe genstande, som ønskes erhvervet ud fra kunstneriske, kulturelle, håndværksmæssige eller historiske synspunkter eller til kunstnerisk udsmykning af kommunale lokaler inden for de af kommunalbestyrelsen givne

Buste af Paul Fenneberg, udført af Anker Hoffmann 1976, opstillet på terrassen ved Sophienholm. Foto Jesper Fabricius.

rammer“. Det årlige budget var på 100.000 kr. I begyndelsen var det en trojka bestående af borgmesteren, viceborgmesteren og den til enhver tid siddende formand for det største oppositionsparti (dvs. i praksis Det Konservative Folkeparti og Socialdemokratiet), der traf beslutninger om indkøb, mv.

Herfra ser vi en støt tilgang af værker og tillige en række andre opgaver, herunder udstillingsvirksomheden på Sophienholm og årlig uddeling af kommunens Kulturpris sammen med indkøb og salg, reparation og vedligeholdelse af kunstgenstandene. I 1990 vedtog kommunalbestyrelsen at nedlægge Kunstfonden og overføre dens opgaver til Biblioteks- og Kulturudvalget. Samtidig blev der nedsat et rådgivende kunstudvalg for Biblioteks- og Kulturudvalget. Det rådgivende udvalg blev nedlagt i 1994, hvor ansvaret helt overgik til Biblioteks- og Kulturudvalget.

Gennem årene har Kunstfonden bidraget til udsmykning af lokalerne på Lyngby Rådhus og kommunens plejehjem samt skoler og institutioner. Indimellem er der solgt værker fra for at få råd til at opdatere og vedligeholde samlingen. I 1997 stod der godt 260.000 kr. på kontoen for indkøb af kunst.

Kunstabiblioteket

I 1969 åbnede Kunstbiblioteket på Gl. Rustenborg, hvorfra borgere de næste 35 år kunne hjemlåne original kunst, fortrinsvis grafiske værker. Muligheden for at låne et kunstværk fra et bibliotek opstod i privat regi i Kunstbiblioteket i København, som blev grundlagt i 1957 i Nikolaj Kirke af kunstner

og projektmanager Knud Pedersen (1925-2014). Med en ny bibliotekslov i 1964 bredte ideen sig til det offentlige biblioteksvæsen. Som led i velfærdsstatens større adgang til goder som hus, bil, sommerhus, mv. skulle også adgangen til at nyde kunst demokratiseres. Og her var det oplagt at udlåne grafiske værker, som kan produceres i mange eksemplarer.

Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteker har haft en A-kæde af kunst- og kulturinteresserede bibliotekarer, der har stået for indkøb, udlån og for en fin række udstillinger. Blandt dem kan nævnes kunstbibliotekar Ingerlise Koefoed, (1922-2007), som i en årrække arbejdede som børne- og kunstbibliotekar. I 1974 indvalgte hun i Kommunalbestyrelsen i Lyngby-Taarbæk, og i 1979 blev hun medlem af Folketinget, hvor hun sad frem til 1990, i perioden 1982-1990 som formand for Kulturudvalget. Markant var her hendes kamp for bedre vilkår for kunstnerne og bibliotekerne.

Bibliotekarerne Jane Petersen, Ingerlise og Flemming Kofoed købte ind til udlånet af kunst, bl.a. hos Clausens Kunsthandel i København, fortæller Benedicte Bojesen, som kom til Lyngby-Taarbæks biblioteker i 1973 med speciale i kunst, og varetog Kunstbiblioteket fra 1983 frem til 1993, hvor hun blev udstillingsleder på Sophienholm indtil efteråret 2020.

Undervejs blev Kunstbiblioteket først overflyttet til Stadsbiblioteket og siden helt nedlagt i 2004.

Ad nogle omgange blev værker fra beholdningen sat til salg, dels på Bruun-Rasmussens Auktio-

ner og dels ved en lokal auktion i Fenneberg Salen på Stadsbiblioteket i efteråret 2010.

En ildsjæl af format var også stadsarkivar Jeppe Tønsberg (1950-2021), hvem forfatterne til denne artikel kan takke for en omhyggelig registrering af kommunens kunstsamling.

Omhyggeligheden medførte også en fornemmelse af et vist ejerskab, så der skulle gode forhandlingsevner til, når der blev spurgt til en videre præsentation af samlingen.

I årene fra 1974 og frem til sin død var Jeppe Tønsberg tillige et dedikeret medlem af Historisk-topografisk Selskab.

Efterskrift:

Hermed har vi præsenteret et lille udpluk af værker og fortællinger knyttet til kunsten i Lyngby-Taarbæk i 300 år og dens formidlere. En betydelig del af samlingen består af raderinger og andre grafiske arbejder, og der er ligeledes flere værker af ukendte kunstnere. Der er endnu meget, vi glæder os til at dykke ned i.

Hvis du har informationer, der kan komme bogudgivelsen til gode, er du meget velkommen til at henvende dig via formanden for Historisk-Topo-

grafisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune, Dorete Dandanell, dorete@outlook.dk, 22 58 68 48.

Og falder du over det stjalne maleri af Paul Fischer, eller informationer om dets skæbne, da har denne artikel opfyldt et håbefuldt formål.

Forfatterne.

Kilder:

Weilbachs Kunstnerleksikon, 4. udgave, 1994-2000, www.kulturarv.dk/kid/dansk

Trap Danmark, 6. udg. bind 7, 2016-2021, www.trap.dk

Bo Bojesen | lex.dk – Dansk Biografisk Leksikon, 3. udgave.

Politiken, 29.11.1959.

Lyngby-Taarbæk Kommune:

Kommunalbestyrelsen, møde 21. marts, 1961,

Økonomiudvalget, møde, 1. februar 1996,

Biblioteks- og Kulturudvalget, møde 10. april 1997.

Det Grønne Område/Sjællandske Nyheder: 19. august 2010: Tiden er løbet fra kommunal grafiksamling.

Hilmer Kampsø-Jensen¹ – Niels-Kristian Petersen og Jørgen Reedtz Særlige fugle ved spændende lokaliteter

Mandarinænder ved Ørholm Hovedgård

Mandarinand (*Aix Galericulata*) er en fugleart blandt de egentlige andefugle. Den er naturligt udbredt i Østasien, men undslupne fugle fra fangenskab har etableret sig i Europa og Nordamerika.

Mandarinænder ved Ørholm Hovedgård. Foto 2023.

1 Hvis intet andet er nævnt er billeder taget af Hilmer Kampsø-Jensen.

Ørholm Hovedgård er en del Ørholm Mølle, der allerede er nævnt 1370 i Roskildebispens Jordebog. Den har formodentlig været kømmølle, hvilket også gælder for de andre 8 møller langs Mølleåen. Denne er dog en af de ældste. I 1559 blev møllen, ejet af Chr. 3., ændret til krudtmølle, men solgt i 1653 til en privat borger Herman Isenberg med en kontrakt om at levere til staten. At fremstille krudt er farligt, så i 1713 efter en eksplosion overtog hofkobbersmed Poul Badstuber værket, som blev omlagt til kobber- og jernværk.

Ørholm Hovedgård. Foto Henning Andersen.

Midt i 1700-tallet fik Lauritz Stub (1708-1774) sandsynligvis opført Ørholm Hovedgård, der muligvis et tegnet af Nicolai Eigtved (1701-1754). Ørholm Hovedgård har aldrig været i betydningen „herregård“, men bolig for ejeren af Ørholm Mølle.

I perioden 1793 til 1921 var det en papirfabrik. Henry Nelthropp og J.J Harris købte Ørholm Mølle i 1793 og året efter Nymølle. Fra 1830'erne gik det ned ad bakke, så fra 1854-1889 blev Ørholm drevet sammen med Nymølle og Strandmøllen af Drewsen & Sønner. De havde derfor ikke brug for Ørholm Hovedgård, som blev solgt fra. Herefter blev ejendommen udlejet til privat beboelse. Første lejer krigsminister, oberst A.F Tscherning, senere Christian Drewsens datter Ophelia for til sidst at blive solgt fra. En del af Ørholm Hovedgård brændte i 2013, men genopført i sin oprindelige udseende.

De fleste bygninger på Ørholm Værk er opført efter branden i 1886. En ny brand i 1913 betyder at flere af bygningerne dog kun restaureres så bygningernes udseende bevares. Da papirproduktionen ophørte, blev stedet i 1933 overtaget af fabrikken LAMA, der fremstillede krøluldstæpper og madrasser. I 1977 flyttede produktionen af den kendte madras til Thy. I midten af 1970'erne i forbindelse med Nationalmuseet ombygning og modernisering blev stedet til magasin og kontorer for Nationalmuseets medarbejdere. Staten købte i Ørholm Værk 1. april 1977.

Natuglen ved Kaningården

Natuglen (Strix Aluco) er en mellemstor ugle med helt sorte øjne. Natuglen er den mest almindelige ugle i Danmark. Dens farve varierer fra grålig til rødbrun. Længden er typisk omkring 37-40 cm og vingefanget omtrent 94-104 cm. Stemmen, som uglen bruger til at forsvare territoriet med, er den kendte sørgmodige tuden.

Natuglen. Kaningården. Den sidder i Alleen ved Kaningården. Foto 2022.

Langs Furesøs bred lå der tidligere en holm, Kaninholmen, hvor der blev drevet jagt på kaniner. Øen er nu landfast og en del af Luknam, hvor Furesøs tidligere kystlinje ses mod nord ind over det lave sumpede område Vaserne. „*Caningaarden*“, oprindeligt et jagthus under Dronninggaard, tilhørte dronning Sofie Amalie (1628-1685), der allerede

som 12-årig var blevet trolovet med den meget ældre Frederik, den senere Frederik III (1609-1670). De blev gift i 1643. Jagthuset skulle sørge for forsyninger til køkkenet, var oprindelsen til den bygning, vi kender i dag. Dronningen drev jagt, og gemte sine elskere dér lang fra København. Til stedet hørte et velfungerende landbrug. Efter dronningens død i 1739 fik Mouritz Fischer fæstebrev på „*Caningaarden*“, men endnu ikke med det udseende, vi kender i dag. Selve Dronninggaard forfaldt. I 1779 ejes jagthuset af Etatsråd Marcus Westermann. Han var den, der udvider bygningen til sin nuværende form. Navnet blev Kaningården.

I 1781 købte F. de Connick det forfaldne Dronninggaard for i nærheden på Næsset at bygge Næsseslottet. Dronninggaard blev senere sammen med Kaningaarden indrettet som avlsgård. Han lod grave kanalen mellem Furesøen og Vejlesø. I 1821 gik

Kaningården. Foto Niels-Kristian Petersen. 2022.

F. de Connick fallit. De næste år fulgte forskellige ejere af Kaningaarden indtil Karl Løfter solgte gården til Lyngby-Taarbæk Kommune i 1962 med retten til at blive boende til sin død (1973). I 1977 udlejes stedet til Kollektivet Kaningården, som stadig eksisterer. I 1801 under Frédéric de Connick ejerskab, blev den første koppevaccination i Danmark udført her. Lægen Edward Jenner havde bemærket, at malkepiger under malkningen af køer på Kaningården med sygdommen kokopper (*variola vaccinia* af lat. *vacca* „ko“) ofte fik kopper på hænderne uden at blive syge, for derefter ikke at kunne smittes med kopper. Han indpodede et sårsekret fra kokopper og udsatte dem derefter for smitte med kopper, uden at forsøgspersonerne dog blev syge. Da fremstilling af vaccinen var let og billig, gik metoden sin sejrsgang over hele kloden. I Danmark blev koppevaccination lovbefalet i 1810. Ordningen blev ophævet i 1976.

Natuglen ved Fuglevad Vandmølle

Den bevarede Fuglevad Vandmølle er fra 1874, hvor den blev ombygget og udstyret med turbine, som endnu findes i kælderen. Ejendommen var i årrække ejet af Nationalmuseet, nu købt af Lyngby-Taarbæk Kommune. Der har været drevet mølledrift på stedet siden 1492, altså i mere end 500 år. Senere suppleret med Fuglevad Vindmølle på toppen ad skrænten ned mod Fuglevad.

På ældre kort ses navnet „Folevad“, et sted med mange fugle, er det at „fole“ en hoppe, der føder, men et vadested har der været. Det nuværende navn Fuglevad autoriseret fra 1932.

Særlige fugle ved spændende lokaliteter

Fuglevad Vandmølle har gennem tiderne haft mange ejere, men helt speciel var kobbersmeden Henrik Ehm, der i 1668 fik skøde på stedet. Han interesserede sig meget for metallurgi, især metalernes forvandling. På et tidspunkt fik han en velhavende københavnsk læge med på ideen, nemlig fremstilling af guld, altså „alkymi“. Men selvfølgelig lykkedes det ikke. Henrik Ehm måtte forlade Fuglevad Vandmølle og byggede et hus i Nyhavn, nr. 59. Han fortsatte som alkymist resten af livet. Huset hedder selvfølgelig „Guldmergers Hus“. I en lang årrække har Fuglevad været kommølle med

flere kværne hørende til gården Mølletorp, der ender med at blive ombygget til det, vi kender som Sorgenfri Slot. Senere overtager den kendte møllefamilie Lund fra Nordre Mølle i Kongens Lyngby stedet. I 1832 bliver der bygget en vindmølle på skrænten ned til Mølleåen, da der begynder at mangle vand dvs. energi til møllen. Den blev igen ombygget i 1892. Møllen sluttede med produktion i 1960'erne og er i dag ejet af Lyngby-Taarbæk Kommune, der bruger ejendommen til kursusvirksomhed.

Natuglen ved Fuglevad. Foto 2022

Særlige fugle ved spændende lokaliteter

*Fuglevad Mølle. Foto
Niels-Kristian Petersen. Foto
2022.*

*Venstre: Natuglen, Mølleåen. Frederiksdal. Foto 2021.
Højre: Tre dunede unger på stribede ved Bagsværd sø.
Foto 2023.*

Natuglen ved Kobroen i Frederiksdal

Tæt på Kobroen ligger Frederiksdals Slots avlsgård og tidligere var der engarealer på vestsiden af Mølleåen, hvor køerne skulle passere en bro, deraf navnet. Tæt på slusen i Frederiksdal lå Grevernes ridebro, som blev nedlagt da Baadfarten påbegyndtes i 1894.

Kobroen. Foto Jan Nielsen. 2016.

De store flagspætter har travlt med at fodre deres unger. De er sultne og råber på mad hele tiden. Kollelevmose Virum 25 maj. 2023.

Stor flagspætte i Kollelev Mose

Stor flagspætte (*Dendrocopos major*) er den almindeligste danske spætteart og en af vores meget karakteristiske fugle. Det gælder både udseendet og dens trommen, hvormed den markerer sit territorium. Fjerdragten er spraglet i sorte, hvide og røde farver. Hannen har en rød plet i nakken, hunnen sort nakke.

Kollelev Mose er tre små lavvandede søer, hvor de to største hænger indbyrdes sammen gennem en kanal, mens den mindste sø er lidt sydvest for. De udgør et areal på 5 ha i et villakvarter i bydel Virum.

Der har tidligere været gravet ler og tørv. Teglværket lå lidt nord for ved Ryvej fra 1875-1885 et andet, hvor Mosebakken 2 og 4 ligger i dag. I Lyngby-Bogen fra 1954 fortæller Christian Hansen om tiden fra 1880-1925: „Der, hvor stien gennem skoven går, var der spor, ad hvilke stenene med en slags tipvogn blev kørt til Holte station. Manden, som ejede teglværket, hed Friis. Han ejede også Hummeltoftegård. Skoven Tyvekrogen har – efter hvad min fader har fortalt mig – fået navnet, dengang Virummerne, når de trængte til brænde, gik ud i skoven og fældede et træ, som de tog med hjem. Bakken langs skoven kaldtes Rævebakken“.

Tidligere var der en markvej fra landsbyen Virum, nærmest hvor Grønnevej ligger i dag, til Holte. Tørv blev også gravet og af god kvalitet. „Den

brændte og varmede som sort kul,“ fortæller Christian Hansen. Tørven blev hentet op af vandet med en „kessert/ketcher“ og lagt til tørre. Det var især Virumgård, der solgte tørv.

Fra Kollelev Mose var der tidlige en åben rende til Sortemosen længere østpå. Den er nu nedlagt.

Spurveuglen ved Matildebroen

*Spurveuglen.
Ved Matildebroen i Raadvad.
Foto 2011.*

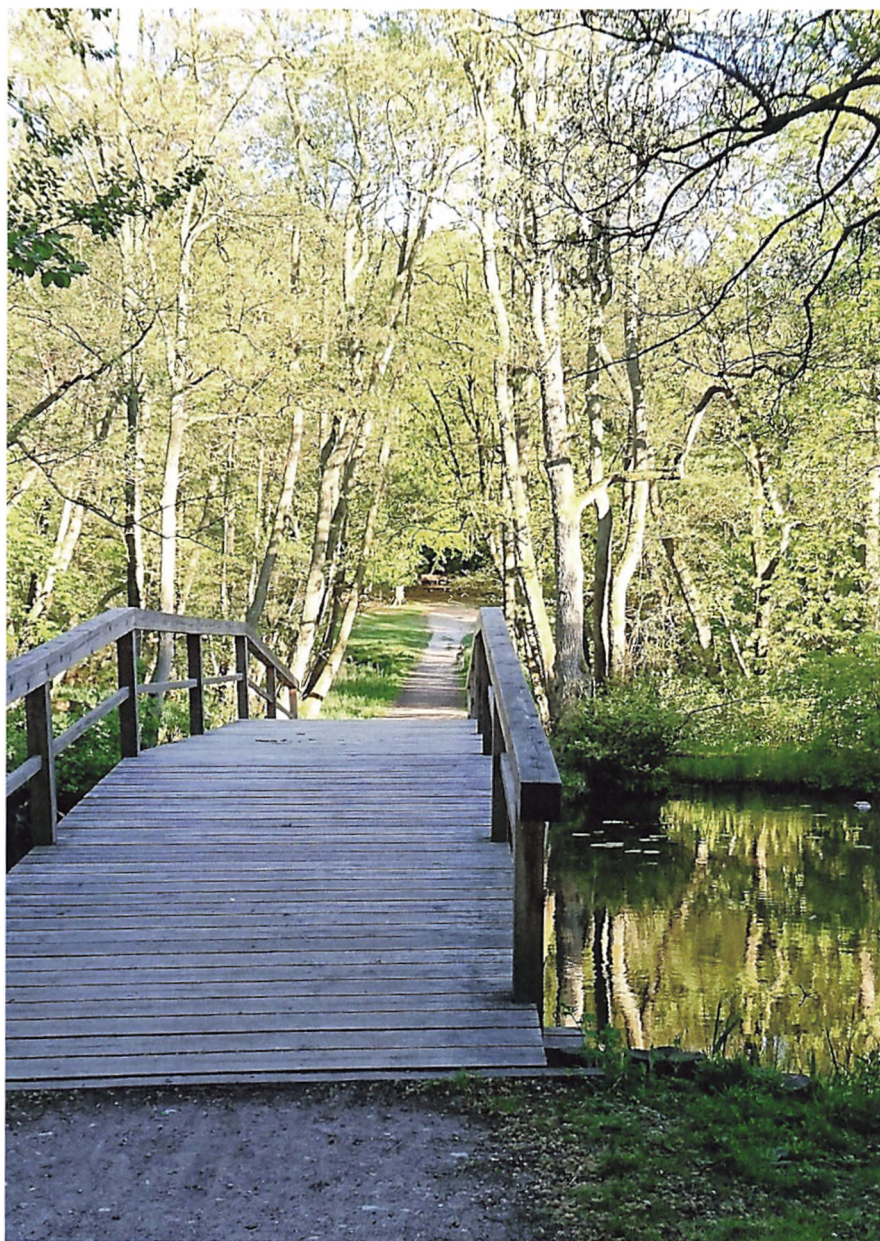
Spurveuglen (*Glaucidium passerinum*), Europas mindste ugle. Den er kun 15-19 cm med et vingefang på 32-39 cm. Den yngede for første gang i Danmark i 2023 i en plantage i Jylland. Den er udbredt i nåleskove, i et bælte fra Skandinavien til Sibirien. Meget lille hoved, gule øjne og karakteristisk bi-stert ansigtsudtryk. Den har to lyse pletter i nakken falske øjne, som skal forvirre evt. fjender.

En enkelt Spurveugle opholdt sig i længere tid omkring Mathildebroen i vinteren 2011.

Mathildebroen er opkaldt efter dronning Caroline Mathilde der var gift med kong Christian d. 7. Hun indledte et kæresteforhold til kongens læge Johan Friedrich Struensee i 1770.

Johann Friedrich Struensee, som var den sindsyge kong Christian d. 7.'s livlæge og landets egentlige magthaver. Struensee anlagde året efter Caroline Mathildestien til dronningen. Den nordlige del kaldes Mathildevejen. Stien blev anlagt, så dronningen kunne rejse let og hurtigt mellem kongehusets sommerresidens Hirschholm Slot og dronningens egen lystejendom Frydenlund nær Trørød. Caroline Mathilde påbegyndte opførelsen af et træhus i skoven ved Frydenlund. Stedet blev indrettet til elskovstimer med Struensee. Bag dronningens seng var en skjult trappe mellem dronningens sovekammer og Struenses kamre ovenpå. Men kærlighedsforholdet sluttede, da Struensee blev kendt skyldig i majestætsfornærmelse og henrettet den 28. april 1772. Caroline Mathildestien blev nedlagt ved kongelig resolution den 1. oktober 1772. Caroline Mathilde blev deporteret til slottet i Celle og døde kun 23 år gammel i 1775 af en febersygdom.

Særlige fugle ved spændende lokaliteter

*Mathildebroen. Den røde bro. Foto
Morten Skibsted. Foto 2019.*

Vandstær ved Raadvad

Vandstær (*Cinclus cinclus*) er en 18 centimeter stor spurvefugl, der yngler ved stærkt strømmende vandløb i store dele af Europa og Asien. I Danmark er den en sjælden ynglefugl, den træffes oftest som gæst fra Norge og Sverige i vinterperioden, hvor den oftest ses sidde på en sten i vandløb. Den er en kompakt, mørkebrun fugl, på størrelse med en stær, med et karakteristisk hvidt bryst. Den lever især af vandinsekter og andre smådyr som den fanger, mens den bevæger sig under vandet. Den er i stand til at være neddykket i længere tid.

Vandstæren ved Raadvad. Foto 2022.

Det er heldigvis stadigvæk muligt at finde grønne områder og idyller i Lyngby-Taarbæk Kommune. Ét af mange steder er det lidt afsides beliggende i kommunen, nemlig Raadvad. Der er så stille og roligt i den lille by i dag, og det er mærkeligt at forestille sig, at der for ikke så mange år siden var industri på stedet.

Raadvads historie starter i 1643 med opførelsen af et hammerværk og en slibemølle, men ødelagt under svenskekrigene i 1659, men hurtigt genopført og nu som krudtmølle frem til 1758. Samme år forærede kongen Christian d. 7 til sin kammertjener N.J. Jessen værket. Det gik fallit efter kort tid.

I 1767 overtog Københavns Isenkræmmerlaug fabrikken og de begyndte at fremstille knive og værktøj i Raadvad. I 1862 omdannede isenkræmmerne Raadvad til et interessentskab, der i 1895

blev til et aktieselskab. Under Første Verdenskrig var der en livlig handel med Rusland, så fabrikken blev udbygget og nye boliger opført. Revolutionen i Rusland betød at Raadvad mistede betaling for de mange leveringer og i 1921 gik virksomheden konkurs.

I 1940 køber Staten hele bebyggelsen i Raadvad med den klausul, at produktion på stedet skal opføre senest 1980. Raadvad fabrikken førtes videre under navnet Raadvad Knivfabrik A/S. Hvem huske ikke brødkæren! I 1956 overtog Ginge-koncernen Raadvad Knivfabrik og flyttede i 1973 produktionen til Brønderslev. I dag bliver Raadvads produkter fremstillet i udlandet, som så mange andre varer, der en gang blev fremstillet på værkerne langs Mølleåen. I 1973 overtog Nationalmuseet lejemålet i Raadvad med henblik på at planen om, at Mølleådalen med de 9 industrimøller skulle omdannes til et sammenhængende industrimuseum,

Raadvad. Foto Henning Andersen. 10.06.2021.

der fortalte om ”Dansk Industris Vugge”. Det blev dog opgivet af økonomiske grunde. Det statslige Skovvæsen ønskede at nedrive hele bebyggelse og indlemmer området i Dyrehaven. Fabrikken og arbejderboligerne blev dog bevaret og fredet til sidst. Staten bevilgede penge til en omfattende restaurering, som var begyndelsen til oprettelse af Center til bevarelse af Håndværk, og tildeling af en fornem pris fra den europæiske Kultur og Frednings organisation EUROPA NOSTRA med ordene ”særlig værdifuld restaurering”.

Bygningerne i Raadvad tilhørte nu Staten, der satte det hele til salg i 2018 gennem det statslige ejendomsselskab Freja A/S. Reglerne er sådan, at beboerne og de arbejdende kunstnere på de forskellige værksteder først skal spørges om, de vil købe de bygninger, huse m.m., de nu arbejder i og bebor. En længere forhandling/kamp gik i gang, men købet af de forskellige bygninger med værkstedet blev afsluttet i 2021.

Industribygningerne i Raadvad ejes i dag af Fonden Raadvad Fabrik, der købte bygninger af Statens ejendomsselskab Freja Ejendomme i maj 2021. Fonden Raadvad Fabrik blev stiftet 18.05.2021. Formål: *Fonden er netop oprettet med henblik på at erhverve, drive og udleje Raadvad Fabrik, i Raadvad, med henblik på at udleje til mindre håndværks- og kunstnervirksomheder, der fortrinsvist arbejder med bygningsrestaurering, kunsthåndværk og kunst. Fondens formål er desuden at understøtte bevarelsen af de unikke kulturhistoriske, landskabelige og naturmæssige værdier, som karakteriserer Raadvad Fabrik og de omkringliggende områder, herunder, men ikke begrænset til, ved oplysnings- og uddannelsesmæssige tiltag, samt udstilling inden for kulturhistorie, bygningsbevaring, kunsthåndværker og kunst.*

Raadvad by består af en række gamle bygninger med ”De Nye Huse” fra 1916/17 i alt 48 lejemål, men sidste kamp kom til at stå omkring Lyngby Vandrehjem ejet af Lyngby-Taarbæk Kommune. Fonden Raadvad Fabrik ville gerne købe vandrehjemmet og bruge den gamle skole som uddannelsesskole for de mange forskellige håndværk og værksteder. Det endte dog med at bestyrerparret købte skolen, som i dag har skiftet navn til Raadvad Vandrehjem.

Skarv ved Mølleåen

Skarven (*Phalacrocorax carbo*) er en almindelig ynglefugl i Danmark. Yngler i kolonier i træer, men også på jorden, især ved indre kystfarvande, men ind imellem ved større søer. En ret stor fugl, nærmest urtidsagtig. Vi ser den ofte siddende på en stor sten for at tørre sin mørke fjerdragt. Den har sin største udbredelse i Danmark, Holland og landene omkring Østersøen. En meget upopulær fugl blandt fiskere. Bemærk den meget store gedde (*Esox lucius*) skarven har fanget. En meget almindelig fisk i fersk- og brakvand.

Skarven ved at æde en ret så stor gedde. Mølleåen. Bagstrømmen ned mod Kobroen. Foto 2022.

Isfugl i Mølleåens bagstrømmen ved Frederiksdal

Isfugl (*Alcedo atthia*) er hele 18 cm, hvoraf næbbet udgør de 4 cm. En lille kompakt fugl med stort hoved og langt kraftigt næb. Trods den farverigdom vel nærmest selvlysende isblå overside falder den ganske godt ind i omgivelserne langs sø, mose og å. Ses ofte i fuld fart lavt over vandet med sit korte skarpe skrig.

Reden placeres i huller i stejle brinker i nærheden af fiskerige åer og søer. Den graver en ca. 1 meter lang gang. Isfuglen får typisk 2-3 kuld unger om året. Reden placeres ofte hvor der er vandrette grene der rager ud over vandet, da den er afhængig af gode udsigtsposter for at kunne jage.

Mølleåen. Bagstrømmen med udsigt til Frederiksdal stående på Kobroen. Foto Henning Andersen 2020.

Særlige fugle ved spændende lokaliteter

Kanalen, Frederiksdal. Isfugl. Foto 2023.

Anløbsbroen i Kanalen bag Møllehuset, hvorfra motorbådene på Lyngby og Bagsværd Sø lægger til, så det er muligt at fortsætte sejladsen ved omstigning til bådene i Furesøen og ind i Vejlesø til Holte station. Det høje Hus i Frederiksdal, hvorfra udlejning af robåde gennem 6 generationer har fundet sted ved familien Lundqvist, nu med kanoer og kajakskole.

Det høje Hus/Strømhuset med stemmeværket/slusen, der bestyres af Fuursø-Møllestrøms Interessent selskabet oprettet 1724, der regulerer vandstanden i Furesøen. De stod for, hvor meget vand de 9 møller langs Mølleåen fik at arbejde med. Fu-

Isfugl. Bagstrømmen (Kanalen) i Frederiksdal (Mølleåen). Foto 2023. Isfuglene parrer sig. Bagstrømmen (Kanalen) i Frederiksdal. Foto 2022.

Oliemaleri forestillende bagstrømmen med Baadfartens anløbsbro til højre, malet 1938 af ukendt kunstmaler. Privat samling.

resøen hed oprindeligt Fuursø, der henviser til det gamle navn for træarten fyr, nemlig Fuur.

Ad stien med det flotte skilt „Baadfarten“ og udenom Møllehuset kommer du ned til anløbs-

broen for Baadfarten. Den flotte træoverdækning er for længst væk. Fra anløbsbroen går båden ad den gravede kanal/Mølleåen til Kongens Lyngby, hvor Baadfarten har kontor for enden af Sorgenfri-vej med anløbsbro, hvor motorbådene kan fortøje eller fortsætte til anlægget ved Lyngby Hovedgade. Herfra sejler Baadfarten ture til Bagsværd Sø, hvor rutebåden lægger til ved Regattapavillionen og Sophienholm.

På de to mindre søer er det de „kongelige“ både, der betjener publikum, nemlig „Prins Christian“ fra 1896 og „Prinsesse Alexandrine“ bygget i 1895 samt „Svanen“ fra 1954 og „Dana“ fra 1934.

Fiskehejren ved slusen i Frederiksdal

Fiskehejre (*Ardea Cinerea*). Almindelig ynglefugl i Danmark. Længde 85-100 cm. Vingefang 160-170 cm. En stor hejre med kraftigt dolkformet næb, hvid isse/pande og kinder, grå overside og lysere underside. Har en sort prydfjer i nakken. Benene er grå eller grågule. Flyver med langsomme vingelag. Svingfjer og vingespidsen sorte. Har tydelige hvide pletter ved knoerne. Halsen holdes buet i flugten. Den jager med deres dolkformede næb ved at hugge ud efter fisk, padder, små pattedyr o.lign.

Bagstrømmen Frederiksdal med anløbsbro. Det høje Hus/Strømhuset. Foto Niels-Kristian Petersen 2021.

Ved slusen i bagstrømmen ved Frederiksdal. Fiskehejre. Foto 2022.

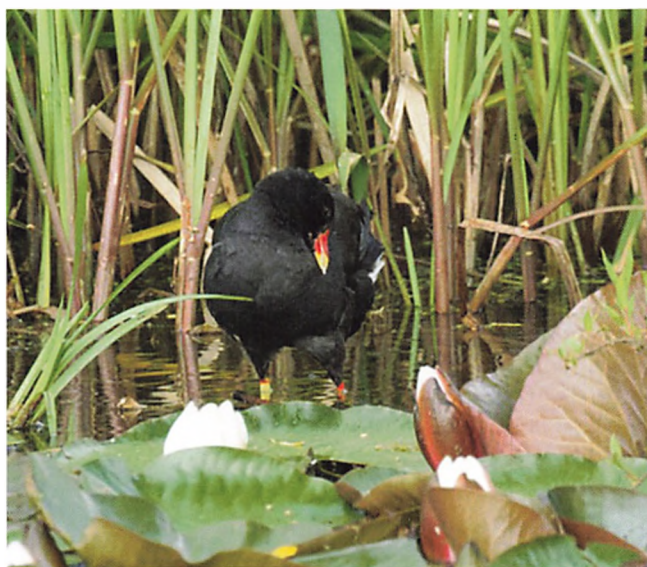

Grønbenet rørhøne ved Virum gadekær

Grønbenet rørhøne (*Gallinula chloropus*) er en fugleart i familien vandhøns. Arten er udbredt over hele verden, bortset fra Australien. Den kan minde om blishønen, men mangler blandt andet dennes hvide blis. Ynglebestanden er vurderet som sårbar og er fredet. Den grønbenede rørhøne har rød pandeblis og rødt næb med gul spids. Benene er grønne, fjerdragten overvejende sortgrå med mørkebrune vinger. Langs kroppen en karakteristisk hvid stribe. De to køn ens. Den lever af orme, snegle, insekter og bær.

Frøerne skaber i en kort periode højlydt liv i gadekæret. Foto 2023.

Grønbenet rørhøne ved Virum Gadekær. Foto 2023.

Til venstre i billedet på næste side ses gadekæret. Landsbyen Virum kan prale af at have haft to gadekær, nemlig et yderlige mod sydvest i Virumstræde, „Krogen“, nu gemt under det stort udbyggede plejehjem „Solgården“. De blev primært brugt til at vande kreaturerne og ved ildebrande, men selv med to gadekær gjorde det frivillige brandvæsen ikke meget væsen af sig. Tidligere lå byens sprøjtehus ved

Ved Virum gadekær med Kærgården, Virumgade 24 og aftægthuset Virumgade 26. Foto 2023.

gadekæret, hvor det frivillige brandkorps mødte op. Det lille stråtede gule hus er hønsehuset, der hørte til „Den gule gaard/Kærgården“. Nærmest op til hønsehuset ses en mindesten opsat i 1986 på initiativ af „Virum Grundejerforening for Virum By“ til erindring om Virums 800 års byjubilmæum. Den syv tons tunge granitsten er gravet op i nærheden af Furesø og forsynet med en indskrift udført af stenhugger Leo Rosendahl, Kongens Lyngby.

Fiskeørn ved Furesøen

Mindestenen ved gadekæret. Foto 2023.

VIRUM OMTALES FØRSTE GANG 1186
ABSALON GAV DA LANDSBYEN TIL
ROSKILDE DOMKIRKE
VIRUM BORGERE SATTE DENNE
STEN I 1986

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*). En sjælden ynglefugl i Danmark. Længde 56 cm med et vingefang på 160 cm. Ses ofte krydsende over en sø med sin næsten sort/hvide underside og de aflange smalle vinger ofte med et tydeligt knæk er den meget genkendelig blandt de store rovfugle. Kan styrtdykke ud af det blå efter en fisk, men muser ofte hen over vandet med baskende, anstrengte vingeslag.

Fiskeørn over Furesøen. Foto 2023.

Udsigt over Furesø fra Møllemarken. Gemt for foden af bakken ligger Fribadet. Foto Henning Andersen. Foto 2020.

Furesø er en del af et udstrakt tunnelsystem som blev dannet af floder, da istidens kalot begyndte at smelte for 10.000-12.000 år siden. Et enormt vandtryk nærmest spulede store huller i undergrunden. Det er bemærkelsesværdigt, at vandets retningen dengang var den modsatte af i dag, idet isranden stod mod vest. Istiden efterlod sig et landskab, fyldt med større og mindre søer. Dybdemæssigt er Furesø delt i to områder: Hovedbassinet med en gennemsnitlig dybde på 16,5 m og Store Kalv, som er væsentlig mere lavvandet med en gennemsnitlig dybde på 2,5 m. Søbunden i hovedbassinet er meget kuperet med skrænter, der visse steder går 20 m lodret ned i dybet. Furesø hed oprindeligt *Fuursø*, fra fuur, det gamle navn for træarten

fyr. Skovfyrren var sammen med birketræet et af de første træer, som kom til Danmark efter istiden, og søen har derfor tidligere været omgivet af en „urskov“ af skovfyr. Danmarks dybeste sø, næsten 38 m dyb. Søens areal er på 940 ha (9.400.000 m²) og dermed Nordsjællands tredjestørste sø.

Den er en del af Mølleå-systemet, samt den største sø i dette system. Søen tilføres vand fra Mølleåen, som udspringer i afløbet fra Bastrup Sø og løber gennem Farum Sø, før den kommer ind i Furesø ved Fiskebæk og løber ud ved Frederiksdal, og videre til Lyngby Sø og Bagsværd Sø, før den efter 40 km ender i Øresund. Desuden tilføres vand til Furesø via en kanal fra Vejlesø.

Der er om sommeren sejlad på søen med Baad-farten. Desuden Langs Furesøens nordlige bred mellem Farum, gennem Bistrup og til Holte ligger et våd-, mose- og engområde, der kaldes Vaserne, et område kendt for sit rige fugleliv, bl.a. er her en bestand af nattergale. Ved Frederiksdal Fribad oprettet i 1936 ligger resterne af et middelalderligt voldsted, ved navn Hjortholm, der hørte under Roskildebispen.

Furesø, en beskyttet naturtype i det europæiske NATURA 2000-netværk, og er både habitatområde og fuglebeskyttelsesområde. Flere områder er fredede: Vaserne, Næsset med Næsseslottet, ved Frederiksdal og ved Stavnsholt.

I forbindelse med anlægget Københavns Befæstning, færdigt i 1886, blev vandet i Furesø en vigtig del. Det skulle bruges til at oversvømme de lave arealer gennem de anlagte kanaler, hvor Mølleåen blev rettet ud.

Ravn i Dyrehaven

Ravn i Dyrehaven. Foto 2022.

Ravn (*Corvus corax*). En stor på 60 cm og et vingefang på 125 cm. Den største kragefugl i Europa. Dobbelt så stor som en gråkrage. Ravnens næb er meget stort og kraftigt. Fuglen har en helt sort fjerdragt med en svag blå lilla glans. Ravnene, en meget stor og flot fugl. Den spiller en central rolle i den nordiske mytologi som Odins to spejdere Hugin og Munin.

I 1670 anlagde Christian d. 5. fem jagtveje i stjerneform til parforcejagt og døbte området Jægersborg Dyrehave. Dette fik afgørende betydning for den lille landsby Stokkerup i skoven, da den lå i vejen for kongens jagtplaner.

En del af gårdene stod allerede tomme efter svenskekrigen. De tilbageværende bønder fik besked på at rømme Stokkerup og flytte uden for Dyrehaven. De fik som kompensation tre års skattefrihed. Bønderne byggede bl.a. på et areal mellem Øresund og skoven nord for Taarbæk. Her anlagde de en kro med landbrug. Den fik navnet Springforbi, vistnok egentlig „Spring-ej-forbi“. Der havde tidligere været en kro i den forladte landsby ses i en gammel kirkebog hvor der står, at kromanden i Stokkerup i 1669 fik et par tvillinger, som blev døbt i Lyngby Kirke.

Springforbi kro ophørte i 1735 måske af hensyn til de privilegerede kroer i Skovshoved, Taarbæk og Rungsted. Det fortælles, at dette var et stort savn for de vejfarende og for egnens beboere, herunder arbejderne på Strandmøllen. Den ældre

Dyrehaven med Stokkerup gadekær og Eremitageslottet. Foto Henning Andersen. Foto 2020.

Drewsen oprettede en kro på Strandmølleværket til glæde for arbejderne. I dag Strandmøllekroen der dog nu ligger udenfor Strandmølleværket.

Navnet „Stokkerup“ kendes i dag, som navnet på den store villa, „Ny Stokkerup“, Strandvejen

724. Denne villa blev bygget i 1924. Landsbyens gadekær ligger der endnu sydvest for jagslottet Eremitagen opført i 1734-36 af Christian VI som erstatning for Hubertushuset, som Christian V byggede.

Helle Hvenegård-Lassen Livet i det gamle lyststed Rustenburg

*Gl. Rustenburg set fra Rustenborgvej –
foto Nationalmuseet, Harald Langberg.
Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.*

*Gl. Rustenburg set fra havensiden – foto
Nationalmuseet, Harald Langberg. Foto
Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.*

Forfatteren og kvindesagsforkæmperen Gyrithe Lemche forestillede sig i 1933, hvordan en gammel mand i 1810 stod på Lyngbys kirkebakke og bl.a. så ned på lyststedet Rustenburg. Fra Kongevejen var der på vestsiden en portlåde, der afsluttede en linde-allé. Denne førte til en gårdsplads, der mod nord var indrammet af en trelænget staldgård og mod syd af en herskabsgård.

Denne fornemme hvide hovedbygning var grundmuret med høje vinduer, og til havesiden var der øverst på den brede kvistgavl et relief i stilen fra 1700-tallet. Det forestiller en bikube, kornneg og landbrugsredskaber.

Til hver side af bygningen var et lavt hus med funktionærbolig. Den østlige lave bygning og hovedbygningen er i dag bevaret som Gl. Rustenburg.¹

Gl. Rustenborgs brede midtergavl mod havesiden. Frontonen viser i relief en krans med en bikube midt i omgivet af kornaks, en rive og en le. Foto Helle Hvenegård-Lassen.

Et bevaret dokument fra 1811 beskriver hovedbygningen: Huset havde glaserede tagsten og en gennemgående kvist. En af stuerne omtales som spisesal med udgang til haven og udstyret med gipslofter, plankegulv og tapetserede vægge samt

brystpaneler med forgyldte lister. Der var syv værelser i stueetagen, og køkkenet var i kælderen. Her var også pigekammer og bilæggerovn. På første sal var der en sal i kvisten samt fire værelser og fire pulterkamre. I 1811 var Rustenborg stadig et større anlæg omkring en gårdsplads med bygninger til beboelse, bryggers og rullestue, stald og vognport.²

Den første ejer af Rustenborg var hofjunker og baron Frederik Weyberg (Weiberg). Han anlagde den fir-længede lystgård i 1699, efter at hans tidligere bondegård i Lyngby var nedbrændt. I sin ungdom havde han studeret i Holland, og han kaldte gården for Rustenborg efter det hollandske ord rust, der betyder hvile/fred. Han blev dansk gesandt i Wien i 1703 og var borte i en årrække. Derfor var lystgården ofte udlejet, f.eks. til sommerbolig for den nederlandske minister i København i begyndelsen af 1700-tallet. I juli 1708 fik Weiberg tilladelse til at rejse til Danmark, hvorefter han vendte tilbage til diplomatiet. Han ejede Rustenborg til sin død i Wien i 1720.³ Grunden til lystgården var meget stor. Mod nord strakte den sig til Mølledammen med undtagelse af det østlige og nordlige jordstykke, der tilhørte Lyngby Mølle. Den ejede også engdragene mod vest. Mod syd strakte grunden sig fra Jernbanevej ved Lyngby Hovedgade til Jernbanebakken ved stationen. Jernbanevej hed dengang Bagsværdvej, og den slog et sving mod vest syd for Rustenborgs have. I 1700-tallet var der to store barokhaver mod vest og syd.⁴

En interessant senere ejer af landstedet var hollænderen Pieter van Hurk. Han sejlede til Canton i ostindisk tjeneste og blev i 1730 hyret til den første

danske Kina-sejlads. Hans store formue gik bl.a. til at erhverve sig Rustenborg, som han ejede 1768-1775.⁵ Den rige konferensråd Johann Friederich Heinrich købte Rustenborg i 1799. Han havde været læge i Vestindien og blev direktør for den vestindiske handel. Som mindre velstående pensionist boede han om sommeren på Rustenborg, hvor han døde i marts 1808. Det er formentlig ham, der i 1801 var bygherre for den nuværende bygning Gl. Rustenborg.⁶

1814-1841 var det den pensionerede slotsforvalter H.P. Schaumann ved Sorgenfri Slot, der ejede Rustenborg. I sine interessante erindringer skriver søofficer Hans Birch Dahlerup (1790-1872) om sine år som lejer af Rustenborg 1836-1840. Her boede han med sin kone og børn i et sandt naturparadis. Haven mod syd blev gennemskåret af en bred å. Nord for den lå den skrånende græsplæne, og tæt ved huset var der syrenbuske og sjældne vækster og træer. Syd for åen lå en lystskov af høje træer. Haven var anlagt med megen smag af Schaumann, der tidligere havde været slotsgartner på Sorgenfri. Han kærede om Rustenborgs smukke og sjældne blomster og vækster, og haven rummede også frugttræer og en mængde nøddehække. Familien Dahlerup havde et stykke jord i haven til eget brug, som Hans Dahlerup beplantede med egne hænder. Om sommeren kom der unge mænd og kvinder på besøg fra København. De blev underholdt med komedier, koncerter og dans, mens de ældre mænd fik et parti l'hombre (kortspil). Hans Dahlerup var ikke rig, selv om han som Rustenborgs tidligere ejer havde været i Vestindien, hvortil han sejlede

i flere omgange. Han kendte Peter von Scholten, der blev guvernør på de vestindiske øer. Fra og til Lyngby bevægede Hans Dahlerup sig på sine gåben, når han skulle et ærinde i København. F.eks. var han bibliotekar og bestyrelsesmedlem i læseselskabet Athenæum. Han var en meget dannet og belæst mand.

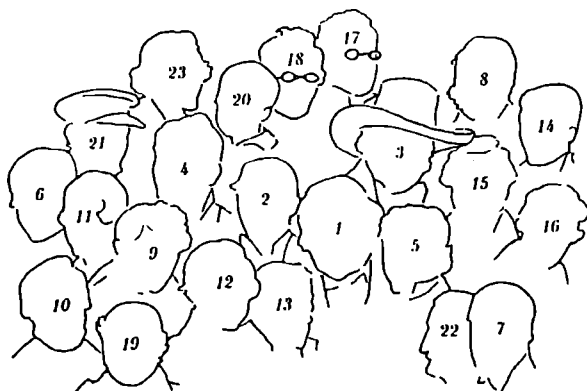
I 1838 fik han til opgave at sejle den berømte billedhugger Bertel Thorvaldsen hjem fra Rom til København. Som kaptajn for fregatten Rota fik Dahlerup ansvaret for at hjemføre en hel del af Thorvaldsens kunstværker i 66 meget store kasser. Lidt senere kom Thorvaldsen selv ombord, hvor han blev udsøgt behandlet.⁷

Ved ankomsten til København d. 17. september blev han hyldet af københavnernes. Kort efter afholdt Dahlerup, en smuk eftermiddag i de sidste dage af september, et selskab for Thorvaldsen og honoratiores fra København og Lyngby. De var gæster ved en storslået middag på Rustenborg. Før bordet spadserede de i Sorgenfris have. I 1840 fik Dahlerup den store sorg, at hans kone døde af sygdom kun 40 år gammel. Rustenborgs landlige luft havde ellers været god for familiens sundhed og lykke. Konen og børnene hjalp Dahlerup med at tilså og beplante haven, og han lavede små lysthuse til børnene. Efter konens død flyttede han til København.⁸

Den sydlige parcel af Rustenborgs lystskov blev i 1868 udstykket til restaurationen og hotellet Ny Rustenborg. Det lå på hjørnet af nuværende Jernbanevej og Sorgenfrivej og lidt nord for Lyngbys første jernbanestation, der blev opført i 1863.⁹ Da

C. BLUNCK: THORVALDSEN OG HANS SKIBSFÆLLEN PAA FREGATTEN ROTA

1 Thorvaldsen. 2 Kaptein Dahlerup. 3 og 4 Kaptein-Lieutenanterne Fisker og Liebman. 5, 6 og 7 Lieutenanterne M. Suenson, Flensborg og Thulstrup. 8, 9, 10, 11, 12, 13 og 14 Second-Lieutenanterne C. A. Meyer, C. Wulff, Kinck, Wilde, Buchwald, Hedemann og Jacobsen. 15 Sekretær Blankenstein. 16 Forvalter Blaserup. 17 Overlæge Krieger. 18 Anden-Læge Hansen. 19 Overstyrmand Brincken. 20 H. J. Dahlerup, Kapteinens Son. 21 Koncertmeester Frollich. 22 Maleren Blunck. 23 Billedhugger Matthie

Maleren D.C. Blunck tegnede dette billede af fregatten Rotas passagerer og mest fornemme blandt besætningen. Kaptajn Dahlerup havde fået til opgave at føre Thorvaldsen og hans kunstværker fra Rom til København. I midten ses Thorvaldsen og kaptajnen. Barnet på billedet er hans søn, der var med på rejsen. Th. Oppermann: Thorvaldsen i Rom og i Kjøbenhavn 1819-1844. Kbh. 1930, bd. 3, s. 151.

tømrermester Jens Christian Aller blev ejer af Rustenborg 1885-1929 kom der igen gang i udstykninger af Rustenborgs jorder. Aller ejede arealet på vestsiden af Jembanevej og op til Mølledammen. I 1888 udstykkede han Sorgenfrivej og i 1896 Rustenborgvej. Hermed blev Lyngbys første villakvarter grundlagt. Alléen fra Kongevejen til Gl. Rustenborg blev i slutningen af 1890'erne forlænget på den tidligere ribsgang mod vest og blev til Rustenborgvej med fornemme store villaer, der blev beboet af det bedre borgerskab. Rustenborgs hovedbygning og det stråtækte hus på den nordlige fløj af den fir-længede lystgård blev bevaret. Det ligger på Rustenborgvej 2 A og huser i dag Frivilligcentret.

Gyrithe Lemche og hendes mand, lægen Johan Lemche, flyttede ind i deres store nybyggede hus

på Rustenborgvej 7 i 1897 og boede her til deres død. Der var brug for pladsen, for parret fik 10 børn. Mens deres hus „Lyngbyhus“ blev opført boede de på Gl. Rustenborg. Her havde hun også boet som barn med sine forældre fra 1872 til 1874, hvor familien flyttede til Vilhelminelyst i Bondebyen. Hun var formand for Historisk-topografisk Selskab fra 1927-1940.¹⁰

Sidst i 1880'erne begyndte udgravningen til fæstningskanalen, der i 1887 kom til at ligge syd for Gl. Rustenborgs skrånende græsplæne. Aller boede på det tidspunkt i hele stueetagen af bygningen, og ingeniørerne, der medvirkede til at anlægge fæstningsværkerne, havde kontor på første sal. Aller fik bygget en hvid bro, der førte over fæstningskanalen.

Senere udlejede han både stueetagen og første sal til andre.¹¹ I oktober 1907 møder vi en nervebrudt og sorgfuld Marie Krøyer, der har lejet sig ind på Gl. Rustenborg med sin lille datter på to år. Hende har hun fået med den svenske komponist Hugo Alfvén. Hun er blevet separeret fra sin mand, kunstneren P. S. Krøyer, der er bipolar. Hendes kærlighedsforhold til svenskeren har brudt alle konventioner, og nu er hun i tvivl, om hun kan stole på ham. Foråret 1908 er hun stadig i Lyngby, men er i Sverige i august 1908, hvor forholdet til Alfvén går dårligt. De første dage af januar 1909 kommer hun til Danmark og anmoder om hjælp til at skaffe en pige eller ældre kone til husholdningen i Lyngby og til pasning af datteren. I et brev fra 5.3.1909 fra Marie i Lyngby til hendes veninde kunstneren Agnes Slott-Møller skriver Marie,

Gl. Rustenborg med rækværk ud til den nye Rustenborgvej. Det er nok kommet til i forbindelse med Allers udstykning af Rustenborgs jorder. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Livet i det gamle lyststed Rustenborg

Foto fra 1894 af Allers nu nedrevne bro over fæstningskanalen. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

at hun føler sig ensom. Hun er tilbage i Sverige i august 1909. I Vejviser for „Lyngby-Taarbæk og Søllerød Kommuner“ fra 1910 står hun opført under Rustenborg I (Gl. Rustenborg) som fru Maria Alfvén. Det kalder hun sig, selv om hun først bliver lovformeligt gift med Alfvén i 1912.¹²

I 1929 købte Lyngby-Taarbæk sogneråd Gl. Rustenborg for at indrette bygningen til hovedbibliotek i kommunen. Det indre blev ombygget til formålet. I stueetagen blev der indrettet et lokale til

voksenudlån, og i kaminstuen mod vest blev der plads til læsesalen.

På førstesalen fik biblioteket et kontor og et studiekredsværelse, og her boede også overbibliotekar Eivart Møballe i en fire værelses lejlighed. Den overgik senere til bibliotekets interne brug. I kælderen var bibliotekets magasiner og personaleværelse. Hovedbørnebiblioteket blev oprettet i 1935 og havde til huse i den lille bygning øst for hovedbygningen.

Foto af interior fra Lyngby Bibliotek. Overbibliotekar Eivart Møballe står bag den høje skranke. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Biblioteket fungerede som hovedbibliotek i kommunen 1930-1968. Pladsforholdene blev efterhånden for trange, og i 1968 flyttede det over i det nybyggede flotte stadsbibliotek ved Mølleedammen.¹³ Kommunens kunstbibliotek havde til huse i Gl. Rustenborg 1969-1974, og fra 1975-2008 var der Pædagogisk Central (senere center). I 2008 fik Lyngby Ældre Klub¹⁴ hjemsted i bygningen. I dag fungerer klubben som RustenborgHuset og er en selvejende institution med driftstilskud fra Lyngby-Taarbæk Kommune. Der er kommet elevator, og et væld af aktiviteter står åbne for alle seniorer i Lyngby. Tilbuddet består bl.a. af mange former for motion, kreative hold og samvær i den hyggelige stue mod haven, hvor man kan købe mad, kaffe og kage.

Foto af interior fra læsesalen med kamin, der stadig er bevaret. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Det er vigtigt at bevare det smukke gamle hus til gavn for kommunens ældre borgere. Samtidig bør der tages hensyn til bygningens store bevaringsværdi som kulturarv. Den åbne have med fri adgang ned til fæstningskanalen bør passes og holdes ved lige. Det samme gælder for vedligeholdelsen af bygningen. Opgaven varetages bedst af kommunen, der kan rådføre sig med fagfolk.

I 1700 og 1800-tallet byggede adelen og velstående borgere en del landsteder. De blev brugt til sommerbolig og udlejning og havde til formål at opfylde byfolks drøm om livet på landet som et paradys på jord. I 1834 var der 14 lyststeder i Lyngby, som jo havde mange smukke landskaber, hvori man kunne spadsere og nyde stilhed, udsigter og

frisk landluft.¹⁵ Her var også plads til store haveanlæg, og hovedbygningen blev ofte bygget i tidens stil. Fra 1660-1730 dominerede barokken, mens klassicismen vandt indpas ca. 1770-1850. Gl. Rustenborg er med sine to høje og brede gavlkviste i midten af de symmetriske facader ud til Rustenborgvej og havesiden præget af barokken.¹⁶

Bygningen var formentlig oprindeligt i stilren barok, men det er svært at fastslå på grund af ombygningen i 1801. Det er sandsynligt, at mansardtaget blev bygget på dette tidspunkt. Under alle omstændigheder er Gl. Rustenborg et smukt og bevaringsværdigt bygningsværk, der er placeret i historisk set interessante omgivelser.

Til venstre ses hovedbørnebiblioteket i den lave bygning mod øst. Der var indgang fra den lille tilbygning med trappe op til sidedøren. Foto Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Noter

1. Lyngby-Bogen 1933, s. 7.
2. Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv: Notat af arkivar Lise Skjøt-Pedersen.
3. Danske Gesandter og Gesandtskabspersonale indtil 1914. Ved Emil Marquard. Kbh. 1952, s. 64, 72, 146, 155 og 197. Dansk Biografisk Leksikon. Red. Povl Engelstoft og Svend Dahl. Kbh. 1943, Bd. 25, s. 449. Danmarks Adels Aarbog 1950, s. 83-84. Eiler Nystrøm: Lyngby Sogn i Fortid og Nutid. Kbh. 1934, s. 77-83.
4. Lyngby-Bogen 1982, s. 8-9: Kort fra 1764. Lyngby-Bogen 1986, s. 170: Kort fra 1811
5. Handels- og Søfartsmuseet. Årbog 1989, s. 143-149.
6. Danske Slotte og Herregårde 2. udg. 1964, Bd. 5, s. 194. Grandmamas Bekiendelser. Kbh. 1922, s. 69. Efterladte Papirer fra Den Rewentlowske Familierekreds i Tidsrummet 1770-1827. Ved Louis Bobé. Kbh. 1900. Bd.4, s. 276. Danske patriciske Slægter. Første Samling. Ved Sofus Elvius og H.R. Hiort-Lorenzen. Kbh. 1891, s. 71.
7. Th. Oppermann: Thorvaldsen i Rom og Kjøbenhavn 1819-1844. Kbh. 1930, bd. 3, s. 150-52.
8. Hans Birch Dahlerup: Mit Livs Begivenheder. Udg. Af hans sønnesøn Joost Dahlerup. 1815-1848, bd.2, s.161-63, 214-15, 219-24, 230-37 og 240.
9. Justitsråd Lauritz Christian Friederich Leth (1794-1865) var ejer af Rustenborg, hvor han døde i 1865. Slægten Leth fra Stege. Ved Fr. Tobiesen. Kbh. 1947, s. 31. Stamtavle over den Svenborgske Familie Graae. Kbh. 1882, s. 35-36.
10. Lyngby-Bogen 1961, s. 95-96 og 1965, s. 155.
11. Lyngby-Bogen 1956, s. 99-100 og 1984, s. 135.
12. Margrethe Loerges: Portræt af kunstnerens hustru. Kbh. 1979, s. 122, 125 og 128. Agnes og Marie. Breve mellem Agnes Slott-Møller og Marie Krøyer 1885-1937. Udg. Lise Svanholm. Kbh. 1991, s. 173-75, 184 og 188.
13. Helle Hvenegård-Lassen: Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteker i 1940erne og 1950erne. Lyngby 2002.
14. Lyngby Ældre Klub 1968-1993. Jubilæumsskrift 1993.
15. Statistisk-Topografisk Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt. Ved H. Stern. Kbh. 1834, s. 336.
16. Bygningskultur i Lyngby-Taarbæk. Udg. Bygningskulturforeningen i Lyngby-Taarbæk 2005, s. 8. Vilhelm Lorenzen: Landgaarde og Lyststeder i Barok, Rococco og Empire. Kbh. 1916-20. Bd. 1, s. 53 og Bd. 2, s. 87. Eiler Nystrøm: Fra Nordsjællands Øresundskyst. Gentofte, Lyngby og Søllerød Sogne i Fortid og Nutid. Kbh. 1938, s. 275-279. Louis Bobé: Fra Renaissance til Empire. Kulturhistoriske Afhandlinger. Kbh. 1916, s. 9-30: Lystrejser og Lystgaarde i Københavns Omegn i det syttende og attende Aarhundrede.

Niels Brandrup Bækkevang i 1950'erne

Bækkevang set fra Toftebæksvej, 1957. Foto Forfatterens arkiv.

Bækkevang set fra Toftebæksvej, 1957. Foto Forfatterens arkiv.

I det følgende en drengs erindringer om sin opvækst og de omkringboende i først Bækkevang 40 og derpå nr. 43.

Vores nabo mod vest var Olsens. Olsen var kap-tajn i søværnet, men vist ikke mere voldsomt tjenst-gørende. I hvert fald supplerede familien Olsen sin indkomst ved hjemmearbejde. Flere aftener om ugen samledes familien omkring spisebordet for at samle klemmer. Over en simpel maskine bukke-de de metalfjederen ind mellem to de træstykker og lavede dermed hundredvis af færdige klemmer hver time.

Vi så Olsens uniform og sabel med guldkvast og var imponerede. Hans *gloire* stod i kontrast til fru Olsens baggrund: Hun var opvokset i en arbejder-familie i Rådvad, hvor alle var afhængige af kniv-fabrikken, som først lukkede i vor tid.

Vi kom ret tæt på Olsens. De holdt Hjemmet og Familie Journalen, mens vi fra familien fik sendt Hjemmet og Tidens Kvinder hver uge, hvorfor vi efter endt læsning byttede Familie Journalen og Tidens Kvinder. Olsens havde kanariefugle, et kæmpebur, hvor vi undrede os over hvordan man kunne se forskel på hanner og hunner; fru Olsen forklarede at det kunne fuglene i det mindste godt

selv finde ud af. Spørgsmålet blev ikke uddybet yderligere.

I spisekrogen havde Olsens et dækketøjsskab, sådan som alle havde. Men på det stod et spareur. Meningen var, at man hver uge skulle komme en mønt i det for at sikre dets fortsatte gang, hvorefter man fik pengene igen lidt før jul. Nu var uret dog deaktiveret og bragt til at fungere via et elstik.

Olsens havde to døtre: Den ældste hed Birgit. Hun var ked af at hedde Olsen og markerede sig ved at bruge mellemnavnet Lindvig. Den yngste hed Mariann, uden e. De delte – som vi – et værelse, men modsat hos os var der opsat en skillevæg i det. Mariann havde påklædningsdukker, papfigurer man kunne iklæde tøj i form af papbrikker med tapper på, herunder et forklæde med en reklame for Mariekiks fra Jensen & Møller. Det syntes jeg var

ret kedeligt. Men Mariann var begejstret for vores træk-op-tog, arvet fra far, der kunne køre på skinner og vælte, når man med hundepropper legede, at der var jembanesabotage.

På den anden side boede gamle fru Lønqvist. Samkvemmet med hende var minimalt. Engang gik vi ind i hendes have og plukkede jordbær, vi troede ikke hun var hjemme. Det var hun. Hun kom råbende ud og jog os bort. Senere klagede hun til far. Han var mere alvorlig end vred: Det var at stjæle, og det måtte vi aldrig gøre mere. Det gjorde vi så heller ikke, men nøjedes med at plukke mannablad fra det store træ halvvejs nede mod Lokalstationen, de kunne spises. Og vi plukkede blomsterne af døvnælderne på Grisens skråning, dem kunne man suge sød saft ud af, næsten honning.

*Lyngby Lokalstation, 1957. Foto
Forfatterens arkiv.*

En anden gammel dame var fru Quade, som boede i aldersrenteboligerne på den anden side af Sorgenfrigårdsvej. Forbindelsen til hende var vist opstået via Hannibal og Else, der jo i begyndelsen boede i Bækkevang 2, men senere flyttede til en villa i Virum. Fru Quade var rar og forsvarsløs, og ret tyk, og var en del gange barnepige for os, når far og mor var ude. Vi modererede vores opførsel en del, når vi kunne se, at hun var fortvivlet over ikke at kunne styre os.

Ved siden af fru Lønqvist, altså i nr. 36, boede Rasmussens. Frits Rasmussen var ingeniør hos F.L.Smith, hvilket man forstod var ret fint. Han stavede Frits med s, og det var af en eller anden

grund vigtigt – senere forstod jeg, at årsagen var, at Fritz var et tysk navn, og hvis der var noget, som man i FLS nødtigt ville associeres med efter krigen, så var det Tyskland.

Fru Rasmussen var en ret forsagt og meget dame, der gik i spadseredragt med sort velour på kravekanterne. De havde to børn, Peter, den ældste, og Bente. Jeg var ulveunge sammen med Peter, som siden blev Falckredder, og som jeg for en del år siden hørte var død.

Peter og Bente skulle fast i bad hver lørdag aften. Det var dengang helt normalt, at man kun kom i bad een gang ugentligt, men hos os var skemaet knapt så bundet. Det var nedsunket i badekarret i

*Katolske kirke set fra
Bækkevang 40, 1956.
Foto Forfatterens ar-
kiv.*

nr. 40, at jeg oplevede det mageløse, at en prut kunne blive til en synlig boble.

I husrækken foran os boede Mouritzens, det vil sige min klassekammerat Lis og hendes mor. Enlige mødre var dengang sjældne, og instinktivt forstod man, at det skulle der ikke spørges til. De boede jo lige foran indgangen til Lindegårdsskolen, hvor fru Mouritzen en gang havde observeret mig blive overfuset af nogle skolekammerater uden at sige noget. „*Du skal da bare give dem igen af samme skuffe!*“ sagde hun så. Det tænkte jeg en del over. Og resolverede, at hun måske havde en pointe. Med årene blev mit aggressionsniveau så mobiliseret en del mere.

I husrækken bag os boede Sangills. De havde vist tre døtre, som vi ikke havde meget at gøre med. Men familien Sangill havde noget ganske enestående: En bil, der stod på den ene af de tre P-pladser ved siden af deres hus. En gang stod der så ved siden af denne en anden: En stor grøn Rover bag på hvilken der knejsede et fritsvævende fastskruet stort rundt skilt med nationalitetsmærket S. Det var fars venner, hr. og fru von Matern, der var på besøg, og der var ingen ende på vore bestræbelser på at gøre alverden begribeligt, at den bil tilhørte vore venner – og de var endda adelige!

To numre længere henne boede enkemanden hr. Brahne med sin søn Otto. Otto lod mig engang komme ind i hans fars stue, idet han dog tilkendegav, at en betydelig grad af andagt udfordredes, for stuen var fuld af antikviteter, og der var, fortalte Otto, ikke en eneste ting derinde, der kostede under fem kroner.

Mariann betroede mig senere hviskende, at der var noget særligt med hr. Brahne. Han var homoseksuel, og han skulle ifølge pålidelige kilder været iagttaget gående omkring nede ved Lyngby station, hvor også „stationsbisserne“ holdt til. Det var allsammen meget interessant, alene fordi det var så hemmeligt – en nærmere vurdering af efterretningen var jeg ikke i stand til at sætte.

Ovre for enden af Firskovvej lå nogle lyserøde gasbetonhuse, der tilhørte Lyngby-Nærum Jernbane A/S. Her ud for Grisens rangeringsterræn boede Peter Grundsøe fra min klasse, for hans far var direktør for banen. Noget forlegent kom Peter senere med en korrektion: Den korrekte titel var inspektør. Ved familien Grundsøes spisebord var der normale stole – undtagen for den ene bordende, hvor der stod en højrygget stol à la riddersal. Dér sad hr. Grundsøe, når familien spiste.

Ovre mod baneskråningen var der et tæt krat af buskads. Her blev jeg indviet i den hemmelighed, at Peter og Jørgen (der også gik i vores klasse på Lindegårdsskolen) havde en hule. I den sad vi så, overdækket af buskgrene, og var hemmelige, og Jørgen havde en indianerpibe med, vistnok med rigtig tobak, og tændstikker. Jeg kunne ikke finde ud af at ryge ordentligt.

Jørgen boede i Solgårdsparken, vest for skolen. Familien var generelt meget glad for indianere, Jørgen havde i gave fået et par mokkasiner. Der lærte jeg igen et nyt ord. En dag fik vi at vide, at Jørgen var meldt ud af skolen, for familien skulle emigrere til Canada.

Lindegårdsskolen 3.a på skoleudflugt til Kongelunden, 1956. Foto Forfatterens arkiv.

Sommeren 1960 flyttede vi så over i nr. 43. Vi måtte aldrig gå derover uden at tage noget med, sagde mor. Jeg kørte den gamle klapvogn – købt brugt og anvendt til både Søren og mig – over til nr. 43 mange gange med alskens gods.

I nr. 43 kom vi til at bo mellem Johansens og Forchhammers. Hr. Johansen var afdelingschef i Havemanns Magasiner og fru Johansen var utilnærmelig og fin. De havde en datter, Gerd. Mange år senere blev hun kæreste med min skolekammerat Niels Karlsen. Karlsens boede i rækken nord for os. Hr. Karlsen var kaptajn i hæren og lod om sommeren sin kone servere aftensmaden for sig på terrassen, mens resten af familien spiste inde i stu-

en. Niels endte som tandlæge i Kolding – gad vide om det var Gerd, han blev gift med.

Ved siden af Karlsens boede kaffegrosserer Rasmussens. De havde tre børn, Jette, som gik i min klasse, og hendes lillebrødre Niels og Jens, som vi spillede Matador med. „*BiTAL!*“ skreg den mindste, Jens, når ens brik holdt på hans felt.

På hjørnet i blokken nord for os boede „Heinz“. Det hed han ikke, men han var ansat i ketchupfirmaet.

Forchhammers, der altså boede i nr. 45, var nogle rodemikler. Hr. Forchhammer var brandmand, men forlod vist meget tidligt aktiv tjeneste. Han

døde tidligt og fru Forchhammer overlevede ham meget længe og gik til sidst dement rundt i Bækkevang. De havde tre sønner: Lars, Hans og Henrik. Når de sad ved spisebordet kunne vi gennem væggen på mit værelse høre hr. Forchhammer råbe: *„Rag til jer unger; ellers får I ikke noget!“*

I blokken syd for os boede længst mod vest Rastrups. Hr. Rastrup var noget ved musikken i KAB¹ og derfor en indflydelsesrig person. Dernæst boede Fona-bassen, en trivelig mand der var ansat i Fona. Og så en mand, der var politibetjent, og gennem hvis brevkasse vi en nytårsaften, da far og mor var ude, smed en kineser, der eksploderede planmæssigt. Politibetjenten blev rasende, storke-de efter os, men nåede først hoveddøren til nr. 43, da vi var sluppet ind og havde låst. Den følgende ophidsede og ganske uarticulerede meningsudveksling fandt sted gennem brevsprækken, og den endte med, at politibetjenten befalede døren åbnet ved at fremvise sit politiskilt. Her trådte jeg så i karakter: Jeg fornemmede at nu havde politibetjenten blottet sig og nægtede at åbne i sikker forvisning om, at det ville være det klogeste.

Affæren blev nytårsdag forelagt far, der resolverede, at nok skulle vi ikke have smidt kineseren, men politibetjentens ophidselse kunne, mente far, blive et problem for denne, hvis vi forelagde episoden på Politigården. Men det gjorde vi selvfølgelig ikke.

I vores blok efter Forchhammers boede Bergmanns. Og modsat alle andre blev de boende, endnu i dag bor fru Bergmann der efter mindst 57 års

forløb. Deres søn mødte jeg for nogle år siden uden for nr. 43, han hed vist Jørgen, jeg kunne ikke genkende ham og intet huske om ham.

I sidste bolig ud mod Klampenborgvej boede Paustians. Hr. Paustian var vinhandler og havde en fin butik på Lyngby Hovedgade i den gamle hvide bygning, hvor også på kvisten den fotograf holdt til, som fotograferede mig, da jeg var blevet student, og hvor „Eva Chokolade“ lå, en butik som udsendte en himmelsk odeur af lødige fyldte chokolader så snart man åbnede døren, og hvor en sir-lig dame i blank sort kittel bandt bånd om æskerne, hvis indhold man udsøgte sig styk for styk. Hun havde åbent om aftenen når man kom fra spejder, man gik derind bare for duften, og kom ud med en salmiakstang til 10 øre.

Oppe i den forreste blok bag butikkerne boede George og Joan Hemicke, de var briter og havde to døtre, hvis navne jeg har glemt. Vi besøgte dem en gang i Herning, fordi George, der var officer i Flyvevåbenet, var blevet forflyttet til Karup – far og mor kendte dem allerede en del år før, for de var vore overboere på Carlshøjvej. Da George skulle flytte fra Bækkevang, ærgrede han sig over lige at have bekostet monteringen af et kikhul i hoveddøren. Den nye lejer nægtede at betale: *„Så kan De tage Deres kikhul med Dem!“*, sagde lejereren. En replik der talte at blive citeret igen og igen.

I de tre butiksblokke lå – fra vest – en damefrisør, hvor man umuligt kunne råbe mor op, hvis man havde et akut ærinde, for hun sad under en tør-rehjel. Damefrisørbesøg varede dengang timer.

¹ Det sociale boligselskab, der ejer Bækkevang

Bækkevang i 1950'erne

Klampenborgvej, hvor nu Lyngby Storcenter ligger, 1958. Foto Forfatterens arkiv.

Foran legetøjsforretning på Lyngby Hovedgade, 1957. Foto Forfatterens arkiv.

Demæst lå legetøjsmutter. Engang vi havde fået et Lego-sæt i julegave kom vi retur med bundpladen, der bøjede, så klodserne ikke kunne sidde fast. Den blev omgående byttet.

Næste butik var fiskehandleren, der havde ål og fladfisk gående i tre kæmpestore badekar-lignende beholdere med hvert sit lille iltgivende springvand. Fiskeblodet plettede hans kittel, og det var så koldt derinde, at han havde en islandsk sweater under. Her fik jeg min første fornemmelse af de rå markedskræfter: Fiskehandleren afkøbte gamle aviser til brug for indpakningen, 25 øre for et stort bundt. Vi samlede lystigt ind, selvom aviserne jo helst skulle gå til skolens papirindsamling, hvor der efter sigende ville komme velgørenhed ud af dem.

Forretningen med fiskehandleren gik godt et par gange. Tredje gang afviste han mit indsamlede vareparti med begrundelsen, at nu havde han aviser nok foreløbig. Hm.

Fjerde butik var grønthandleren, hvor klassedelingen kunne ses illustreret på kitlerne: Grønthandlerne bar brune kitler, købmandens folk havde hvide kitler, viceværter og den slags bar blå kittel. Hos grønthandleren kunne man vælge mellem talrige kartoffelsorter: Fire pund Vildmose lød mors bestilling, men man var dog belæst og voksen nok til at transformere ordren til to kilo. Mor mindedes senere tit een af ekspedienterne, der vist var grønthandlerens svigersøn: Hans Lyngby-Jepsen, forfatteren. Jordbær kunne fås, men selvfølgelig kun i sæsonen, der strakte sig nogle få uger omkring Skt. Hans. Priskurven faldt efterhånden, til sidst var det „sylte kvalitet“, men mor syltede al-

drig og var i det hele taget ikke meget for varer, der krævede mere end minimal tilberedning. Ferskener var en eksotisk og dyr vare, som jeg kun smagte een gang i den højtideligste stemning. Paprika, avocado, kiwi og snesevis af andre grøntsager, som er almindelige i dag, kendtes ikke.

Den femte butik i blokken var købmanden, der som en af de første indførte selvbetjening. Tænk, man skulle tage en kurv og så selv udsøge sig varer og betale ved kassen. Ved udgangen stod en æske med guffer. I dag hedder de honningsnitter. De var 3 × 3 cm og kostede fem øre. Det skete mere end een gang, at der røg en guf med til det indkøb, man foretog hos købmanden efter mors indkøbsseddel, og med mors pung.

Ned ad trappen i blokkens gavl lå vaskekælderens, hvor mor en gang om måneden slæbte vaske-tøj frem og tilbage med et tørklæde om hovedet. Hun stod i røg og damp ved strygemaskinen, et apparat i B&W-dimensioner, som man ikke måtte få fingrene i klemme i. Det samme gjaldt centrifugen, som der stod Vølund på, og hvor man undrende kunne se alt tøjet mast helt op i siderne, når glaslåget åbnedes.

I næste blok virkede boghandler Søgaard, hvor jeg nogle år senere fik min første egentlige erhvervsaktivitet: 2½ times avisudbringning hver søndag morgen, der skulle være fuldført inden kl. 8. Honoraret var 5 kr. Femkronemønterne, der netop var ved at afløse femkronesedlerne, lå samlet i en papæske, en til hvert bud. Der var aldrig nogen manko. Havde man i et kvartal leveret fejlfrít, kunne man den følgende uge tage to femkroner.

Bækkevang i 1950'erne

Lyngbygårdsvej 90-100, 1966.
Foto Forfatterens arkiv.

Minusvirkning: Totalt tilsværtede fingre. Plusvirkning: Jeg fandt ud af, at på den brugte rørradio, far havde givet mig, og som jeg havde frem til min konfirmation, kunne man aflytte Radio Luxemburg – „station of the stars“ – fra vækkeuret ringede til man skulle afsted. Det var vildt eksotisk. Først efter konfirmationen, hvor jeg fik en FM-radio, kunne man høre Radio Mercur.

Der var også et ismejeri. Om sommeren lå store blokke af is uden for, som kunderne købte og lagde i isskabet. På indkøbssedlen fra mor stod „et halvt mørkt maltet“, det var koden for industrielt rugbrød fra Schulstad. Eneste indpakning var et frimærkestort mærkat klæbet på skorpen. Købte man øl eller sodavand medfulgte for hver flaske en håndskrevet pantseddel.

Længere henne lå en materialist, der, modsat de øvrige butikker, ikke havde mekanisk vægt, men en gammeldags vægt med to skåle af messing, hvor fine lodder afgjorde hvor stor en mængde jeg havde købt af det pulver, som skulle bruges til hektograf-fremstillingen¹ af Brandrup-Bladet.

Bageren opererede i to butikker, hvoraf den ene var slikbutikken der solgte pinocchikugler til 1 øre og forvandlingskugler til 5. Sidstnævnte var påført flere farvelag, hvilket man naturligvis kun kunne konstatere ved at tage den ud af munden ustandselig. De havde også Amagerkiks, som smagte godt, og Piratos, der var af alt for stærk lakrids. Den sidste nye vare kunne man se pølse sig ud af bagerens seneste investering: En soft ice-maskine.

¹ hektografi = primitiv form for duplikering

Bækkevang i 1950'erne

Fastelavn bag slagter Victor P., Lyngbygårdsvej, 1957. Foto Forfatterens arkiv.

Hos bageren solgte man færdigpisket flødeskum, det forventedes at kunden selv medbragte skål. Farmor forlod engang butikken i overmåde forargelse, idet hun med dæmpet stemmeføring konstaterede, at bagerjomfruen havde haft sorte negle. Man kunne indfinde sig i butikken og spørge, om der var noget brød fra i går – det kunne man så få udleveret gratis, og der kunne være wienerbrød imellem. Men det stod os snart klart, at dette var socialt stigmatiserende og derfor ikke var noget vi kunne gøre.

Derimod kunne man købe studenterbrød. De lå som en solid klods i maven. Onde tunger sagde, at råmaterialet til denne vare opstod når bagerlærlingen fejede gulvet om aftenen.

Sidste butik i rækken var Victor P. Slagterens navn stod i kæmpebogstaver over butikken, hvor

Fastelavn i haven, Bækkevang 40. 1957. Foto Forfatterens arkiv.

kollegerne i resten af rækken blot anførte „Bager“, „Mejeri“ osv. Ham var mor bange for. For når man endelig kom til (det var aldrig nødvendigt med numre, selvom butikken var fyldt), skulle man vide hvad man ville have, og en rigtig husmor kendte dengang navnene på hver eneste bestanddel af både svin og okse. Undtagen mor. Victor P. rangerede helt i toppen hvad renommé angår – det gør slagtermestre måske hyppigt, men Victor P.'s navn løftedes til særligt hædrende højder, fordi han hvert år bag butikken arrangerede tøndeslagning for alle børn, og det var mange.

Jeg var et år ørkensheik og gemte mange år senere det forgyldte reb, jeg havde haft snoet om mit hovedtøj. Et andet år var jeg kineser med øjne, der var skævgjort med en sværtet korkprop, og Søren var indianer.

Bækkevang i 1950'erne

Skraldevogn set fra Bækkevang 40, 1956. Foto Forfatterens arkiv.

Sådan var vores verden i Bækkevang, og den skal vist på årtiers afstand for at man kan forstå, hvor privilegeret og lykkelig den var.

Niels-Kristian Petersen og Jørgen Reedt

Paul Geleff

Lyngbykredsens første opstillede socialdemokratiske folketingskandidat

Paul Geleff (1842-1928).

Paul Johansen Geleff (født: 6. januar 1842, Bredebro – død: 16. maj 1928, Capri, Italien) var en dansk socialistisk pioner, uddannet som lærer. I en årrække udgiver af bladet Heimdal. Sammen med Louis Pio (1841-1894) og Harald Brix (1841-1881) var han med til at oprette Socialdemokratiet i 1873. I efteråret 1871 havde de tre oprettet en dansk afdeling af 1. Internationale, „*Den internationale Arbejderforening for Danmark*“. Forvist/rejst til USA i marts 1877.

Forældre Johannes Jensen Geleff (1775-1852) og Silla Marie, født Styrck (1802-1850). Paul havde to ældre brødre fra faderens første ægteskab. Han blev tidligt forældreløs og voksede op hos en

meget ældre bror Peter Jensen Geleff (1826-1912), skolelærer og Ingeborg Marie født Damgaard (1828-1912).

Paul Geleff ligger begravet på Capri med en gravsten, hvor der står skrevet „Det Danske Socialdemokrati Satte En Af Sine Grundlæggere Dette Minde“.

I mange år er huset på Frederiksdalsvej 238 blevet kaldt „Geleffs Hus“. Men hvilken Geleff? Er det medstifteren af Socialdemokratiet eller måske en anden med familiefornavnet. I dag bliver det ofte kaldt „Dukkehuset“, sikkert på grund af størrelsen.

Geleffs Hus. Foto Jørgen Reedt. 13.06.2023.

Den første Lyngby Station. Ca. 1890.

Det meget specielle hus er bygget i 1893/94 af nedrivningsmaterialer fra Lyngbys første jernbanestation bygget i 1863/64 og nedrevet 1894. Den betjente Nordbanen fra København over Hillerød til Helsingør. En ny jernbanestation lidt længere sydpå blev bygget i 1891/92. Om rigtigheden hersker en vis tvivl, men vognmand Christian Hansen, Virum Overdrevsvej 3, fortæller i Lyngby-Bogen 1959, at huset er bygget af materialer fra nedrivningen af den første Lyngby Station. Det var måske oprindeligt et sommerhus opført til møllerfamilien Lund, Kongens Lyngby, en meget politisk aktiv familie.

Lyngbykredsens

I starten af socialdemokratiets historie var det netop området Nærum, Gentofte og ikke mindst Lyngby med Mølleåen, Industriens vugge, nord for København, der blev kamppladsen for partiet. Da Paul Geleff blev den første opstillede socialdemokrat ved folketingsvalget i 1872, er det nærliggende at tænke på ham, i forbindelse med huset på Frederiksdalsvej.

Han er meget aktiv i Lyngbykredsens netop op til dette valg. Den 6. januar 1872 blev et møde med Geleff og Louis Pios fætter Harald Brix afholdt på traktørstedet Lottenborg. Flere Hundrede mennesker deltog i mødet, så de måtte stå udenfor i kulden ved vinduerne. Højremanden, bogtrykker Herdahl, gjorde alt for at forstyrre mødet, men blev buhet ud. Forstanderen på Lyngby Landbrugsskole Tage la Cour, udtrykte en vis forståelse for arbejdernes krav, men måtte helt afvise den socialistiske tankegang. På det meget

Traktørstedet Lottenborg. Ca. 1900.

Lyngby Landboskole, oprettet 1867 med forstander Tage la Cour. Postkort. Ca. 1900.

støjende møde lykkedes det til sidst Paul Geleff at komme til orde.

I august 1872 blev det i avisen „Socialisten“ bekendtgjort at socialdemokraten Paul Geleff stillede op i Lyngbykredsen. Lidt usædvanligt, da han, Pio og Brix var blevet fængslet efter slaget den 5. maj på Københavns Fællod. Pio og Geleff kunne dog godt stille op, men kunne ikke afholde valgmoder. Dette ville Lyngbykredsen dog ikke acceptere, da Højre stod ret så stærkt i området. Det endte med at de opstillede sadelmager H. L. Bendixen, men var han egentlig socialist? Ved valget opnåede han dog at få ret mange stemmer, 248, men Højre sejrede stort. Det fik dog socialister til at fortsætte i kredsen og et stort møde blev afholdt på værtshuset „Hold’an“ på Hovedgaden. Her gik det ikke stille for sig. Den lokale politimester Blom sprængte døren ind til værtshuset og fik sat lidt skik på

Lyngby Hovedgade 25 med kroen „Holland“, senere Hold’an. Fotopostkort. 1915.

deltagerne, som bogtrykker Carl Rasmus Herdahl (1836-1888) havde hidset op og Carl Würtz¹ fik holdt sin tale.

I 1873 forbydes „Internationale Socialister“ ved lov. Forbuddet gjaldt hele landet, men ikke for fagforeninger, der samlede sig i en „Centralstyrelse“. Så da Geleff, Brix og Pio kom ud af fængslet 1. april 1875 var socialdemokratiet som parti godt i gang med egen avis „Socialdemokraten“. Den første socialdemokratiske forening i området bliver stiftet i Ordrup. Tættere på Lyngbys Forstander-

¹ Johan Carl Christian Würtz, 21.5.1832-tidligst 1873, socialistisk agitator, fagforeningsleder. Født i København, død i USA.

skab/Sogneråd bliver Lundtofte og Omegn socialdemokratiske Arbejderforening en realitet d. 14. maj 1876; lidt underligt da det primært var karle og landarbejdere på de store bøndergårde, som endnu ikke var så politisk bevidste. Foreningen holdt da heller ikke længe.

I verden var der en international krise fra 1877-1882 og for socialdemokratiet en endnu større krise. Harald Brix var fængslet i 1876 og blev først løsladt juleaften 1880. Syg og uden de to andre dør han få måneder efter i 1881. De to andre ledende agitatorer for socialdemokratiet Pio og Geleff havde da forladt Danmark i 1877.

Geleff tog/forvist til USA med Louis Pio, måske betalt af Politiet, hvor deres veje skiltes. Paul Geleff havde været i USA i 1876 hvor han agiterede for, at folk udvandrede til Amerika. Han arbejdede og virkede som salgsagent af landbrugsjord til de mange indvandrere og som journalist. Her boede han indtil 1920, hvor Socialdemokratiet hentede ham hjem til Danmark. Her levede han som pensionist underholdt af socialdemokratiet.

Hvad så efter 1920?

Folketællingene i 1921 og 1925 giver ingen oplysninger om Frederiksdalsvej 238 for enden af Virumvej og Virum Overdrevsvej, fra 1928 med adressen Frederiksdalsvej. Efternavnet Geleff knytter sig til familien Lund engang på Lyngby Mølle.

Karen Eleonora Lund (12.6 1857-13.7 1908), datter af Anders Birch Lund (13.2 1826-14.10 1865 og Petrine Margrete Petersen (6.6 1830-14.12 1891).

Karen Eleonora, der var lærerinde ved Københavns skolevæsen, blev gift 29.12 1889 med Niels Christian Damgaard *Geleff* (24.11 1857-6.4 1942) i Gråsten Skoleinspektør i København, søn af lærer Peder J. Geleff og Ingeborg, f. Damgaard hos hvem Paul Geleff voksede op med sønnen Svend Geleff f. 16.9 1887 i København. Han blev civilingeniør 1911 og giftede sig 22.12 1914 med Ingeborg Augusta Højby 13.12 1888, datter af klejnsmed F. G. Christian Højby og Maria Vilhelmine Jensen. Det er Karen Eleonora Geleff født Lund, der var forbindelsen til Lyngby og huset på Frederiksdalsvej 238, hvor Svend Geleff har boet.

Det er „Geleffs Hus“, men ikke Paul Geleff.

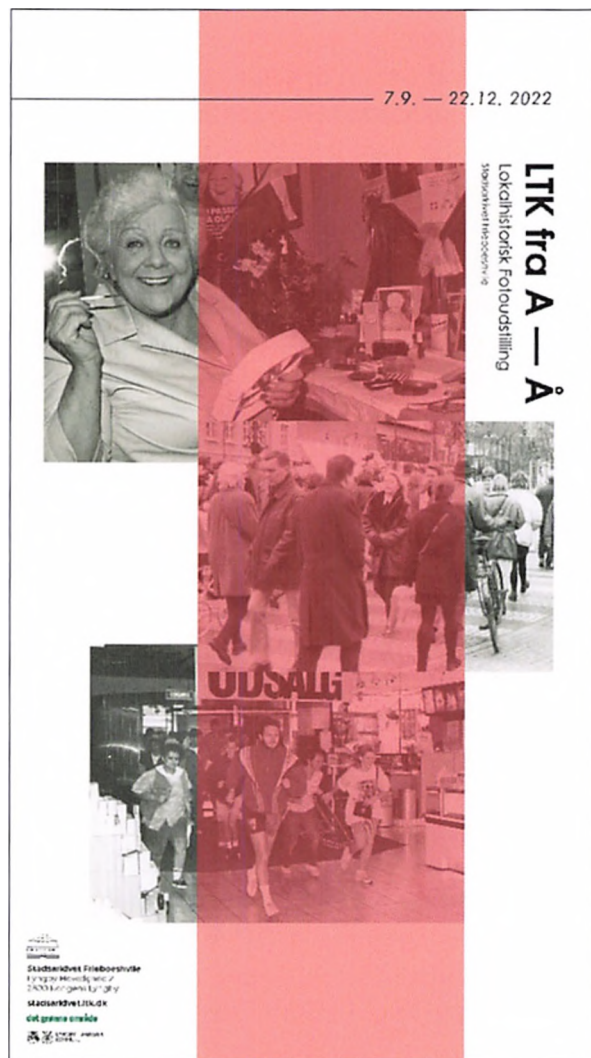

Geleffs Hus. Foto Jørgen Reedt. 13.06.2023.

*Erling Irving Jensen og Niels-Kristian Petersen
Fra udstillingen LTK fra A-Å
med fotografier af Irwing, Lyngby-Taarbæk Bladet/Det Grønne Område.*

Fra udstillingen „LTK fra A-Å“ på Stadsarkivet Frieboeshvile 7. sept. – 22. dec. 2022 med fotografier taget af fotograf Irwing for Lyngby Taarbæk Bladet/Det Grønne Område 1975-2000.

Det Grønne Områdes fotoarkiv, som nu er overdraget til Stadsarkivet i Lyngby-Taarbæk Kommune, er et omfattende stykke nyere lokalhistorie. Flere end 100.000 billeder ligger sorteret i alfabetisk orden i brune kuverter, og det er heriblandt, at stadsarkivar Mette Henriksen og journalist Pernille Borenhoff har været på den svære opgave at udvælge de hundrede af billeder, til udstillingen „LTK fra A til Å“ på Frieboeshvile. I artiklen er det Niels-Kristian Petersen, der har udvalgt de 50 fotografier og skrevet yderligere tekst til billederne fra Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv.

Udstillingsplakat.

LTK fra A-Å

*Fra udstillingen åbning.
Ukendt fotograf.*

Fra udstillingens åbning. Ukendt fotograf.

Besøgende kunne bladre i de fremlagte mapper med en del af mange fotografier, og se om man selv kunne bidrage med viden om de mennesker og begivenheder, der var forevigt på de mange fotos. En rigtig arkiv udstilling. Hvis du har flere informationer om billederne i denne artikel send det til stadsarkivct@ltk.dk med henvisning til billednummer Bxxxx.

LTK fra A-Å

Virum-Sorgenfri Boldklubs lilleputter spiller kamp. Bolden befinder sig i luften over et af højhusene på Grønnevej, mens målmanden gør klar til at gribe den. Huset tv for højhuset er bolig for Hummeltofteskolens pedel. 1970'erne. B6622.

Viadukten, der fører Frederiksdalsvej under jernbanen, står under vand. Tv Schous Sæbehus lukkede i 1974. Th. Bager og Konditori. 1972. B6623.

Der øves samba i Lundtofte Medborgerhus inden karnevallet i København i slutningen af 1980'erne. B6488.

LTK fra A-Å

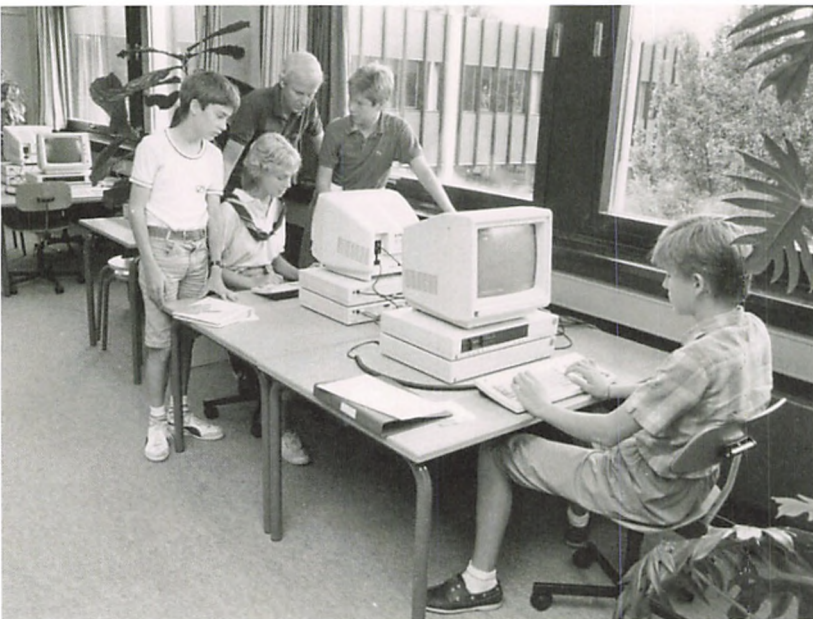
Lyngby Hovedgade, som den så ud i slutningen af 1970'erne. En Folkevogn holder tilbage for en ung mand med moderigtig påklædning og hårlængde. Butikken på hjørnet er Tommelises Modelskrædderi (1976-1995), Lyngby Hovedgaden 40 på hjørnet af Jernbanevej. Her lå kroen Hold'an indtil 1924. B6499.

Lyngby Hovedgade får brolægning igen september 1996. Den flotte belægning har siden voldt store problemer for cyklister samt ødelagt af tung trafik især i krydset Lyngby Hovedgade og Klampenborgvej. Brolægningen er nu nærmest fjernet i forbindelse med Letbanen anlæggelse. B6489.

Postbude ved Virum Posthus står klar til at bringe posten ud. Posthuset åbnede i 1953, men nedlagt i 2015 og nedrevet. Stor ejendom med butikker og lejligheder opført på stedet taget i brug 2020 Postbuddet til venstre er Knud Erling Petersen. 1970'erne. B6624.

Virum skole får computere sidst i 1980'erne. Lærer Ole Jakobsen, senere skoleinspektør på Lundtofte Skole. B6625.

LTK fra A-Å

Medlemmer af Virum-Sorgenfri Boldklub, oprindelig Virum Boldklub stiftet i 1921, foran klubhuset i nye trøjer til official brug ved stor koncert med Black Maria 30. august 1988. B6513.

Kunstneren og musikeren Lille Palle (Palle Scherz Andersen) leder auktionen på Lyngby Torv foran Rådhuset i august 1976. B6820.

Mødesalen på Lyngby Rådhus helt fyldt med tilhørere 6. oktober 1987. Anledningen var et forslag fra en venstrepolitiker om at nedlægge og sælge Taarbæk Skole. B6486.

Irma i Lyngby Storcenter bliver til Super-Brugsen i marts 1993. Bestyrer Steen Hansen forbliver i butikken med hele sit personale. I dag er Irma en butikskæde, der ikke lever længere. 1993. B6475.

Virum Torv med smagsprøver fra Irma. Et Iceberg-salathoved (under den nærmeste parasol) fås for 5,95 kr. Fotografen har vel nærmest holdt kameraet ud af vinduet i strakt arm: han boede i opgangen til højre i billedet Virum Torv 5. 1988. B6631.

De yngste årgange fra LKI Lyngby gymnastik står klar til indmarch og forårsopvisning i Virumhallen. Den lille pige holder foreningens maskot Huddi. 1980'erne. B6626.

Seminarieelever demonstrerer foran Lyngby Rådhus i anledning af beslutningen om at lukke Jonstrup Seminarium i 1989 og helt tømt i 1992. Øvelsesskolen Trongårdsskolen fortsatte som folkeskole. B6482.

De nordiske deltagere i kano- og kajakstævnet i Lyngby bydes velkommen foran rådhuset af borgmester Ole Harkjær, ca. midt i 1980'erne. Borgmesteren står på Lyngby Torv foran indgangen til Lyngby Rådhus. Ejendommen til venstre Toftebækhus fra 1924. B6484.

Virum Boldklubs seje pigehold, 1977. Alle navne i Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv. B6627.

Det er rygerkupeen i S-toget i begyndelsen af 1970'erne før rygeforbuddet i alle transportmidler, som blev indført i 1995. Der læses i lokalavisen Det Grønne Område dækkende Lyngby-Taarbæk Kommune øjensynlig med stor opmærksomhed og tilfredshed. Ud af togvinduet ses Holte Station. B6556.

For enden af Virum Vandvej ved indgang til Frederiksdals Fribad anlagt i 1936 med udsigt over plænen. Det ligner nærmest „fluepapir“ med de mange besøgende. Løbere, der deltog Frederiksdalsløbet, på vej op ad den stejle bakke og videre ad Virum Vandvej. 1980'erne. B6409.

Flygtning 90-kampagne på Lyngby Torv med kunst af Bodil Kaalund (1930-2016), nr. to fra venstre. 1990. B6404.

Syværkstedet, ledet af Bente Peterson, i skolefritidsklubben på Sorgenfriskolen. Værkstedet lå i den store gamle villa, der engang hed PAX, men senere omdøbt til Henriksholm. 1985. B6562.

Skulpturen „Liggende Bjørn“ udført af Lise Ring ved placeringen på Ulrikenborgskolen. Borgmester Ole Harkjær og skoleinspektør, senere viceskoleledirektør Åke Sandø. Ved skolens nedlæggelse 1991 flyttet til Engelsborgskolen. Skulpturen var i en årrække gemt og glemt i skolens rengøringsrum. Børnene klatrede på bjørnen faldt og slog sig. Det kunne man ikke have! Fra 2017 opstillet foran indgangen til Stadsbiblioteket. 1976. B6577.

Haveforeningen Valmuemarkens nyt-tehaver i Virum, i dag Haveforeningen Virumgård. Karl Ingemann Pedersen er i sving. I baggrunden ses det ene af de tre højhuse på Grønnevej. Der skulle dog ikke gå mange år før, hele Virum-gårdsområdet var bebygget, i 1980'erne. B6629.

Geels Plads. Der var øjensynlig gode tilbud i Virum Supermarked 11. september 1985 drevet af købmand Eigil Simonsen. Butikken indeholdt en stor afdeling med slagter og viktualier. Ja, i dag er indgangspartiet noget ombygget og navnet er nu Meny. 1985. B6632.

„Ditter-4-ren“. Roere fra Lyngby Roklub deltager ved VM, ca. 1990. B6628.

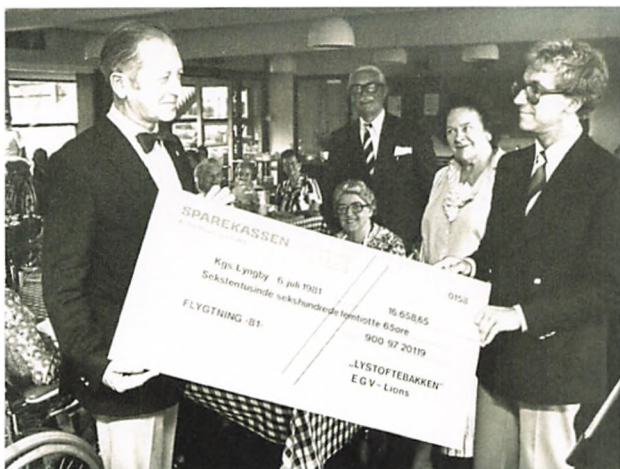
Der serveres smagsprøver, både spiselige og drikkelige, ud for butikken med ægte tæpper fra Afghanistan og Indien på Virum Torv 7. Butikken ved gennemgangen ud til Virumparken. Ca. 1990. B6620.

Virum omtales første gang i 1186. Biskop Absalon gav da landsbyen til Roskilde Domkirke godkendt af pave Urban III. Virumborgere satte denne sten i 1986. Borgmester Ole Harkjær holder talen ved afsløringen af mindestenen. I baggrunden ses Kærgården købt i 1954 af Paul Fenneberg på Lyngby-Taarbæk Kommunes vegne. I stuehuset blev der indrettet to æresboliger og indflyttede Knud Sønderby og Oluf Bang med hustruer. I stald- og ladebygningen fik en del af gartnerafdelingen mødeplads, frokoststue med køkken, bad og toilet samt plads til udstyr m.m. 1986. B6621.

Med sommerstemning ombord. Kvinderne havde vundet en dags sejlads efter lodtrækning i forbindelse med Frederiksdal kano og bådudlejnings 100 års jubilæum. De smukke sommerhvidklædte damer og den flotte rorkarl Steen Lundqvist, ejeren af bådudlejningen i Frederiksdal, på rotur på kanalen. I baggrunden Hotel Hvide Hus, der afløste den hyggelige gamle Frederiksdals Kro, som brændte i 1964. Foto 1996. B6695.

Borgmester Ole Harkjær (1917-2002) modtager en check på det indsamlet beløb af forstander Klaus Vigant, Lystoftebakken, Plejecenter Ok-fonden. Bagved ses seniorrådsformand Harry Ballisager og Jenny Christiansen, der foreslog indsamlingsarrangementet, Ja, det var andre beløb den gang. 1981. B6694.

Byggeri under opførelse på Virumgårds jorder. Virumgård lå ved Kongevejen overfor Frilandsmuseet. Nu bedre kendt som Classic Cars museum m.m. Gården er ikke en udflyttergård som Rømmerødgård og Holmegård, men skabt ved sammenlægning og opkøb af frie arealer. En kendt ejer Chr. VIII. Gården er kendt som Statens Forsøgsgård. 1980'erne. B6692.

Det første forsøg på en „Letbane“, Lundtoftebanen, blev stoppet og lå hen i flere år. Broen over Lundtoftevej, der aldrig kom i anvendelse, nedrives i oktober 1997. I Lyngby arbejdes der nu med en helt ny Letbane og den første tur fra Lyngby til Ishøj skal være klar i 2025. B6691.

LTK fra A-Å

Et udvalg af Lyngby Turistfart nye luksusbusser præsenteres af vognmand Vagn Andersen sammen med broderen Bent Andersen og direktør Niels Vad Christensen her på Christian d. 10. Allé. Firmaet blev stiftet i 1947, men i dag er Lyngby Turistfart ikke længere knyttet til Lyngby. Firmaet og navnet Lyngby Turistfart er flyttet til Rødovre i 2013. Stedet er i dag en stor parkeringsplads for LIDL. Vagn Andersen var bestyrelsesmedlem i Historisk-topografisk Forening for Lyngby-Taarbæk Kommune fra 1997-2017 og formand fra 1999-2013. Død i sept. 2023. 1986. B6690.

På Klampenborgvej ved Lyngby Storcenter, hvor et optog fra Dyrehavsbakken bestående af en hestevogn Carlsberg, Vedbæk Pigegarde, Eddie Skoller (1944-2023) m.fl. underholder. Foto 1980. B6697.

Der festes på Ulrikkenborg Plads med servering og loppemarked. Navnet hører sammen med gården Ulrikkenborg. 1980. B6703.

LTK fra A-Å

Den østligste del af Lundtofteparkens Butikscenter med Bikuben, hvor der i dag er lægehus. Ca. 1985. B6700.

Knallertcross på tracéet langs motorvejen til Helsingør. Lyngby Knallert Klub. 1980. B 6701.

Hegns og synsmænd på tur til Furesøkvarteret, nemlig ud for Furesøvej 82B. Plankeværk eller hæk? 1980. B6699.

Udendørs arrangement på Plejecenter Baunehøj, Carlshøjvej 68, Kongens Lyngby. Der kastes med pile på skive. 1976. B6702.

LTK fra A-Å

Ingvar Nørgaard (1882-1982), tidligere sognerådsformand efterfulgt af Paul Fenneberg i 1950. Her med sønnen Ivar Nørgaard (1922-2011), økonomiminister i Anker Jørgensens regering i 1982 ved farens 100 års fødselsdag, netop i 1982. B6693.

Billede fra Baadfartens anløbsplads i Fæstningskanalen for enden af Sorgenfrivej i Lyngby, Baadfarten har siden 1894 sejlet med passager på Lyngby sø og Furesøen, og fra 1929 på Bagsværd sø. Fra Baadfartens anløbsplads kan man stadig om sommeren sejle til Frederiksdal og på Bagsværd sø med stop ved Sophienholm. Fra Frederiksdal kan man skifte og sejle videre ud på Furesøen til Furesøbad og Holte. De to bådes navne er „Prinsesse Alexandrine“ og „Prins Christian“. Juni 1986. B6696.

LTK fra A-Å

Restauratør Ingvar Sahlberg og fru Lissen serverer æggekage på Peter Liep for TV2 studieværterne Cecilie Frøkjær og Michael Meyerheim på Morgen TV. 1988. B6698.

Pjerrot, Erico Lund (Erik Ejvind Lund, 1933-1983) underholder på Brede Torv i 1980. B6743.

Knallertkørsel på Lyngby-Taarbæk Ungdomsskole, hvor det var muligt at få et „kørekort“ til knallert. Færdighederne demonstreres her. 1988. B6744.

Demonstration foran Lyngby Rådhus 6. oktober 1987. På skiltet i baggrunden til højre står der: „Hold fingrene væk fra vores børnehave“. 1987. B6745.

Aktiviteter i Lundtofte Medborgerhus i den gamle Lundtofte Skole. Farve- og maleglade ungdommer holder sig til. Medborgerhuset nedlagt i 2023. 1987. B6746.

Borgmester Ole Harkjær hilser på restauratør Agnete Hægh-Hansen, Lottenborg Kro. Lottenborg er ikke længere åben for publikum, men benyttes som privat bolig. 1. april 1984. B6747.

Så skete det. Frederiksdal Kro fra 1881 nedbrændte sidst i april 1964. Folk valfartede til brandtomten, der for mange var et sted fyldt med mange minder gennem hele livet. Få år efter lå der en ny bygning, ikke en kro, men et hotel i kæden Hotel Hvide Hus. De fleste havde vist håbet, at kroen var blevet genopført. 1964. B1775.

Prins Henrik (1934-2018) i samtale med Lyngby-Taarbæks borgmester Ole Harkjær (1917-2002). Ole Harkjær var valgt til Lyngby-Taarbæk Kommunes kommunal-bestyrelse fra 1954-1987, borgmester fra 1973-1987. Her ved en festligholdelse i Kirsten Piils Laug 1986. B6748.

Arveprins Knud (1900-1976) i admiralsuniform og arveprinsesse Caroline Mathilde (1912-1995) ledsages på en udstilling i Lyngby Storcenter af borgmester Ole Harkjær (t.h.). 1976. B6749.

Forhenværende borgmester Paul Fenneberg (1907-1982) til reception for borgmester Ole Harkjær iført seks formandskasketter. Har man et stort hoved er der plads til mange kasketter, men det kan påvirke balancen! Paul Fenneberg sognerådsformand fra 1950-52, så borgmester frem til 1972 i Lyngby-Taarbæk Kommune. 1977. B6750.

Og sådan så fotografen ud fra 1959-1980. I 1966-1975 freelance på Lyngby-Taarbæk Bladet/Politikens Aviser. Så fotograf fra 1959-2009 på Lyngby-Taarbæk Bladet/Det Grønne Område. Øverst tv. foto, A. Grubbe. Øverst th. Axel Irving Jensen og nederst th. Hamish 1959. B3042.

Navneregister

Lyngby-Taarbæk Kommune,
Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv og
Historisk-topografisk Selskab for
Lyngby-Taarbæk Kommune er
ikke medtaget i registret.

A

Abildgaard, Nicolai 52, 53, 58, 59,
60, 62, 64, 65
Abildgaard, Peter Christian 64
Albertinelyst 26, 52, 55, 67
Alfvén, Hugo 110
Alfvén, Maria 111
Aller, Jens Christian. Tømrermes-
ter 110
Amagerkiks 123
Amalienborg 59, 60, 61
Amerika 18, 129
Amor og Psyche 66
Andersen, Bent 145
Andersen, Birgit Smidt 36, 38
Andersen, Henning 88, 97, 98,
103, 105
Andersen, Nils Smidt 36, 38, 42
Andersen, Palle Scherz 135
Andersen, Ruben 49
Andersen, Vagn. Vognmand 145
Andros 67
Annalise Dupont. Dr. 50
Antik Damgaard Sørensen 76
Arne Topp 37

Assistens Kirkegård 53, 59, 61,
63, 64
Athen 72, 73
Augustdag på Bakken 78
Augustinusfonden 56
Auktionshuset i Hørsholm 73, 76
Australien 16, 101

B

B&O fjernsyn 84
B&W 122
Badstuber, Poul. Hofkobbersmed
88
Bagstrømmen 98, 99, 100
Bagsværd Sø 16, 92, 99, 100, 103,
149
Bagsværdvej 35, 107
Bakken 78
Ballisager, Harry. Seniorrådsfor-
mand 144
Bang, Oluf. Instruktør 142
Bank-Mikkelsen, Niels E., chef for
åndssvageforsorgen 24, 45, 46
Bastrup Sø 103
Bellini. Restaurant 11
Bendixen H. L. Sadelmager 128
Berendsohn, Walter A. Professor
35, 36, 39
Berendsohn, Anne-Li 35, 36
Berendsohn, Dorothea, 36, 39
Berendsohn, Karin 35, 36, 39
Bergmann 120

Berlinmuren 18
Bernadotte, Folke 42
Bertelsen 37, 39
Bertelsen, Aage. Lektor 36
Bertold. Direktør 36
Besættelsestiden 35
Bikuben 147
Birks 16, 17
Bistrup 104
Bjerre, Kresten. Kunstmaler 81
Bjerre, Niels. Kunstmaler 81
Black Maria 135
Blom. Politimester 128
Blunck, D.C. Kunstmaler 109
Blücher, Frederik von. Adjudant
60
Blæksprutten 83
Bo Bojesens Danmarkshistorie 83
Bobé, Louis 114
Bodelsen, Anders. Forfatter 20
Bohr, Niels 39
Bojesen, Benedicte 86
Bojesen, Bo, 83, 84
Bondebyen 26, 53, 110
Borenhoff, Pernille. Journalist 130
Bovbjerg Badehotel 80
Brade, Henrik 7
Brahne 118
Brams, Ingeborg 29
Brams, L. H. Dyr læge 29
Brandrup-Bladet 123
Brandrup, Niels 115
Brede 7, 9, 16, 17

Navneregister

Brede Børnehave 9
Brede Indelukke 71
Brede Klædefabrik 10, 25
Brede Mølleдам 9
Brede Spisehus 16, 17
Brede Torv 150
Brede Værk 7, 9, 15
Bredelille 25
Bredemuseet 17
Bredevej 7, 9, 13, 18
Brejning 24
Brix, Harald 126, 128, 129
Brummer, Elsa 43, 44
Brummer, Hans 43
Bruun-Rasmussens Auktioner 56,
68, 75, 87
Brygge, Hans 81, 82
Brygge, Olaf 82
Brøndsted, Henning. Direktør for
det Kongelige Teater 42
Bud, Georg og Elsa Maria 35
Bygningskulturforeningen 114
Bækkevang 115, 120, 125
Bækkevang 2 117
Bækkevang 40 117, 124, 125
Bøghof, Helge 40, 41, 42
Baadfarten 93, 100, 104, 149

C

Canada 118
Caningaarden 89, 90
Canton 107
Capri, Italien 126
Carlsberg 145
Carlsbergbyen 16

Carlshøjvej 120
Carlshøjvej 68 148
Caroline Amalievej 51
Caroline Amalievej 81 42
Caroline Mathilde. Arveprinsesse
153
Caroline Mathilde. Dronning 94
Caroline Mathildestien 94
Celle 94
Center til bevarelse af Håndværk
97
Centralstyrelse 128
Charlottenborg 64, 81
Charlottenborgs Forårsudstilling
81
Christensen, Anthonore 68, 69
Christensen, Charlotte 59, 60, 67
Christensen, Niels Vad, direktør
145
Christensen, Richard. Dr. phil. 69
Christian I 59
Christian III 88
Christian V 104, 105
Christian VI 105
Christian VII 59, 94, 96
Christian VIII 60, 144
Christian X's Allé 145
Christiansborg 59, 60
Christiansborg Slot 59
Christiansen, Jenny 144
Christiansen, Poul S. 78
Christianshavns Gymnasium 36
Christiansvej 25, 30, 31, 33, 39
Christiansvej 3 24, 26, 27, 37, 43,
44, 48

Civita, by i Italien 83
Classic Cars 144
Clausens Kunsthandel 86
Cobra-loftet 77, 85
CoBrA, kunstnergruppen 77
Cohn, Hans Paul. Direktør for
Dansk Hattefabrik 25, 26
Connick, F. de 90
Corona-pandemien 16
Cour, Tage la. Forstander 128
Cuba 18

D

Dagmarhus 41
Dahlerup, Hans Birch. Søofficer
108, 109, 114
Dana 100
Dandanell, Dorete 77, 87
Danmark 56, 60, 64, 89, 94, 96,
98, 100, 102, 129
Dansk Hattefabrik 25
Dansk Kvindesamfund 31
Davids Samling 52, 53, 56
De frie kunstskoler 83
De Hvide Busser 41, 42
De hvide døre 53
De Kellerske Anstalter 24, 50
De Nye Huse 97
Den Danske Skole 43
Den Hielmstjerne-Rosencroneske
Stiftelse 69
Den Hirschsprungske Samling 54
Den internationale Arbejderfor-
ening for Danmark 126
Den Kongelige Malerisamling 69

Navneregister

- Den Praktiske Husholdningsskole 24, 30, 31
Den Spanske Syge 29
Det Grønne Område 139
Det høje Hus i Frederiksdal 99, 100
Det Konservative Folkeparti 86
Drewsen & Sønner 89
Drewsen, Christian 89
Drewsen, Jens Christian 70, 105
Dronninggaard 89, 90
Duckwitz, Ferdinand 39
Dukkehuset 126
Dupont, Annalise 24, 46
Dyrehavemalere 78
Dyrehaven 104
Dyrehaven 78, 80, 83, 97, 105
Dyrehavsbakken 78, 145
- E**
- Ebberødgård 46
Eckersberg, C.W. 54, 77, 78
Edelgave 63
Eden, Arthur J. 25
Ehm Henrik. Kobbersmed 91
Eigtved, Nicolai 89
Eigtved, Nicolai. Arkitekt 70
Elvius, Sofus 114
Emdrup Banke 145 37
Emil Pipers Vej 41. 29
Engelsborgskolen 140
Entreprenørfirmaet Johan Christensen 7
Eremitageslottet 105
Erik Jørgensen sofaer 84
- Eriksen, Gorm. Kunstmaler 78
Europa 96
EUROPA NOSTRA 97
Euterpe 59, 61
Eva Chokolade 120
- F**
- F.L. Smidth 117
Fabricius, Jesper 85
Familie Journalen 115
Farum 104
Farum Sø 103,
Fenneberg Salen 87
Fenneberg, Paul. Borgmester 50, 71, 77, 85, 86, 142, 149, 153
Ferdinand 60
Filoktet 59
Firenze 58
Firskovvej 118
Fischer, Mouritz 90
Fischer, Paul. Kunstmaler 79, 80, 87
Fischer, Steen 41
Fiskebæk 103
Fiskehejren 100
Fiskeørn ved Furesøen 102
Fjellerup Herregård 7
Floris, Erik F. Forstander 45
FM-radio 123
Folkevogn 133
Fonden Raadvad Fabrik 97
Fonsmark, Anne-Birgitte 67
Forchhammer 119
Forchhammer, hr. og fru 119, 120
Forrest, Eric 18, 19, 21
- Fort Allé 15 29
Fortunen 57
Fortungården 53
Forum 39, 40
Frederik III 90
Frederik V 70
Frederik. Arveprins 59
Frederiksberg 26, 43
Frederiksdal 57, 92, 93, 98, 100, 103, 104, 143, 149
Frederiksdal Fribad 104, 139
Frederiksdal kano og bådudlejning 143
Frederiksdal Slot 70
Frederiksdals Kro 143, 152
Frederiksdals Slots avlsgård 93
Frederiksdalsløbet 139
Frederiksdalsvej 127 132
Frederiksdalsvej 129 132
Frederiksdalsvej 238 129
Freja A/S 97
Fremerey Gustav. Økonom 30, 41
Freuchen, Peter 26
Fribadet 103
Frieboeshvile 130
Friediger. Overrabbiner 39
Friedsmuseet 38
Friedsstøtten 64, 65
Frilandsmuseet 11, 15, 17, 144
Frisch 61, 63
Frivilligcentret 110
Frydenlund 94
Frøkjær, Cecilie. TV-vært 150
Frøslevlejrens Museum 41
Fuglevad 91

Navneregister

Fuglevad Mølle 92
Fuglevad Vandmølle 90, 91
Fuglevad Vindmølle 90
Fuglevadsvej 67 28, 30
Furesø 16, 70, 103
Furesøbad 149
Furesøen 90, 99, 149
Furesøvej 82B 148
Fuursø-Møllestrøms Interessent
selskabet 99
Fæstningskanalen 111, 149

G

Gai 43, 47
Galericulata 88
Gallasalen 59, 60
Gammel Jernbanevej 24
Gartnersvinget 32
Gartnersvinget 11 43
Gartnersvinget 16. 36
Geels Kirkesal 10
Geels Skov 17
Geide, Fru 19
Geleff 129
Geleff, Johannes Jensen 126
Geleff, Karen Eleonora, født Lund
129
Geleff, Niels Christian Damgaard
129
Geleff, Paul 126, 127, 128, 129
Geleff, Peder J. Lærer 126, 129
Geleff, Svend 129
Geleffs Hus 126, 129
Gentofte 56, 127

Gentofte Amtssygehus 49
Gentofte Sø 57
Gestapo 41
Giersing, Harald 77
Gildsig, Bent 42, 43
Gilleleje 36, 37
Ginge-koncernen 96
Gl. Rustenborg 86, 106, 107, 110,
111, 112, 113
Gl. Rustenborgvej 25
Glaser, Werner Wolf. Komponist
37
Godske-Nielsen Henrik. Redaktør
70
Goldberger, Eugen. Kantor 39
Grabowski, Leo. Kantor 39
Gramlille 85
Gregersens skole 26
Grethe Moesgaard 40
Grethe, Fru 19
Grevemes ridebro 93
Griebel, Theodora 28
Grisen 18, 19, 21, 116, 118
Grubbe, A. 154
Grundsoe, Peter 118
Grundtvig 26
Grundtvig, Frederik Lange 26
Grækenland 72, 83
Gränna 42, 43
Grønbenet rørhøne 101
Grønnevej 84, 93, 132, 141
Grønningen. Restaurant 40
Grønsund 39
Gråsten 129
Guldmagerens Hus 91

Gulmann, Søren 40
Gyrithe Lemche 31, 106, 110

H

Hamann, Julie 68, 79
Hamborgs Universitet 35
Hamish 154
Hammershøi, Ida 52
Hammershøi, Vilhelm 52, 55, 56,
57, 58
Handels- og Søfartsmuseet 114
Hans Peder Hansen Brygge 80
Hansen, Christian. Vognmand 93,
94, 127
Hansen, Georg E. 68
Hansen, Steen. Bestyrer 136
Harald Brix 127
Harkjær, Ole. Borgmester 138,
140, 142, 144, 152, 153
Harris, J.J. 89
Haveforeningen Valmuearken
141
Haveforeningen Virumgård 141
Havemanns Magasiner 119
Havremarkens skole 24, 51
Hedetoft, Hr. 19
Heiberg, Gustav. Pastor 27
Heidelberg 30
Heimdal 126
Heinrich, Johann Friederich. Kon-
ferensråd 108
Helsingør 41, 43, 127, 147
Helsingør Syklub 40
Hemicke, Joan 120

Navneregister

- Henriksen, Mette. Stadsarkivar 130
Henriksholm 140
Herdahl, Carl Rasmus. Bogtrykker 127, 128
Herning 120
Hesbjerggård 30
Hillerød 127
Hiort-Lorenzen, H.R. 114
Hirschholm Slot 94
Hjemmet 115
Hjortebjerg Pedersen, Aage 40
Hjortekærsvvej 83
Hjortholm 104
Hobro 29
Hold'an 128, 133
Holger Danske 39, 40
Holland 98, 107, 128
Holmegård 144
Holmelund 19
Holmelund, Mikkel 22
Holmens Kirkegård 69
Holte 104, 149
Holte Fjernvarme 12
Holte Station 93, 99, 139
Hotel Hvide Hus 143, 152
Hovedbibliotek 111
Hovedbørnebiblioteket 111, 113
Hubertushuset 105
Huddi. Maskot 137
Hugin og Munin 104
Hulebyen 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22
Hummeltoftgård 93
Hummeltofteskolen 132
Hummeltoftevej 21 36
Hurwitz, Stefan 42
Husholdningsskolen 43, 48, 50
Hvedstrup Kirke 63
Hvenegård-Lassen, Helle 106, 107, 114
Hvidt, Annette Rosenvold 67
Hälsingborg 43
Høegh-Hansen, Agnete. Restauratør 152
Höganäs 36, 37
Højby, F. G. Christian. Klejnsmed 129
Højby, Ingeborg Augusta 129
Højlund, Louise. Cand. psych. 50
Højre 128
Høker 17
Høkeren 10, 16
Hørsholm 68
- I**
- I.C. Modewegsvej 8, 9, 13, 19
Internationale Socialister 128
Internationale, I. 126
Ipsen, Arne 67
Irma 136, 137
Isenberg, Herman 88
Isfugl 98, 99
Italien 69, 72, 83
Iversen, Ellen 43, 46, 47
- J**
- J.C. Drewsen & Sønner 70
Jacquart-Andremuseet 55
Jakobsen, Ole. Lærer 134
Jenner, Edward. Læge 90
Jensen & Møller 116
Jensen, Axel Irving 154
Jensen, Erling Irving. Fotograf 130
Jensen, Marie vilhelmine 129
Jerichow, Anders. Journalist 13, 18
Jernbanebakken 107
Jernbanepladsen 24, 25
Jernbanevej 107, 108, 110
Jernbanevej 23 25
Jernporthusene 10
Jerntæppet 18
Jessen, N.J. Kammer tjener 96
Johansen, hr. og fru 119
Johansen, Viggo 80
Jonstrup Seminarium 138
Juel, v 59
Juliane Sophie 60
Jylland 16, 50, 94
Jægersborg 56
Jægersborg Dyrehave 104
Jægersborgvej 37 36
Jørgensen Caspar Andreas, 63, 67
Jørgensen, Anker 149
Jørgensen, C. Vognmand 25
Jørgensen, I. C. 25
- K**
- KAB 120
Kaköhl 28
Kampsø-Jensen, Hilmer 88
Kaningården 89, 90
Karlsen, Niels 119

Navneregister

- Karolinska Sjukhuset 43
Karup 120
Kennedy. Præsident 18
Kgl. biblioteks billedsamling 68
Kieler, Jørgen 40
Kielerbugten 28
Kierkegaard, Thomas Husted 28
Kirsten Piils Kilde 79
Kirsten Piils Laug 152
Kiær, Jan Damgaard 40, 41, 42
Kjærs Rute 40
Klagshamn 36
Klampenborgvej 120, 121, 133, 145
Knud Thorball & Magnus Stephensen. Arkitekter 84
Knud. Arveprins 153
Knudsen, Erling, Direktør 84
Kobroen 93, 98
Kobyliniski, Hauna 39
Koefoed, Ingerlise. Kunstbibliotekar 86
Kofoed, Flemming. Bibliotekar 86
Kolding 51, 119
Kolding Folkeblad 51
Koldingfjord 24, 51
Kollektivet Kaningården 90
Kollelev Mose 93, 94
Kongelunden 119
Kongens Lyngby 100, 148
Kongens Lyngby 127
Kongeporten 83
Kongevejen 7, 56, 106, 110, 144
Kongevejens Skole 14, 17, 20
Korsør 80
Krustjov 18
Krøyer, P.S. Kunstmaler 110
Krøyer. Marie. Kunstmaler 110
Kunstakademiet 54, 58, 61, 64, 79, 83
Kunstabiblioteket 86, 87, 112
Kunstabiblioteket i København 86
Kunsthåndværkernes 86
Kunstnernes Efterårsudstilling 81
Kunstnernes Frie Malerskole 83
Kyhns malerskole 79
Kærgården 102
København 15, 16, 29, 41, 64, 68, 80, 108, 127, 128, 129, 132
Københavns Befæstning 104
Københavns Fælled 128
Københavns Isenkræmmerlaug 96
Købmagergade 26
Kaalund, Bodil. Kunstmaler 139
- L**
la Cour, Tage 127
LAMA 89
Landskrona 36
Langberg, Harald 106
Larsen, Frederik. Handskemager 26, 27
Larsen, Ingeborg 29
Larsen, Laura 27
Larsen, Marie Henriette 27, 28
Larsen, Niels Fhær. Kunstmaleren og arkitekten 28, 30, 32
Larsen, Thøger, digter 81
Lassen, fru 32, 34
Lego-sæt 122
Lehman Brothers 56
Lemche, Johan. Kredslæge 110
Lemvig 28
Lemvig Gymnasium 82
Lemvig Museum 82
Leonora Christina 83
Letbanen 133, 144
Leth, Lauritz Christian Friederich. Justitsråd 114
Leunbach, Budda. Cand. psych 50
Levetzau Palæ 59, 60, 61
LIDL 145
Liep, Peter. Skytte 150
Lille Palle. Kunstner og musiker 135
Lindegårdsskolen 118, 119
Lindegårdsskolen 3.a 119
Lindvangskirken 43
Lindvig 116
Lions Plejehjem 51
Lissen, fru 150
LKI Lyngby gymnastik 137
Loeb, John E. Ambassadør 55, 56
Loeb, Rhoades & Company 56
Loerges, Margrethe 114
Lorentzen, C.A. 63
Lottenborg 127
Lottenborg Kro 60, 152
Luknam 89
Lund, Anders Birch 129
Lund, Erik Ejvind 150
Lund. Møllerfamilie i Lyngby 43, 91, 127, 129
Lundqvist familien 99
Lundqvist, Steen. Frederiksdal 143

Navneregister

- Lundtofte Medborgerhus 132, 152
Lundtofte og Omegn socialdemokratiske Arbejderforening 129
Lundtofte Skole 134, 152
Lundtofte sogn 10
Lundtoftebanen 144
Lundtofteparkens Butikscenter 147
Lundtoftevej 144
Lundtoftevej 19 26
Luxembourg 39
Lyngby 7, 29, 35, 52, 55, 61, 68, 127, 129, 138, 144, 145
Lyngby Bibliotek 112
Lyngby Folkemusikskole 37
Lyngby Hovedgade 100, 107, 120, 121, 128, 133
Lyngby Kirke 104
Lyngby Knallert Klub 147
Lyngby Kunstforening 85
Lyngby Landboskole 128
Lyngby Lokalstation 116
Lyngby Musikskole 37
Lyngby Mølle 107
Lyngby Roklub 142
Lyngby Rådhus 80, 136, 138, 151
Lyngby Station 24, 118, 127
Lyngby Storcenter 121, 136, 145, 153
Lyngby Sø 30, 55, 78, 99, 103, 149
Lyngby Torv 25, 135, 138, 139
Lyngby Turistfart 145
Lyngby Vandrehjem 97
Lyngby Ældre Klub 112, 114
Lyngby-Bogen 1959 127
Lyngby-Bogen 1982 55, 67
Lyngby-Jepsen, Hans, forfatteren 122
Lyngby-Nærum Jernbane A/S 118
Lyngby-Taarbæk Bladet/Det Grønne Område 154
Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstfond 77
Lyngby-Taarbæk Kommunes Kunstsamling 77
Lyngby-Taarbæk Ungdomsskole 151
Lyngbygruppen 24, 36, 37, 39
Lyngbygårdsvej 90-10 123
Lyngbykredsen 126, 127, 128
Lyngbys Forstanderskab/Sogneråd 128
Lystoftebakken 144
Lützwow 69
Løfler, Karl 90
Lønqvist, fru 116, 117
- ### M
- Madsen, Hr. 20, 22
Madsen, Karina Søby 40
Madsen, Karl 52
Magius, Erik von. Ingeniør 36, 38, 39, 41
Malling, Kitter 67
Malthe-Bruun, Hans Rostgaard. Fabrikant 40
Malthe-Bruun, Kim 40
Mandarinand 88
Mariann, Maria Vilhelmine 116
Mariekiks 116
Matador 119
Matern, von 118
Mathildebroen 94, 95
Mathildevejen 94
Melchior, Bente Batya 36
Mellemøsten 19
Meny 141
META 61,63
Meyerheim, Michael. Tv vært 150
Meyn, Peter 59
Mikkelsen, Birger 7
Mindsten 102
Miro, Jóan 77
Modeweg, J. E. 25
Moesgaard, Paul Ryde 39, 40
Mosebakken 93
Mouritzen 118
Musikbiblioteket 85
Musse 27, 30, 32, 39
Mutter Emily 19
Mygind, Erik. Landskabsarkitekt 13
Mygind, Hr. 20, 22
Müller, Caroline Amalie 79
Møballe, Eivart. Overbibliotekar 111, 112
Møllebo 61
Mølledammen 107, 110, 112
Møllehuset 99
Møllemarken 103
Møller, Frits Blichfeldt 39, 40
Møller, Jens Peter 78
Møller, Matthias. Konsul 28
Mølletorp 91
Mølleådal 20, 21, 96

Navneregister

Mølleåen 7, 9, 17, 18, 20, 22,
69, 70, 85, 91, 92, 96, 98, 99,
103, 104, 127

Mølleåstien 9

N

N. F. Larsen & sønner, handskefir-
ma 26

Napoli 59

Nationalmuseet 17, 71, 89, 90

Natuglen 89, 91, 92

NATURA 2000-netværk 104

Nelthropp, Henry 89

NESA 12

Neuengamme 41

Neuhausenske Præmie 69

Nielsen, Birte Lunau 52, 63

Nielsen, Jan 93

Nielsen, Mette Moesgaard 67

Nikolaj Kirke 86

Nissen, Hedvig 26, 51

Nissen, Herluf 37

Nissen, Svend. Kommunalærer,
cand.theol. 26, 51

Nivågård 66

Nordbanen 127

Norditalien 69

Nordre Mølle 91

Norge 96

Norrild, Svend 36

Norske Hus 61, 62

Ny Rustenborg, restaurationen og
hotel 108

Ny Stokkerup 105

Ny Stokkerup“, Strandvejen 724
105

Nyhavn 41

Nyhavn 59 91

Nymølle 89

Nyskov-Sørensen, Jens 36

Nystrøm, Eiler. Forfatter 114

Nytorv 5 61, 63

Nærum 7, 127

Næsseslottet 104

Næsset 104

Nørgaard, Ingvar 149

Nørgaard, Ivar 149

Nørrebro 49

Nørrebro Station 40

Nørregaard, Tina Bech 77

O

Oelsner, Gertrud 67

Offenbach. Kongelig kok 43, 44

Ole Suhrs Gade 36

Olsen 115

Oppermann, Th. 109, 114

Ordrup 128

Ordrupgård 57, 67

Ottesen, Otto Diderich. Kunstmaler
69

Ottosen, Juliane Marie 64

Oxholm, Anne Maria 64

P

Paludan, Johs. & Aage. Arkitekter
84

Paris 56, 69

Paustian, Hr. 120

PAX 140

Pedersen, Karl Ingemann 141

Pedersen, Knud. Kunstner og pro-
jektmager 86

Peter Lieps Hus 78

Petersen, Jane. Bibliotekar

Petersen, Knud Erling 134

Petersen, Niels-Kristian 4, 68, 71,
72, 75, 88, 90, 100, 126, 130

Petersen, Petrine Margrete 129

Pettersen, Bente 140

Philipsen, Theodord. Kunstmaler
79

Picasso 85

Pichaud, Raymond Rolland 38

Pigen fra Andros 66, 67

Pio, Louis 126, 127, 128, 129

Piratos 123

Pjerrot, Erico Lund 150

Plejecenter Banehøj 148

Politigården 120

Politiken 83, 84

Pors, Anders Svejgaard 7, 15

Pors, Anja, Anker 85

Pors, Ejvind Svejgaard 15

Pors, Vera Svejgaard 15

Porta Westfalica. Udekommandoen
41

Poussin grillé américaine 44

Prins Christian 100, 149

Prins Henrik 152

Prinsesse Alexandrine 100, 149

Pædagogisk Central 112

Quade, fru 117

Navneregister

R

Rabell, Euchen 39
Radio Luxemburg 123
Radio Mercur 123
Rasmussen, Frits 117
Rasmussen. Kaffegrosserer 119
Rastrup, Hr. 120
Ravn 104
Reedtz, Jørgen 4, 88, 126, 129
Regattapavillionen 100
Riddersalen 59
Rigsdagen 69
Riis, Niels 7, 16
Ring, Lise. Billedhugger 140
Ringevejen 19, 20
Rom 58, 59, 60, 72, 73, 108
Rosendahl, Leo. Stenhugger 102
Roskilde Domkirke 60, 142
Roskildebispen 104
Roskildebispens Jordebog 88
Rota. Fregat 108, 109
Rover 118
Rungsted 39, 104
Rusland 96
Rustenborg 106, 107, 108, 110, 111
RustenborgHuset 112
Rustenborgvej 106, 110
Ryvej 93
Rævebakken 93
Rødovre 145
Rømmerødgård 144
Rørdam, H. F. Pastor 27
Rørdam, Peter. Præst 27
Rådhuset 135

Raadvad 94, 96, 97, 115
Raadvad Knivfabrik A/S 81, 82, 96

S

S-toget 19
Sahlberg, Ingvar. Restauratør 150
Sandø, Åke. Viceskoledirektør 140
Sangill 118
Sankt Knud Lavard Kirke 117
Saunte 30
Schalburgtage 43
Schaumann, H.P. Slotsforvalter 108
Schjødt, Inge 77
Schmidt, Albrecht Ludwig. Købmand. Grosserer. 53, 54
Schmidt, Christiane Frederikke. Madam 54
Scholten, Peter von 108
Schous Sæbehus 132
Schulstad 123
Schwartz, Feige 36
Schweitzerhuset 61, 62
Scoutskolen i Gränna 42, 43
Seje Skolevej 17
Sergel 65
Sergel, Tobias. Billedhugger 59
Sibirien 94
Simonsen Eigil. Købmand 141
Skandinavien 94
Skarv 98
Skibsted, Morten 95
Skjød-Pedersen, Lise. Arkivar 114
Skodsborg 26, 39

Skodsborgvej 18
Skoller, Eddie. Musiker 145
Skovgaard familien 78
Skovgaard, Irene 37
Skovgaard, Joakim 80
Skovgaard, P.C. 77, 78
Skovshoved 104
Skt. Hans 122
Slikmutter 21, 22
Slott-Møller, Agnes. Kunstmaler 110
Smedebakken 4-6 53
Smidstrup Strand 36
Smidt, C. M. Arkitekt 38
Smørum 63
Socialdemokraten 128
Socialdemokratiet 86
Socialisten 128
Sofie Amalie. Dronning 89
Solgården 101
Solgårdsparken 118
Sompolinsky, David 36, 39
Sophie Frederikke. Arveprinsesse 60, 62
Sophienholm 77, 85, 86, 87, 100, 149
Sorgenfri 32, 62
Sorgenfri Slot 59, 61, 91, 108
Sorgenfri Slotshave 62, 78
Sorgenfriskolen 140
Sorgenfrivang 84
Sorgenfrivej 108, 110, 149
Sortemosen 94
Sotheby's New York 56, 57
Speditøren 40

Navneregister

Spejdermuseets arkiv 43
 Springforbi 104
 Spurveskjul 57, 58, 59, 64, 65
 Spurveuglen 94
 Stadsbiblioteket 85, 87, 112
 Staten 71
 Statens Forsøgsgård 144
 Statens Museum for Kunst 52, 55,
 57, 66
 Statens Åndssvageforsorg 45
 Stavnsholt 104
 Stense. Damefrisør 10
 Stockholm 43
 Stokkerup 104, 105
 Stor flagspætte 93
 Store Kalv 103
 Strandbygaard, Ebba. Læge 36,
 38, 40, 41, 42
 Strandgade 30 52, 56, 57
 Strandmøllekroen 105
 Strandmøllen 69, 70, 89, 104, 105
 Struensee, Johan Friedrich. Læge
 94
 Strøget 19
 Stub, Lauritz 69, 89
 Sudetenland 41
 Suhr, O.B. Etatsråd 69
 Suhrs Husholdningslærerinde
 Seminarium 30, 31
 Super-Brugsen 136
 Svanen 100
 Sverige 24, 39, 42, 96, 110
 Synagoge „Machzikei Hadas“ 36
 Søgaard. Boghandler 122
 Sønderby, Knud. Forfatter 142
 Sørensen, Jens 78

T
 Teknikerbyen 10
 Terents, digter 66, 67
 Terpsichore 59, 61
 Thomsen, Emma 69
 Thonsgaard, Carla 78
 Thorvaldsen, Bertel. Billedhugger
 59, 60, 61, 108, 109
 Thygesen. Varmemester 12
 Thaarup, Thomas 60
 Tidens Kvinder 115
 Tivoli 19
 Tobias Sergel 53
 Toftebækhus 138
 Toftebæksvej 115
 Tommelises Modelskrædderi 133
 Toms Rute 40
 Topp, Morten 37
 Tortzen, Jørgen Jensen. Gartner 53
 Toulouse-Lautrec, Henri de 80
 Trelleborg 39
 Trongårdsskolen 138
 Trørød 94
 Tscherning, A.F. Krigsminister,
 oberst 68, 69, 89
 Tscherning, Eilert 68

 Tscherning, Eleonore Christine 68,
 69
 Tscherning, Johan Andreas 68
 Tutein, Johan Friedrich 63
 Tutein, Pauline 63
 Tutein, Peter. Den ældre 61, 63
 Tvangssterilisationsloven 45

Tyskland 35, 69
 Tyvekrogen 93
 Tønsberg, Jeppe. Stadsarkivar 87
 Taarbæk 36, 104
 Taarbæk Skole 136

U

Uffizerne i Firenze 58
 Ulf-Møller, Jens 24, 27, 28, 31,
 32, 36, 48, 49
 Ulf-Møller, Jens Christian. Over-
 dyrlæge 28
 Ulf, Inge 24, 27, 28, 29, 30, 31,
 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
 42, 43, 44, 46, 47, 50
 Ulrikkenborg 146
 Ulrikkenborg Plads 36, 146
 Ulrikkenborgskolen 140
 Unesco Verdensarv 78
 Urban III. Pave 142
 USA 16, 126, 128, 129

V

Vad, Poul 56, 67
 van Hurk, Pieter 107
 Vandstær 96
 Vartov 26
 Vaserne 89, 104
 Vedbæk Pigegarde 145
 Vejlbj 82
 Vejlesø 90, 99, 103
 Vejstrup Højskole 30
 Verdenskrig, 1. 29
 Vester Skerninge 43

Navneregister

Vestindien 108
Victor P. Slagter 124
Vigant, Klaus. Forstander 144
Vildmose 122
Vilhelminelyst 110
Virum 55, 84, 93, 101, 102, 117,
141, 142
Virum Boldklub 135, 138
Virum Gadekær 101, 102
Virum Grundejerforening for Vi-
rum By 102
Virum Gymnasium 16
Virum Overdrevsvej 129
Virum Overdrevsvej 3 127
Virum Posthus 134
Virum Skole 134
Virum Supermarked 141
Virum Torv 137
Virum Torv 5 137
Virum Torv 7 142
Virum Vandvej 139
Virum-Sorgenfri Boldklub 132,
135
Virumgade 24 102
Virumgård 144
Virumgårdsområdet 141
Virumhallen 137
Virumparken 142
Virumstræde 101
Virumvej 129
Vodroffsvej 46 26
Vollmond Einar. Prokurist 36
Vättern 43
Vølund 122

W

Wagner, Siegfried. Billedhugger
36
Wandall, Tekla Griebel 28
Warhol, Andy 77
Weeke 41
Weeke, B. O. 38
Wegmann, Benthia 68
Westermann, Marcus. Etatsråd 90
Weyberg, Frederik. Hofjunker og
baron 107
Worsøe, Wilhelm Adolph 28
Würtz, Johan Carl Christian 128
Waagepetersen, Chr. Vinhandler
54

Y

Yad Vashem 36

Z

Zahrtmann, P. H. Christian (Kri-
stian) 77, 78, 82, 83

Ø

Øresund 16, 69, 103, 104
Øresundshospitalet 41
Ørholm Hovedgård 69, 70, 71, 72,
88, 89
Ørholm Mølle 71, 88, 89
Ørholm Værk 69, 71, 89
Ørnegården 56
Østasien 88
Østerbro 15
Østersøen 98

Å

Aabenrå 28
Åbrinken 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15,
16, 17, 18, 19, 20, 22
Åkanden 9
Ålebækkens Ruinpark 8, 13

*Historisk-topografisk selskab
for Lyngby-Taarbæk Kommune*

Bestyrelse 2023

Cand. mag. Dorete Dandanell, formand
Ingeniør Niels G.S. Frederichsen, næstformand
Revisor Ole Poulsen, kasserer
Erik Fog-Morissette, adm. medlemsregister
Seniorkonsulent cand. polit. Henrik Brade
Tidligere dommer Hanne Ekstrand
Virksomhedsejer Claus Harkjær
Tidligere kurator Niels-Kristian U. Petersen, redaktør
Tidligere skoleleder Jørgen Reedtz, redaktør
Advokat Uffe Thorlacius
Tidligere borgmester Rolf Aagaard-Svendsen
Tidligere vicekontorchef Henning Andersen (suppleant)
Ingeniør Stefan Petsch-Jensen (suppleant)

Selskabets adresse:

Lyngby-Taarbæk Stadsarkiv, Frieboeshvile,
Lyngby Hovedgade 2, 2800 Kongens Lyngby.
Tlf. 45884383
E-mail: stadsarkivet@ltk.dk
Foreningens E-mail: kontakt@lyngbytaarbaekhistorie.dk

LYNGBY-BOGEN 2023
UDGIVET AF
HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE
ISBN 978-87-92588-51-7 • ISSN 0107-7848

978-87-92588-51-7

9 788792

Danskerne's Historie Online
Danske Ortopædiernes Bibliotek